

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI

**ERGENLERDE YALNIZLIĞIN YORDAYICISI OLARAK
ALGILANAN SOSYAL DESTEK, ARKADAŞLIK
KALİTESİ VE ARKADAŞA BAĞLANMANIN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞE NUR KATMER

GAZİANTEP

KASIM 2018

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI

**ERGENLERDE YALNIZLIĞIN YORDAYICISI OLARAK
ALGILANAN SOSYAL DESTEK, ARKADAŞLIK
KALİTESİ VE ARKADAŞA BAĞLANMANIN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞE NUR KATMER

Danışman: Dr. Öğr. ÜYESİ Ahmet BUĞA

İkinci Tez Danışmanı: Dr. Öğr. ÜYESİ İdris KAYA

GAZIANTEP

KASIM 2018

JÜRİ ONAY SAYFASI

Öğrencinin Adı ve Soyadı: Ayşe Nur Katmer

Üniversite : Gaziantep Üniversitesi

Enstitü : Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Anabilim Dalı ve Program: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tezin Başlığı: Ergenlerde Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Algılanan Sosyal Destek Arkadaşlık Kalitesi Ve Arkadaşa Bağlanmanın İncelenmesi

Tezin Savunma Tarihi :

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylıyorum.

Prof. Dr. Zeynep HAMAMCI

Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi İdris Kaya

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Buğa

İkinci Tez Danışmanı

Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

İmzası

Dr. Öğr. Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi

Prof. Dr. M. Fatih ÖZMANTAR

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik kurallara uyduğumu, yararlandığım kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

İmza:

Adı Soyadı: Ayşe Nur Katmer

Öğrenci Numarası: 201569421

Tez Savunma Tarihi:09.10.2018

ÖZET

ERGENLERDE YALNIZLIĞIN YORDAYICISI OLARAK ALGILANAN SOSYAL DESTEK, ARKADAŞLIK KALİTESİ VE ARKADAŞA BAĞLANMANIN İNCELENMESİ

KATMER, Ayşe Nur

Yüksek Lisans Tezi,

Eğitim Bilimleri Bölümü

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet BUĞA

İkinci Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi İdris KAYA

Kasım 2018, 110 sayfa

Bu araştırmanın amacı arkadaşta algılanan sosyal destek, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşta bağlanma değişkenlerinin ergenlerin yalnızlık düzeyini ne derecede yordadığı incelemektir. Betimsel yöntem kullanılarak yürütülen çalışmada örnekleme 2016-2017 eğitim öğretim yılında Hatay ili İskenderun ilçesindeki Anadolu liselerinde okuyan 239 kız ve 191 erkek olmak üzere 430 öğrenci oluşturmuştur. Bu kullanılan veriler; Kişisel Bilgi Formu, UCLA Yalnızlık Ölçeği, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği ve Arkadaşta Bağlanma Ölçeği ile elde edilmiştir. Araştırma değişkenleri cinsiyet, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, aile gelir düzeyi, sınıf düzeyi açısından incelenirken SPSS programı üzerinden ilişkisiz örneklem T- testi, tek yönlü varyans analizi (One Way Anova), Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Yalnızlığın; algılanan sosyal destek, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşta bağlanma değişkenleri tarafından ne derece yordandığı incelenirken hiyerarşik çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda arkadaşta algılanan sosyal destek, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşta bağlanma değişkenlerinin yalnızlığı anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyet, sınıf düzeyi, anne eğitim, baba eğitim, kardeş sayısı, ailenin aylık gelir düzeyi değişkenlerinin UCLA Yalnızlık Ölçeğine göre anlamlı farklılaşmadığı görülmüştür. Arkadaşlık kalitesi ve algılanan sosyal desteğin cinsiyet açısından anlamlı farklılaştığı; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre arkadaşlarından daha fazla sosyal destek algıladıkları görülmüştür; sınıf düzeyi, anne eğitim seviyeleri, baba eğitim seviyeleri, kardeş sayısı, ailenin aylık gelir düzeyi değişkenlerinin anlamlı farklılaşmadığı görülmüştür. Arkadaşta bağlanma güvenli alt boyutunun kızların lehine olarak cinsiyet açısından farklılaştığı görülmüştür. Sonuçlar ergenlik, yalnızlık, sosyal destek, bağlanma ve arkadaşlık kalitesi değişkenleri kapsamında literatürdeki diğer çalışmalar da göz önünde bulundurularak tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Ergenlik, Yalnızlık, Algılanan Sosyal Destek, Arkadaşlık Kalitesi, Bağlanma, Ergen Yalnızlığı, Arkadaşta Bağlanma.

ABSTRACT

AN INVESTIGATION OF FRIENDSHIP QUALITY, ATTACHMENT TO FRIENDS AND PERCEIVED SOCIAL SUPPORT FROM FRIENDS AS PREDICTORS OF LONELINESS IN ADOLESCENTS

KATMER, Ayşe Nur Master's Thesis,
Department of Educational Sciences
Division of Guidance and Psychological Counseling
Supervisor: Asst. Prof. Dr. Ahmet BUĞA
Co-supervisor: Asst. Prof. Dr. İdris KAYA
November 2018, 110 pages

The purpose of the present study was to explore to what degree perceived social support from friends, friendship quality and attachment to friends predicted adolescents' loneliness level. The study was designed as a descriptive study, and the sample of the study consisted of a total of 430 students, of whom 239 were female and 191 male students studying at Anatolian high schools located in İskenderun district of Hatay province in the academic year of 2016-2017. The data were collected using Personal Information Form, UCLA Loneliness Scale, Perceived Social Support Scale, Friendship Quality Scale and Attachment to Friends Scale. The research variables were investigated in terms of gender, mother's education level, father's education level, the number of siblings, income level of the family and grade level by utilizing independent samples T-test, one-way analysis of variance (One Way ANOVA), and Kruskal Wallis H test in the SPSS program. Hierarchical multiple regression analysis was used to find out to what degree loneliness was predicted by perceived social support, friendship quality and attachment to friends. As a result of the study, perceived social support from friends, friendship quality, and attachment to friends were found to predict loneliness significantly. Furthermore, gender, grade level, mother's education level, father's education level, the number of siblings, and the monthly income level of the family variables did not significantly differ in terms of UCLA loneliness scale. Friendship quality and perceived social support differed significantly in terms of gender, and female students were found to perceive more social support from their friends than male students. However, they did not differ significantly in terms of grade level, mother's education level, father's education level, the number of siblings, and the monthly income level of the family variables. It was detected that the secure attachment to friends subdimension differed significantly in favor of female students in terms of gender. Results were discussed within in the context of adolescence, loneliness, social support, attachment, and friendship quality variables in the light of previous research.

Keywords: Adolescence, Loneliness, Perceived Social Support, Friendship Quality, Attachment, Adolescent Loneliness, Attachment to Friends.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada arkadaştan algılanan sosyal destek, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşla bağlanma değişkenlerinin ergenlerin yalnızlık düzeyini ne derecede yordadığını araştırılmıştır.

Bu çalışmayı yaparken şu an teşekkür edeceğim kişilerle çalışabilmemi sağlayan, çabasını ve ilgisini üzerimden esirgemeyen Prof. Dr. Zeynep Hamamcı'ya öncelikle teşekkürlerimi sunuyorum. Araştırma boyunca desteğini esirgemeyen, önerileriyle yönlendiren ve sürekli olarak akademik kariyer planımda beni yüreklendiren danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Buğa'ya, yöntem ve bulgular bölümünde her adımda destek veren ve bu süreçte bilgilerini esirgmeden destek olan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi İdris Kaya'ya, çalışma esnasında yardımlarını esirgemeyen meslektaşlarıma ve çalışmaya katılan öğrencilere teşekkür ediyorum.

Beni asla yalnız hissettirmeyen, sürekli yanımda olduğundan emin olduğum, hayallerimi koşulsuz destekleyen ve beni bu konuda yüreklendiren annem Meryem Çetin'e, her zaman her koşulda beni koruyup kollayan, hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan babam Reşit Çetin'e, aklıyla mantığıyla verdiği manevi güçle her zaman yanımda olan biricik kardeşim Merve İrem Çetin'e, her zaman desteklerinden emin olduğum ve istediğim her an çok yanımda olduklarını bildiğim ağabeylerim Mustafa Çetin ve Fatih Abdi Çetin'e, hayatımıza yeni ve çok değerli anlamlar katan yeğenlerim ve ablalarım Mustafa Çağan ve Arya'ya, Emine Çetin ve Tuba Çetin'e; hem mesleki hem akademik olarak verdikleri destek ve anlayış için Mehmet Nadir Katmer, Şükriye Katmer, Murat Katmer, Tuba Türk, Aydın Türk ve Nilgün Aktürk'e, bu süreçte hayallerime ve planlarıma saygı duyarak araştırma sürecimde yardımını ve ilgisini esirgemeyen, her türlü desteğiyle sürekli yanımda olan sevgili eşim İbrahim Emrah Katmer'e sonsuz sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

İyi ki varsınız..

Ayşe Nur KATMER

İÇİNDEKİLER

	JÜRİ
ONAY SAYFASI	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
EKLER LİSTESİ	xii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. AMAÇ.....	4
1.3. ÖNEM.....	5
1.4. SAYILTILAR	7
1.5. SINIRLILIKLAR.....	8
1.6. TANIMLAR.....	8

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. BAĞLANMA.....	10
2.1.1. Ergenlik Döneminde Bağlanma	12
2.2. SOSYAL DESTEK.....	14
2.2.1. Sosyal Destek Nedir?	14

2.3.2. Sosyal Desteğin Kuramsal Çerçevesi	15
2.3.3. Sosyal Destek Türleri	16
2.3.4. Sosyal Destek Kaynakları.....	17
2.3. YALNIZLIK	18
2.3.1. Ergenlikte Yalnızlık	20
2.4. ARKADAŞLIK KALİTESİ.....	21
2.4.1. Arkadaşlığın Tanımı ve Önemi	22
2.4.2. Ergenlik Döneminde Arkadaşlık İlişkileri.....	23
2.5. KONU İLE İLGİLİ TÜRKİYE’DE VE TÜRKİYE DIŞINDA YAPILAN BAZI ARAŞTIRMALAR	25
2.5.1. Konu İle İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	26
2.5.1.1. Bağlanma ile ilgili yurtiçinde yapılan araştırmalar	26
2.5.1.2. Sosyal destek ile ilgili yurtiçinde yapılan araştırmalar	27
2.5.1.3. Yalnızlık ile ilgili yurtiçinde yapılmış araştırmalar	32
2.5.1.4. Arkadaşlık Kalitesi ile ilgili yurtiçinde yapılmış araştırmalar	33
2.5.2. Konu İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	34
2.5.2.1. Bağlanma ile ilgili yurtdışında yapılan araştırmalar	34
2.5.2.2. Sosyal destek ile ilgili yurtdışında yapılan araştırmalar.....	36
2.5.2.3. Yalnızlık ile ilgili yurtdışında yapılmış araştırmalar.....	39
2.5.2.4. Arkadaşlık Kalitesi ile ilgili yurtdışında yapılmış araştırmalar.....	40

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	41
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	41
3.3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	43
3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	44
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu	44
3.4.3. UCLA Yalnızlık Ölçeği (University of California Los Angeles Loneliness Scale).....	44
3.4.3.1 UCLA yalnızlık ölçeği’nin bu çalışma kapsamında yapılan geçerlik güvenirlilik analizi.....	45
3.3.2. Ergenlerde Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ-R).....	47
3.4.3.2 Ergenlerde algılanan sosyal destek ölçeğinin bu çalışma kapsamında yapılan geçerlik güvenirlik analizi	48
3.3.3. Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği	49
3.4.3.2 Arkadaşlık kalitesi ölçeği’nin bu çalışma kapsamında yapılan geçerlik	

güvenirlilik analizi.....	50
3.3.4. Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği	52
3.4.3.2 Arkadaşa bağlanma ölçeğinin bu çalışma kapsamında yapılan geçerlik güvenirlilik analizi.....	53

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. ANALİZ ÖNCESİ VERİ İNCELENMESİ VE TEMEL SAYILTIAR.....	56
4.1.1. Kayıp Değerler ve Uç Değerler	56
4.1.2. Normallik.....	57
4.1.3. Çoklu Bağlantı Sorunu	57
4.2. KORELASYON ANALİZİ	58
4.3. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN BULGULAR.....	59
4.4. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN SINIF DÜZEYİNE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN BULGULAR	60
4.5. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN ANNE EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN BULGULAR	62
4.6. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN BABA EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN BULGULAR	64
4.7. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN KARDEŞ SAYISINA GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN BULGULAR	65
4.8. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN AYLIK GELİR DÜZEYİNE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN BULGULAR	66
4.9. ERGENLERDE YALNIZLIĞIN ARKADAŞA BAĞLANMA, ARKADAŞLIK KALİTESİ VE ARKADAŞLARDAN ALGILANAN SOSYAL DESTEK DEĞİŞKENLERİ TARAFINDAN YORDANMASINA İLİŞKİN REGRESYON MODELİ	68

BÖLÜM V

TARTIŞMA YORUM

5.1. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN CİNSİYET DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİNE İLİŞKİN TARTIŞMA YORUM	70
5.2. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN SINIF DÜZEYİNE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN TARTIŞMA YORUM.....	72
5.3. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN ANNE EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN TARTIŞMA YORUM.....	73
5.4. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN BABA EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN TARTIŞMA YORUM.....	73
5.5. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN KARDEŞ SAYISINA GÖRE	

DAĞILIMINA İLİŞKİN TARTIŞMA YORUM.....	74
--	----

5.6. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN AYLIK GELİR DÜZEYİNE GÖRE DAĞILIMINA İLİŞKİN TARTIŞMA YORUM.....	75
--	----

5.7. ERGENLERDE YALNIZLIĞIN ARKADAŞA BAĞLANMA, ARKADAŞLIK KALİTESİ VE ARKADAŞLARDAN ALGILANAN SOSYAL DESTEK DEĞİŞKENLERİ TARAFINDAN YORDANMASINA İLİŞKİN TARTIŞMA VE YORUM.....	76
--	----

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇ	79
6.1.1. Öğrencilerin Yalnızlık, Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek, Arkadaşa Bağlanma ve Arkadaşlık Kalitesi Değişkenleriyle İlişkisinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Sonuçları.....	80
6.1.2. Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek, Arkadaşa Bağlanma ve Arkadaşlık Kalitesi Değişkenlerinin Öğrencilerin Yalnızlığını Yordamasına İlişkin Sonuçları	81
6.2. ÖNERİLER.....	82
6.2.1. Araştırmacılara Öneriler.....	82
6.2.2. Uygulayıcılara Öneriler.....	83
KAYNAKLAR	84
EKLER.....	95
Ek-1 Çalışmada Kullanılan Veriler İçin Alınan İzinler	96
Ek-2 Kişisel Bilgi Formu.....	100
Ek-3 UCLA-Yalnızlık Ölçeği.....	101
Ek-4 Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (Asdö-R)	102
Ek-5 Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği	103
Ek-6 Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği.....	105
Ek-6 Çalışmada Kullanılan Ölçek İzinleri	106
ÖZGEÇMİŞ.....	109

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Sayfa Tablo 1. Çalışma Grubuna Demografik Bilgilerine İlişkin Dağılım.....	42
Tablo 2. UCLA Yalnızlık Ölçeği Ölçüm Modelinin Uyum İyiliği Değerleri.....	46
Tablo 3. Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Ölçüm Modelinin Uyum İyiliği Değerleri.....	49
Tablo 4. Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği Ölçüm Modelinin Uyum İyiliği Değerleri.....	51
Tablo 5. Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği ve Alt Boyutları Cronbach Alpha Değerleri....	52
Tablo 6. Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Ölçüm Modelinin Uyum İyiliği Değerleri.....	55
Tablo 7. Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Alt Boyutları Cronbach Alpha Değerleri.....	55
Tablo 8. Ölçek toplam puanlarının normallik değerleri	57
Tablo 9. Ergenlerde arkadaşla bağlanma, arkadaşlarından algılanan sosyal destek, yalnızlık ve arkadaşlık kalitesi arasındaki Pearson Korelasyon Analizi sonuçları.....	58
Tablo 10. Arkadaşlık kalitesi ve arkadaşla bağlanma değişkenleri alt boyutları arasındaki Pearson Korelasyon Analizi sonuçları	59
Tablo 11. Elde edilen toplam puanların cinsiyet değişkenine göre farklılaşma düzeyini gösterir t testi sonuçları	60
Tablo 12. Sınıf düzeyi değişkeninin betimsel istatistiksel değerleri ve elde edilen toplam puanların tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	61
Tablo 13. Anne eğitim düzeyi değişkeninin betimsel istatistiksel değerleri ve elde edilen toplam puanların tek yönlü varyans analizi sonuçları	62
Tablo 14. Baba eğitim düzeyi değişkeninin betimsel istatistiksel değerleri ve elde edilen toplam puanların tek yönlü varyans analizi sonuçları	64
Tablo 15. Elde edilen toplam puanların kardeş sayısı değişkenine göre h testi sonuçları	65
Tablo 16. Aylık gelir düzeyi değişkeninin betimsel istatistiksel değerleri ve elde edilen toplam puanların tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	66
Tablo 18. Ergenlerde Yalnızlığın Arkadaşa Bağlanma, Arkadaşlık Kalitesi ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek Tarafından Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	68

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Ucla Yalnızlık Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Yol Katsayıları.....	46
Şekil 2. Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Yol Katsayıları	48
Şekil 3. Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Yol Katsayıları	51
Şekil 4. Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Yol Katsayıları	54

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
Ek-1. Çalışmada Kullanılan Veriler İçin Alınan İzinler	96
Ek-2. Kişisel Bilgi Formu	100
Ek-3. UCLA-Yalnızlık Ölçeği.....	101
Ek-4. Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (Asdö-R).....	102
Ek-5. Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği	105
Ek-6. Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği	106
Ek-7. Çalışmada Kullanılan Ölçek İzinleri.....	107

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölüm altı başlıktan oluşmaktadır. Bölümün ilk başlığı olan problem durumunda araştırma konusunun seçilme sebebine ve konuyu daha iyi analiz edebilmek için kuramsal alt yapılara yer verilmiştir. İkinci başlıkta araştırmanın yapılma amacına ve alt amaçlara yer verilirken üçüncü başlıkta çalışmanın literatürdeki önemine değinilmiştir. Dördüncü başlıkta sayılılar, beşinci başlıkta sınırlılıklar, son olarak altıncı başlıkta ise araştırma içerisinde sıkça kullanılacak olan kavramların tanımları ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

1.1. PROBLEM DURUMU

İnsan hayatının en karmaşık ve en hızlı ilerleyen dönemi şüphesiz ki ergenliktir. Ergenlik, bireyin hayatında bilişsel, duyuşsal, fizyolojik ve psikolojik değişikliklerin aynı zaman diliminde yaşandığı bir dönemdir. Birden fazla gelişim alanında gelişim yaşayan insan için bu dönemde çatışmanın da yoğun olması kaçınılmazdır. Nitekim ergenlik dönemi için Döğücü (2004), yaptığı tanımda ergenlik dönemini bireyde bedensel, sosyal, cinsel ve psikolojik gelişimin arttığı ama aynı zamanda bireyin kendine ve topluma uyumunun tam sağlanamadığı dönem olarak açıklamıştır. Bu dönemde bireyin sosyal gelişimi devam ederken toplumsal yeri henüz oluşmamıştır. Benzer şekilde yine aynı dönemde bedensel, cinsel ve psikolojik gelişimler devam ederken birey benliğini tam oluşturamamış ve tam bağımsız olamamıştır.

Ergenlik dönemi; Latince gelişerek olgunlaşma anlamına gelen fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden birçok değişimin olduğu bir dönemi ifade etmektedir. Bu dönem birey ve çevresi için sıkıntılı geçen; özel sağlık ve gelişim ihtiyaçları ve hakları olan bir yaşam dönemidir (Pekcan, 2015). Ergende bilişsel gelişimin en önemli özelliği ergenin somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine geçmesidir. Ergen artık daha soyut

ve karmaşık konular üzerine düşünmekte ve bu konular üzerine analizler yapabilmektedir. Birey bu dönemde yaşadığı ve kabul ettiği değerler üzerine sonraki yaşamını şekillendirerek ahlak sistemini oluşturmaktadır. Toplumda kendine yer belirlemesi ve bu yere yerleşmesi de ergenin bu dönemde oluşturduğu değerlerin sonucudur. Psiko-sosyal gelişimin en önemli özelliği ise bireyin bağımsızlık arzusunun başlamasıdır. Bu istek ergendeki bilişsel gelişiminin sonucu niteliğindedir. Birey oluşturduğu değerler topluluğu sonucunda ailesinden bağımsız olarak toplumda bir yer edinmeye çalışmaktadır. Hem cinsel gelişimi hem fizyolojik gelişimi devam eden ergen bu dönem içerisinde soyut konulara da kafa yormaktadır (Ergün ve ark., 2016; Hayman ve ark., 2002; Alpaslan, 2012). Temel gelişim ve değişimlerin olduğu bu dönemde birden fazla gelişim görevi ile başa çıkmaya çalışan ergen için ailenin, akranın ve sosyal çevrenin desteği ergen açısından son derece önem kazanmaktadır.

Sosyal desteğe en çok ihtiyaç duyulan bu dönemde aileden bağımsızlaşarak akran grubu içerisinde yer bulmaya çalışan ergen için arkadaşlardan algılanan sosyal destek son derece önemli olmaktadır. Sosyal destek, bireyin sosyal ilişkilerinde sorunlarını aşabilmesi, sürekli olarak çevreye uyum sağlaması ve bu şartlarda hayat boyunca psikolojik sağlığını sürdürülebilmesinde birey için vazgeçilmez temel bir ihtiyaç özelliği taşımaktadır. Bireyin var olma sürecinde duygularının ve davranışlarının bütünüyle yakından ilişkilidir. (Geçtan, 2000).

Wang ve Eccles (2012)'e göre ergenlerin öğretmenleri, akranları ve aileleri ile sosyal desteğe ilişkin algılarında; ergenler aileden ya da öğretmenlerinden algıladıkları sosyal desteğe kıyasla arkadaşlarından algıladıkları sosyal destekten daha fazla etkilenmektedirler. Ergenin toplumsallaşması ve akademik başarının artması gibi konularda akran desteğinin daha etkili olduğu belirtilmiştir.

Elbir (2000), lise öğrencilerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin aile, arkadaş ve öğretmenlerden algıladıkları sosyal desteği incelemiştir. Araştırma sonucuna göre aile geliri yükseldikçe aileden algılanan sosyal desteğin arttığı, kardeş sayısı arttıkça algılanan sosyal desteğin azaldığı görülmüştür. Kızların arkadaşlardan algıladığı sosyal destek puanlarının erkeklerden daha fazla olduğu bulunmuştur. Öğrencilerde yalnızlık düzeyi arttıkça algılanan sosyal desteğin azaldığı anlaşılmıştır. Haskan (2009)'ın yaptığı çalışmada ise ergenlerde şiddet eğiliminin görülme sıklığı ve yüksek şiddet eğilimi olan

ergenlerin algılanan sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda yüksek şiddet eğilimi olan ergenlerin aile, arkadaş ve öğretmen desteklerinin düşük düzeyde olduğu ve yalnızlık düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.

Ergenlerde arkadaşların ve ailenin sosyal desteği azaldıkça yalnızlık da ortaya çıkmaktadır. Ergenlik dönemi yalnızlık kavramının yoğun olarak görüldüğü bir dönemdir. Ergen aynı dönemde hem kimlik gelişimi hem fiziksel değişim yaşamaktadır. Bilişsel olarak da gelişen ergenin sosyal ilişkileri de bu doğrultuda farklılaşmaktadır. Ergen bir taraftan yalnız kalmak istemekte bir taraftan da akranlarıyla daha kuvvetli ilişkiler kurmak istemektedir. Bu dönemde arkadaşları tarafından dışlanan ergen kendini yalnız hissedebilir (Karayel, 2011).

Ergenlik döneminin ortalarına doğru arkadaş etkisi artarak bireyin hayatında etkinliğini sürdürmektedir. Akran grubunun içerisinde kendini daha rahat ve özgüvenli hisseden ergen kendi isteklerini, beklentilerini ve tavrını daha rahat ifade edebilmektedir. Bu dönemde genişleyen arkadaş çevresi ergene deneyim kazandırmaktadır. Bu deneyimler ergeni ilerideki hayatına hazırlar niteliktedir.

Yalnızlığın belirleyicileri üzerine yapılan bir çalışmada Jones ve arkadaşları (1981), yalnız öğrencilerin, olumsuz benlik algısına sahip olduklarını görmüşlerdir. Sosyal becerilerinde de yetersizlik görülen bu öğrenciler aynı zamanda yabancı insanları genel olarak olumsuz, onlardan uzak ve kendilerini yabancılardan yadsımış olarak tanımlamışlardır (Akt: Yıldırım, 2007). Ergenin kendini çevresinden yadsıması onun zamanla yalnızlaşmasına sebep olmaktadır. Literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde ise bireyin sosyal becerilerinin gelişmesi ve toplumsallaşması için çevresiyle ilişki kurabilmesi, bu ilişkiyi sürdürebilmesi aynı zamanda bu ilişki dışında da hayatına sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi gerekmektedir. Bireylerin aileden ziyade akranlarıyla daha fazla yakınlaştığı dönem olan ergenlikte, arkadaşla sağlıklı bağlanma da ergenin sağlıklı ilişkiler geçirmesi ve toplumsallaşması açısından son derece önemlidir (Yücel, 2009; Taştekin, 2016).

1950 yıllarında Bowlby tarafından temeli atılan bağlanma kuramına göre; bağlanmanın asıl amacı güvenlik ihtiyacını karşılayabilmektir. Kuramını psikanalitik kurama göre şekillendiren Bowlby'e göre bebeklikte oluşan bakıcıyla bebek arasındaki

güvenli ilişki ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde de süreklilik göstermektedir. Güvenli bağlanma geliştiren bebek; çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde kardeşleriyle, öğretmeniyle, arkadaşlarıyla ve eşiyle ilişkilerinde kendini rahatlıkla ifade edebilmektedir. Aynı zamanda sonraki yaşamında stres durumuyla karşılaşan birey bu durumla sağlıklı bir şekilde baş edebilmektedir (Deniz ve ark., 2004)

Bireyin çocukluk döneminde bağlanma daha çok bebeğin bakım veren kişiye olan bağlılığına yöneliktir. Bakım veren kişi çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu dönemde oluşan bağlanma tek taraflıdır. Ergenlik döneminde çocuk artık sosyal beceriler geliştirerek dışarıya yönelmektedir. Akran ilişkileri artık aileden daha önemlidir. Artık tek taraflı bağlanma ya da temel ihtiyaçların sadece aile tarafından karşılanması yoktur. Bağlanma aileden alınarak ayrıca akranlara aktarılmaktadır (Yücel, 2009).

Kendini yalnız hisseden ergenin depresyona daha yatkın olduğu, bilişsel çarpıtmalara sahip olduğu, sosyal becerilerinin kendini yalnız hissetmeyen ergenlere göre daha az olduğunu düşündükleri yapılan çalışmalarla görülmüştür (Wittenberg ve Reis 1986; Erim, 2001; Mutlu, 2014). Tüm bu bilgilere bakıldığında ergenlik döneminde arkadaşına bağlanmanın artık aileden farklı olarak çevre edinen ergen için kaçınılmaz bir durum olduğu görülmektedir. Aynı zamanda aile dışında da kendi kimliğini oluşturan ergenin arkadaşlarından edindiği sosyal destek ve arkadaşlık ilişkileri de ergenin hayatında yalnızlığını oluşturan etkenler olabileceği söylenebilir. Artık çocuk olmayan ergen için arkadaşlık ve çevre edinme son derece önemli hale gelir. Kendini yetişkinliğe hazırlayan ve bunun sorumluluğunu üstlenen ergen için arkadaşlık, arkadaşlardan algılanan sosyal destek, yalnızlık ve arkadaşına bağlanma kavramlarının birbiriyle ilişkili olduğu söylenebilir. Ergenlik döneminde yalnızlık üzerinde etkili olduğu düşünülen bu kavramların her birinin süreç içerisinde dikkate alınması gerekmektedir. Bu bağlamda bu araştırma ergenlerde yalnızlığın yordayıcı olarak arkadaşlardan algılanan sosyal destek, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşına bağlanmanın incelenmesi ile bağlantılıdır.

1.2. AMAÇ

Bu araştırmanın temel amacı ergenlerde yalnızlığın yordayıcısı olarak arkadaşlık kalitesi ile arkadaşına bağlanmanın ve ergenlerin çevrelerinden algıladıkları

sosyal desteğin incelenmesidir. Bu temel amacın yanında çalışmada değişkenler ergenlerin cinsiyeti, anne-baba eğitim durumu, aile gelir düzeyi, kardeş sayısı ve sınıf düzeyi gibi demografik değişkenler açısından da ele alınacaktır ve aşığıdaki alt amaçlar incelenmeye çalışılacaktır:

1. Çalışmaya katılan öğrencilerin Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ve UCLA Yalnızlık Ölçeğinden aldıkları puanlar cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Çalışmaya katılan öğrencilerin Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ve UCLA Yalnızlık Ölçeğinden aldıkları puanlar öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Çalışmaya katılan öğrencilerin Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ve UCLA Yalnızlık Ölçeğinden aldıkları puanlar öğrencilerin anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Çalışmaya katılan öğrencilerin Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ve UCLA Yalnızlık Ölçeğinden aldıkları puanlar öğrencilerin baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Çalışmaya katılan öğrencilerin Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ve UCLA Yalnızlık Ölçeğinden aldıkları puanlar öğrencilerin kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Çalışmaya katılan öğrencilerin Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ve UCLA Yalnızlık Ölçeğinden aldıkları puanlar öğrencilerin ailelerinin aylık gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. ÖNEM

Ergenlik, bireyin fiziksel gelişimiyle başlayan psikososyal, duygusal, kimlik gelişimiyle devam eden ve bu süreçlerin tamamlanmasıyla son bulan dönem olarak tanımlanmıştır. Kendilerini ailelerinden ayırt etmekte olan ergenler için aynı zamanda arkadaş, karşı cins ve öğretmen ergenin önemli sosyal destek kaynaklarının başında gelmektedir. Bu süreçte kendini topluma kabul ettirme, toplum içinde bir kimlik belirleme, istediği davranışta bulunabilme, özerklik ve özgürlük gibi toplumsallaşmaya yönelik davranışlar gelişmekte olan ergen yalnızlaşmakta ya da arkadaşlık ilişkileri geliştirmektedir.

Bu evreyi sağlıklı arkadaşlık ilişkileri kurarak geçiren ergenler olumlu benlik duygusu geliştirirken arkadaşlık ilişkileri geliştirmeyen ve sosyal destek kaynağından yoksun olan ergenler toplum içerisinde yalnızlaşarak toplumda yer edinemediğini düşünmektedir. Bu durumla beraber ergen kendisinin sosyal ilişkiler kuramadığına veya ailesinden kopamadığına dair bilişsel çarpıtmalara sahip olmasına sebep olmaktadır. Kendine yeterli özgüvene sahip olmayan ergen kendini yalnız hissetmekte ve sosyal beceri kazanamamakta, yaşıtlarına göre daha depresif olmaktadır (Wittenberg ve Reis 1986, Derman, 2008).

Ergenlik döneminde birey aileyle çatışma haline girerek arkadaşya yönelmektedir. Bu durumda arkadaşlık kalitesi, arkadaşya bağlanma kavramları gittikçe önem kazanan kavramlar haline gelmektedir. Literatür taraması yapıldığında yalnızlık, sosyal destek algısı, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşya bağlanmanın bir arada işlendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Çocuk ve yetişkinlikte bağlanma ile ilgili literatürde çalışmalar varken ergenlik ile ilgili çalışmaya rastlanmamıştır (Bilgen, 1989; Sümer ve Knight, 2001). Yapılan bu araştırmanın literatüre katkısının olacağı düşünülmektedir. Bu sayede özellikle psikolojik danışman, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, psikiyatr gibi ruh sağlığı alanında hizmet veren profesyoneller ve öğretmenlerin yalnızlığı tanınması, arkadaşlık ilişkilerinin, arkadaşlık kalitesinin önemi ve arkadaşya bağlanmanın bu değişkenler üzerinde rolünün anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Yapılan çeşitli çalışmalarla yalnızlık kavramının ruh ve beden sağlığını tehdit eden bir duygu olduğu belirlenmiştir (Erözkan, 2004; Yıldırım, 2007; Haliloğlu, 2008). Bu denli önemli bir duygu olan yalnızlığın tüm yönleriyle araştırılması, yalnızlığı belirleyen ve etkileyen değişkenlerin belirlenmesi ve bu doğrultuda önlemlerin alınması toplumsal ruh sağlığını korumak açısından da derece önemlidir. Yalnızlık algısına sahip ergenler, sosyal ilişkilerinde problem yaşarlar. Sosyal çevrelerinde yaşadıkları sorunlar ileriki yaşamlarında olumsuz deneyimler yaşamalarına sebep olabilir.

Özellikle ergenlik dönemi, yaşam boyunca gelişim dönemleri içerisinde en zorlayıcı süreçlerden birisidir. Ergenlik döneminde birey aileden koparak dış çevreye yönelmektedir. Bireyin en önemli sosyal desteği arkadaşları ve arkadaşlarının onayı iken

bu dönemde yalnızlaşan bireyin özsaygısında azalma oluşmaktadır (Mutlu, 2014). Bu çalışmada ergenlerde yalnızlığın oluşmasını tanımak ve yalnızlığı oluşturan değişkenleri tanımak ergen yaş grubuyla çalışan birçok danışmana kolaylık sağlayacaktır. Ergenlerin bu süreçte sosyal destek kaynaklarını tanımaları ya da bu çalışmada hedeflendiği üzere ailelerin, psikolojik danışmanların ve öğretmenlerin kaynakları tanıyarak onlara bu sosyal destek kaynaklarını anlatarak göstermeleri ergenlerin kişilik gelişiminde ve kimlik oluşumunda da olumlu etki gösterecektir. Aynı zamanda literatürde henüz yeterince yer bulmamış olan arkadaşlık kalitesinin yalnızlık üzerine etkisi incelenerek yalnızlığın azaltılmasında arkadaşlık kalitesini artırıcı çalışmaların yalnızlığı önlemek için kullanılması yalnızlığın etkisini azaltacaktır. Bu dönemde ergenlerin sosyal desteklerini tanınması, arkadaşlık kalitelerini artırmaları zaten zor olan süreçte bir de yalnızlıkla uğraşmalarını önleyecektir (Köse, 2006).

Bu çalışmanın yapılmasıyla öncelikle okullarda istenmeyen davranış gösteren ergenlerde arkadaşlık ilişkilerini güçlendirmeye yönelik yapılacak çalışmaların etkisi hakkında bir sonuca varılabileceği düşünülmekte ve bu yönde çalışmalar planlanabilecektir. Aile ve ergen danışmanlığında yalnızlık üzerine yapılan danışmalarda danışma süreci, arkadaşlık ilişkilerine ve sosyal destek kaynaklarına odaklanacaktır ve danışma sürecinde ergenin kendi sosyal destek kaynaklarını fark etmesi konusuna dikkat çekilecektir. Arkadaşlık ilişkileri, sosyal destek kaynakları ve arkadaşla bağlanmanın yalnızlık üzerindeki etkisinin bir arada incelenmesinin yalnızlık ile ilgili yapılacak çalışmalara farklı bir bakış açısı kazandıracığı düşünülmektedir. Bu amaçla yapılacak çalışmada arkadaşlık kalitesi, arkadaştan algılanan sosyal destek ve arkadaşla bağlanmanın yalnızlığı yordama durumu incelenecektir.5

1.4. SAYILTILAR

Araştırmanın katılan öğrencilerin, ölçme araçlarını içten ve tarafsız bir şekilde cevaplandırdığı; öğrencilerin, kontrol edilemeyen değişkenlerden aynı derecede etkilendikleri varsayılmıştır.

1.5. SINIRLILIKLAR

Bu araştırmada;

1. Ergenlerin yalnızlık düzeyine ilişkin veriler ‘‘UCLA Yalnızlık Ölçeği’’ nin ölçtüğü özelliklerle,
2. Ergenlerin arkadaşlarından algıladığı sosyal destek düzeyine ilişkin veriler ‘‘Algılanan Sosyal Destek Ölçeği’’nin ölçtüğü özelliklerle,
3. Ergenlerin arkadaşlık niteliğine ilişkin veriler ‘‘Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği’’nin ölçtüğü özelliklerle,
4. Ergenlerin arkadaşlarına bağlanma düzeylerine ilişkin veriler ‘‘Arkadaşa Bağlanma Ölçeği’’nin ölçtüğü özelliklerle,
5. Çalışma grubu Hatay ilinin İskenderun ilçesinde eğitim öğretime devam eden anadolu lisesi öğrencileriyle,
6. Elde edilen veriler 2016-2017 eğitim öğretim yılı ile sınırlı olacaktır.

1.6. TANIMLAR

Ergenlik: Ergenlik dönemi; Latince de gelişerek olgunlaşma anlamına gelen fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden birçok değişimin olduğu bir dönemdir. Bu dönem birey ve çevresi için zorlu geçen; özel sağlık ve gelişim ihtiyaçları ve hakları olan bireyin sonraki yaşamı üzerinde önemli etkileri olan bir yaşam dönemidir (Pekcan, 2015).

Bağlanma Kuramı: Bağlanma biçimi, henüz yeni doğan bebekte var olan ve yaşamın erken döneminde gelişen ve süreklilik gösteren, bireyin diğer insanlarla yakın duygusal ilişki kurma örüntüsüdür. Bireyin bebeklik yıllarından itibaren çevresindeki kişilerle kurduğu iletişim hayatının sonraki dönemlerinde de etkili olmaktadır. Bartholomew ve Horowitz (1991) güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu olmak üzere dört bağlanma stili olan bir bağlanma modeli geliştirmişlerdir.

Arkadaş: TDK’ya göre arkadaşlık ‘birbirlerine karşı sevgi ve anlayış gösteren kimselerden her biri, yâren’ olarak tanımlanmıştır.

Arkadaşlık: Arkadaşlık; aileden sonra yaşamın her döneminde ihtiyaç duyulan, iletişim gruplarının tüm özelliklerini taşıyan, ortak davranış kalıpları ve tutumlarının paylaşıldığı, yeni davranış kalıpları ve tutumlarının inşa edildiği en küçük toplumsal birimdir (Köknel, 2005).

Algılanan Sosyal Destek: Sosyal destek, bireyin çevresinden gördüğü ve algıladığı ilgi, sevgi, saygı, takdir ve güven duygusudur. Bunun yanı sıra bireyin bilgi edinme ve maddi yardım gibi kişisel, sosyal, psikolojik ve ekonomik düzeyde yardım ve destek de sosyal destek algısını oluşturur (Caplan, 1974; Cobb, 1976).

Yalnızlık: Yalnızlık, bir arkadaşlık ya da özel ilişki geliştirme ihtiyacı gibi önemli sosyal ihtiyaçları karşılayamama sonucu ortaya çıkan süreğen ya da geçici olan ve birey için rahatsız edici bir durumdur (Hall, 2000).

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde sırasıyla araştırma değişkenlerinden bağlanma kuramı ve ergenlerde arkadaşına bağlanma, algılanan sosyal destek ve arkadaşından alınan sosyal destek değişkeni, yalnızlık, arkadaşlık kalitesi ve ergenlerde arkadaşlık kalitesi ile ilgili kuramsal temeller açıklanmıştır. Kuramsal temellerle beraber araştırma değişkenleri ile ilgili yurt dışında ve yurt içinde yapılmış bazı araştırmalar özetlenmiştir.

2.1. BAĞLANMA

Bowlby'ye (1973) göre bağlanma, insanların hayatlarında önemli gördükleri kişilere karşı geliştirdikleri güçlü bir duygusal bağıdır. Bowlby'nin bağlanma kuramı etoloji, nesne ilişkileri ve psikodinamik yaklaşımlarla yakından ilişkilidir (Bretherton,2000). Bağlanma kuramının etolojik yaklaşımı incelendiğinde, bağlanma davranışının biyolojik ve evrimsel sürecine dikkat çekmektedir. Doğum sonrası anne ve çocuk arasında güvene dayalı bir ilişki gelişir (Lieberman, Doyle, Markeiwicz, 1999). Bu ilişki baba ve kardeşlerin de verdiği sosyal destekle pekişir (Wolchik, Wilcox, Tein, Sandler, 2000). Kuramın psikoanalitik yönü ise bağlanma sürecinde oluşan davranışların ömür boyu süreceğine inanılmasıyla görülmektedir (Akt: Baş, 2013).

Bowlby'e göre bağımlılık kavramıyla bağlanma kavramını birbirinden ayrı kavramlardır. Bağımlılık kişinin fiziksel gereksinimleri için bir başkasına karşı gelişen duygudur. Örneğin bebek yaşamının ilk haftalarında annesine bağımlıdır ancak annesine hemen bağlanmamıştır. Bağlanmada ise fiziksel yakınlık bozulsa bile o insana duygusal yakınlığın korunması söz konusudur (Maccoby, Masters, 1970).

Hazan ve Shaver'e (1994) göre bağlanma, bebekle bakıcısı arasında gözlenen dört davranış biçimiyle tanımlanmaktadır: Yakınlığı arama ve koruma, ayrılığı protesto etme, keşfetme etkinlikleri için bakıcıyı güvenli bir üs olarak görme ve destek-

güvenlik için bakıcıyı bir sığınak olarak kullanma. Bebek öncelikle fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayan, her an ulaşabileceği bakıcıya karşı bağlanma geliştirir. Bebek tehlike algıladığında öncelikle hemen sığınağına ulaşmak ister. Bu durum bebeğe güvenlik ve rahatlık sağlar. Zor durumda kalan bebek bakıcısına ulaşabildiğinde kendine güvenli bir liman bulmuş olacak ve kendini güvende hissedecektir (Baş, 2013).

Bağlanma kuramına göre bebek zamanla karşıdan nasıl davranışlar geleceğini öğrenir. Bu öğrenmeye “içsel çalışan modeller” denir. Çevredeki diğer kişilerin ulaşılabilirlik ve tepkiselliğini kestirmede kullanılan bu modeller bağlanma kuramının da temel kavramlarından biridir (Hazan ve Shaver, 1994). Bağlanma kuramına göre bebeğin zihninde kendisi için “değerli ben”, bakıcısı için “güvenilir o” şeması vardır. Değerli ben şemasını, kişinin başkaları tarafından sevilebilirliği algısı oluşturur. Güvenilir o şemasını ise, bakıcıya bağlanabilme ve bakıcıya güvenebilme algısıdır (Kesebir ve ark., 2011).

Bowlby (1982) bağlanma davranışını iki safhadan oluşan kontrol mekanizmasının oluşturduğunu söylemektedir. İlk aşama bakıcıyla ilgilidir. Bakıcının tepkileri, bebeğe yakınlığı, bebeğin psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılaması, bebeğe uygun zamanda doğru tepkileri vermesi ilk aşamayı oluşturmaktadır. İkinci aşama ise bakıcının bebek tarafından ulaşılabilir olması ve bebeğin güvenliğini sağlamasıyla ilgilidir. Bebek bakıcıyı ulaşamaz olarak görürse kaygılanır. Bu durumda bebek yeni davranışlar geliştirerek ya tekrar bağlanma davranışı geliştirir ya da bu davranışı bastırır (Akt. Hamarta, 2004).

Ainsworth ve arkadaşları (1989) laboratuvar ortamında bağlanmayı incelemiştir. Bu araştırmayı yaparken bağlanma davranışı arasındaki farklılıkları incelemek için 12-24 aylık bebeklerle çalışmıştır. Bebekler çalışma ortamını tanımamaktadır. Bu çalışma üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde çocukların yabancı ortamda bakıcılarını ne derece kullandıklarına; ikinci bölümde çocukların yabancı ortamda tanımadıkları birine ne tepki verdiklerine; üçüncü bölümde yabancı bir ortamda bakıcının yokluğuyla nasıl başa çıkıldığına bakılmıştır. Bu çalışma sonucuna göre Ainsworth ve çalışma arkadaşları bağlanmayı üçe ayırmıştır.

Güvenli (Secure) olarak sınıflandırılan çocuklar bakıcıları yanlarındayken çevreyi tanımaya çalışmışlardır. Bakıcı ortamdan ayrılınca az düzeyde kaygı davranışı göstermişlerdir ama bakıcı döndüğünde bakıcıyla yakın temas kurmaya ve çevreyi incelemeye devam etmişlerdir.

Kaygılı- Kararsız (Anxious-Ambivalent) çocuklar yabancı olmalarına rağmen ortamı çok az araştırmışlardır. Bakıcıları ortamdan çıkınca yüksek düzeyde kaygılanmışlardır ancak bakıcı ortama tekrar girince bakıcılarına yakınlık kurmaktansa kızgınlık davranışı göstermişlerdir.

Kaçınan (Avoidant) çocuklar tanımadıkları ortamı araştırmışlardır. Bakıcılarının yakınlığıyla ilgilenmemişlerdir. Bakıcıları ortamdan çıktığında az düzeyde kaygı davranışı göstermişlerdir ama bakıcı ortama girdiğinde bakıcılarıyla ilgilenmeyerek dikkatlerini tekrar ortama vermişlerdir (Ainsworth, 1989; Hazan ve Shaver, 1990).

2.1.1. Ergenlik Döneminde Bağlanma

Bebeklik ve çocukluk dönemlerinde yapılan boylamsal araştırmalara göre bu iki dönem arasında yüksek kalıcılık sağlandığı görülmüştür (Zimmerman ve Becker-Stoll, 2002). Ergenlik dönemi, çocuk ve aile için bir dönüm noktası niteliğindedir. Bağlanma kuramı için ergenlik aynı zamanda bir geçiş dönemi niteliğindedir. İlk bağlanma figürü olan aileden uzaklaşarak bağımsız olmaya çalışan ergen, bunun için yoğun bir çaba içine girmektedir. Ergenlik döneminde ergen için artık 'ben ve diğerleri' vardır. Çocuklukta tek yönlü olan bağlanma ilişkisi ergenlikle beraber karşılıklı ilişki olmaya başlayacaktır. Artık birey sadece karşısındaki kişiye güvenen değil aynı zamanda kendisine güvenilen bir birey haline gelmeye başlamaktadır (Allen ve Land, 1999).

Ergen bu dönemde özerklik çabasıdayken çocuklukta gelen aile ilişkilerinin etkisini hala taşımaktadır. Ailede güvenli bağlanmayı gerçekleştiren birey, yüksek benlik saygısına sahip olur. Yüksek benlik saygısına sahip olan birey aynı zamanda sosyal yaşantısında ve duygusal ilişkilerinde sağlıklı bağlanmayı gerçekleştirir. Anne babayla güvenli bağlanmayı gerçekleştiremeyen bireyler ise daha az değer ve saygı gördükleri için sosyal ilişkilerinde de kendilerini saygı görülmeye değer biri olarak görmeyeceklerdir. Bu durum bireylerin sosyal ve duygusal yaşantılarında sağlıklı ve

güvenli ilişkiler kurmasını zorlaştırmaktadır. Bu da bireylerin ilk bağlanma stillerinin sonraki yaşantılarını ve ilişkilerini etkilediğini göstermektedir (Allen, Hauser, Bell ve O'Conner, 1994).

Ergenlik dönemi birey için büyük bir dönüşümün sağlandığı dönemdir. Birey özerkleşmeye başlarken bunu aşamalı bir şekilde yapmaktadır. Aileyle beraber arkadaşlarını da birer bağlanma figürü olarak gören birey, çoklu bağlanma stiline geçmektedir (Sümer, 2006). Raja ve arkadaşlarının (1991) bağlanma süreci konusunda ergenliğe dair üç açıklaması vardır. Birinci açıklama; ergen özerkleşmeye başlarken ergenin ilgisi ailesinden arkadaşlarına doğru kaymaktadır. Bu durum ergenlikte bağlanma sürecinde aileyle arkadaşların zıt ilişki içinde olduğu durumunun açıklayıcısıdır. İkinci açıklama; ebeveyne ve arkadaşına bağlanma birbirinden bağımsızdır. Ergen hem ailesine hem arkadaşlarına aynı anda bağlanma yaşayabilir. Üçüncü açıklama; ebeveyne ve arkadaşına bağlanma birbiriyle olumlu şekilde ilişkilidir. Aileye sağlıklı bağlanan ergen, arkadaşlarıyla da sağlıklı bir ilişki kurmaktadır. Bağlanma ergen için aileden arkadaşlara yayılırken öncelikle güvenlik ihtiyacıyla ilişki kurulur. İlişki kuvvetlendikçe çevreyi tanıma ve toplumsallaşma ihtiyacı giderilir (Hazan ve Shaver, 1994).

Allen ve arkadaşları (1989) tarafından yapılan çalışmada ise ergenlik döneminde birey aileye daha az bağımlı olmaya başlar. Ancak bu ailenin ergenin hayatında artık önemsiz olduğu anlamına gelmemektedir. Ergenler aileye karşı daha az bağımlı olsa da onlarla iletişime ve etkileşime girmeye devam etmektedirler. Bireyler ergenlik döneminde ebeveynlerden uzaklaşıyor görünse de aksine ergenlik süresince aileyle güvenli ilişkileri sürdürmektedir.

Bebeklikten itibaren sağlıklı bağlanma geliştiren birey çocukluk ve ergenlik döneminde de bunu sürdürmektedir. Ailesiyle ve arkadaşlarıyla daha sağlıklı ilişkiler kurarken aynı zamanda hem güvenlik ihtiyacını karşılamakta hem sosyalleşmektedir. Bireyin bebeklikte kurduğu ve devam ettirdiği bağlanma hayatının geri kalan kısmında da devam etmektedir (Hazan ve Shaver, 1987).

2.2. SOSYAL DESTEK

Bireyin hayatını sürdürdüğü sosyal çevreden yeterli desteği görmesi, bireyin ruh sağlığının temel taşlarından biridir (Açıkgöz, 2013). Bu bölümde sosyal desteğin tanımı, sosyal desteğe ilişkin kuramsal çerçeve, sosyal destek türleri, sosyal destek kaynakları, algılanan sosyal destek, sosyal desteğin ölçülmesi ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik açısından sosyal destek konuları ele alınmıştır.

2.2.1. Sosyal Destek Nedir?

Literatür incelendiğinde sosyal destek ile ilgili farklı tanımların yapıldığı görülmektedir. Sosyal destek, yaşam boyunca davranışların sağlıklı olmasında etkili olan önemli değişkenlerden birisi olarak ifade edilmektedir (Çelikel ve Erkorkmaz, 2008). Bir başka tanıma göre kişinin bir sosyal gruba üye olduğuna, yaşadığı grup içerisinde sevildiğine, saygı gördüğüne, bireyin çevresi tarafından kendisine değer verildiğine inanması halidir (Cobb, 1976). Sosyal destek bunların yanı sıra kişinin bilgi edinebilme, maddi kaynaklara ulaşabilme ve bu kaynakları edinebilme çerçevesinde de değerlendirilmektedir (Pearson, 1990). Sosyal destek, bireyin sosyal ilişkilerinde sorunlarını aşabilmesi, sürekli olarak çevreye uyum sağlaması ve bu şartlarda hayat boyunca psikolojik sağlığını sürdürülebilmesinde birey için vazgeçilmez temel bir ihtiyaç özelliği taşımaktadır. Bireyin var olma sürecinde duygularının ve davranışlarının bütünüyle yakından ilişkilidir. (Geçtan, 2000).

Cassel (1976)'e göre sosyal destek bireyin davranışlarında bir geribildirim niteliği taşımaktadır. Sosyal destek bireyin yaptığı davranışların dönütünü çevresinden bulabilmesidir. Robertson ve ark. (1991)'a göre, sosyal destek bireyin çevresinde, birey için endişelenen, bireye karşı samimi ve dürüst olan, ona empatik yaklaşan ve bireyle duygusal bağ geliştiren bir çevrenin olmasıdır.

Algılanan sosyal desteğin, sosyal ağın yeterince destekleyici olup olmadığı konusunda kişinin genel izlenimi olduğunu öne sürmüştür. Sosyal destek, stres altındaki ya da güç durumdaki bireyle yakın ilişkiler içerisinde olan eş, aile, arkadaş gibi insanlar tarafından sağlanan maddi- manevi yardım olarak tanımlanmıştır (Sorias 1988a, Sorias 1988b).

Sosyal destek çok önemli ve büyük ölçüde sosyal kaynaklardan sağlanır. Bu kaynaklar her iki taraf için de stresle başa çıkmada fayda sağlar. Bebeklik dönemin den sonra çevreye açılan ve farklı çevrelere uyum sağlamaya çalışan birey için her adım stres kaynağıdır. Ancak sosyal desteğin sağladığı ve stres kaynaklarına karşı korumacı bir sınır çizen maddi ve manevi destekler, bireyin hayatını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesini sağlamaktadır (Robert ve ark., 2000).

Sosyal destek temel olarak bir gruba aidiyet duygularıyla bağlı olan bir bireyin grup içerisinde sevilme, saygı görme, takdir edilme ihtiyaçlarının karşılanması; maddi ve manevi olarak kişinin kendisini güvende hissetmesinin sağlanması ve tüm bunların sürekliliğinin olduğu bir sağlıklı olma durumudur. Abraham Maslow'un 1943 yılında ortaya çıkardığı "İhtiyaçlar Hiyerarşisi" kuramında insanın yaşam içerisinde motivasyonunu sağlayan temel fizyolojik ihtiyaçların, bireyin güvenlik ihtiyaçlarının, hayatı boyunca bir gruba ait olma ve sevilme ihtiyacının, saygı ihtiyacının sağlanması için gerekli olan temel kaynaklardandır (Maslow, 1943). Sosyal destek bireyin sağlıklı bir hayat sürmesi ve kendini gerçekleştirebilme ideallerinin gerçekleşebilmesi için gerekli olan altyapının sağlanmasıdır.

2.3.2. Sosyal Desteğin Kuramsal Çerçevesi

Sosyal destek kavramının kuramsal çerçevesine bakıldığında, kavram Kurt Lewin'in Alan Kuramından hareketle açıklanabilir. Kurt Lewin'in geliştirdiği Alan Kuramı, psikolojide günden güne önemi artan grup dinamiği kavramını da geliştirmiş olma özelliğine sahiptir. Kurt Lewin'in Alan Kuramı hem felsefe hem bilimsel yöntemleri birleştiren karmaşık bir yapıdadır. Lewin kuramını oluştururken felsefeden matematiğe, fizikten kimyaya bilim dallarını sentezleyerek kapsamlı bir senteze gitmiştir. Bu kuram sosyal antropoloji, sosyal psikoloji, çocuk ve ergen psikolojileri grup dinamiklerini büyük ölçüde açıklamıştır (Öner ve Gümüş 2000).

Lewin'in kuramında yer alan temel kavramlardan biri "yaşam alanı" kavramıdır. Yaşam alanı kavramı bireylerin seçim yaparken seçenekler arasında çatışma yaşaması sonucu bu çatışmayı çözerken bireyi etkileyen hayat olaylarının tümüdür. Lewin'e göre yaşam alanı; bireyin belirli bir zamanda belirli bir çatışmayı çözerken kullandığı tüm deneyimler ve değerler yani kısacası tüm olgulardır. Her ne kadar yaşam

alanı denildiğinde bireyin çatışma çözerken tüm hayat olgusunun aynı anda işlevsel olduğu kabul edilse de Lewin için bu durum daha farklıdır (Öner ve Gümüş 2000). Lewin (1943), her çatışmanın kendine özgü alanı içerdiğini belirtmektedir. Bireyin geçmişte yaşadığı olaylar doğrudan bireyin yaşam alanı içinde yer almayabilir. Çünkü bu olaylar bireyin şu andaki davranışlarını etkilemiyor olabilir (Akt: Yıldırım, 2010). Örneğin hangi üniversiteye gideceğine karar veremeyen bir genç olayı çözümlerken aynı anda hem ailesiyle ve arkadaşlarıyla ilişkisini hem sahip olduğu değerleri aynı anda ve aynı derecede işin içine katmayabilir.

Lewin (1943)'in Alan Kuramında yer alan diğer kavram “psikolojik çevre”dir. Psikolojik çevre dış dünyanın bir görünümüdür ancak tam olarak dış dünyanın ta kendisi değildir. Kurama göre bu kavram dış çevrenin bireyin davranışlarını, seçimlerini, kararlarını ne kadar ve nasıl etkilediğini belirler (Akt: Yıldırım, 2010). Örneğin sınava girecek olan genç, bir soruyu yanlış yapınca o dersi başaramadığını düşünebilir. Bu örnekte gencin soruyu yanlış yapması değil, dersi başaramayacağı sonraki hayatını etkileyecektir.

Sosyal desteği ve bireyin hayatındaki sosyal grupları açıklayan bir diğer uzman Moreno'dur. Moreno grup psikanalizi ve psikodrama ile ilgilenmiştir. Gruplar arasında çalışmalarını yürüten Lewin'den etkilenecek sosyometriyi geliştirmiştir. Moreno'nun grup çalışmalarında kullandığı kavramlardan biri “tele”dir. Tele, iki insanın birbirlerinin duygularını karşılıklı olarak anlamasıdır. Telenin empatiden farkına bakıldığında empati tek yönlü duyguların anlaşılmasıyken telede karşılıklı iki tarafta da duyguların anlaşılması söz konusudur. Moreno'nun geliştirdiği diğer kavram “sosyal atom”dur. Sosyal atom evrendeki en küçük yapıdır ve bu yapının merkezini kişinin kendisi oluşturur (Şatıroğlu, 1999). Kişinin çevresindeki her katmanda yakınlık derecesine göre sosyal çevresi vardır. Kişinin en yakın destek kaynağı kişiye en yakın katmandayken uzaklaşan her katmanda bireyin de sosyal destek olarak uzaklaştığı kişiler yer almaktadır.

2.3.3. Sosyal Destek Türleri

Sosyal destek birden fazla yazar tarafından geliştirilmiştir. Sosyal desteğin ne olduğu konusu araştırılırken bazı sınıflandırmalara gidilmiştir.

Cobb (1976)'a göre sosyal destek saygı desteği, duygusal destek ve ağ desteği olmak üzere üçe ayrılmıştır. Saygı desteği bireyin yaşantısından edindiği deneyim ve değerler; duygusal destek bireyin çevresinden gördüğü ilgi; ağ desteği ise bireyin çevresiyle olan etkileşimidir.

Robertson ve ark. (1991) ise dört farklı sosyal destekten söz etmiştir. Bu destek türlerini duygusal destek, öğüt ve bilgi desteği, sosyal ilişki desteği ve maddi yardım desteği olarak sınıflandıran Robertson ve arkadaşlarına göre duygusal destek bireylerin birbirine empatik yaklaşımıyla ilgilidir. Bireyin çevresinden nasihat alması öğüt ve bilgi desteği; bireyin bir sosyal gruba ait olması sosyal ilişki desteği; son olarak bireyin hayatını sürdürmesini sağlayacak para, ev ve cihazlar ise maddi yardım desteğidir.

Caplan (1974)'a göre ise sosyal desteğin beş türü vardır. Duygusal destek bireylerin birbirleriyle anlaşması; takdir desteği bireyin çevresi tarafından kabul görmesi; maddi destek bireyin hayatını sürdürmesi için gereken para, ev gibi araçsal destekler; bilgisel destek bireyin karşılaştığı problemle baş etmesini sağlayacak seviyede bilgi edinmesi; beraberlik desteği ise bireyin çevresindeki insanlarla geçinebilmesi anlamına gelmektedir.

2.3.4. Sosyal Destek Kaynakları

Sosyal desteğin en önemli kaynaklarından biri ailedir. Birey doğum itibariyle bakıma muhtaçtır. İlk sosyal destek kaynağıyla tanışması bu sebeple ailede olmaktadır. Bağlanma kuramı sosyal destek kaynağına aile açısından özellikle önemli bir katkıda bulunmuştur. Özellikle bebeklikte güvenli bağlanmanın sağlandığı bireyler için gelecek zamanlarda aile çok önemli bir sosyal destek kaynağı olmaktadır (Sroufe, 2000). Aile kavramı anne, baba, kardeş, amca, dayı, hala, teyze, büyükanne, büyükbaba gibi genişleyen bir kapsamda olabilmektedir.

Sosyal desteğin en önemli kaynaklarından bir diğeri ise arkadaşlardır. Birey çocukluktan itibaren mahalle arkadaşı, okulda okul arkadaşı, çalışmaya başlayınca iş arkadaşları edinmektedirler. Kurulan arkadaşlık ilişkileri; çocukluktan yetişkinliğe bireye kültürel değerler ve normları, iletişim kurmayı, toplumsal statüleri öğretmekte büyük katkı sağlamaktadır. Ailede karşılanamayan bazı ihtiyaçlar arkadaşlıkların

etkisiyle karşılanmaktadır. Bu sebeple arkadaşı olmayan bireylerde ruhsal sorunların oluşması yüksek bir olasılık olarak görülmektedir (Yörükoğlu, 1998).

Bir diğer sosyal destek kaynağını okullar oluşturmaktadır. Okulu sadece öğretim verilen yer olarak görmek doğru değildir. Eğitim kapsamında okul bireye hem toplumun sürdürülmesi için gereken norm ve kültürü aktarmakta hem de kendisinden büyüklerle ve küçüklerle iletişim kuran bireyin sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca okuldaki akademik başarının öğretmenlerden alınan sosyal destekle ilgisi de bilinmektedir (Dülger, 2009).

Çalışmada söz edilen Algılanan Sosyal Destek ise, bireyin sosyal destek kaynaklarına ilişkin bilişi olarak tanımlanmaktadır (Dülger, 2009). Algılanan sosyal destekte bireyler kendilerine diğerleri tarafından değer verildiğine inanır. Ayrıca birey ihtiyaç duyacağı zamanlarda kendisine destek olacağını düşündüğü bireylerin olduğuna inanır. Genel olarak tanımlandığında algılanan sosyal desteğin, ilişkilerden alınan doyum olarak tanımlanması da mümkündür (Arıcıoğlu, 2008).

2.3. YALNIZLIK

Literatür incelendiğinde yalnızlığın birçok tanımının yapıldığı görülmektedir. Weiss (1973)'e göre yalnızlık, bireyin ihtiyaç duyduğu toplumsal ilişkilerin olmaması ya da var olan toplumsal ilişkilerindeki samimiyetin ve duygusal paylaşımların olmamasıdır. Bir başka tanımda Gierveld (1998), yalnızlığı kişinin hayatta sosyal ilişkilerinde eksiklik yaşaması ve yaşadığı bu eksiklikten rahatsızlık duyması olarak tanımlamıştır.

Tarhan (1998)'e göre yalnızlık, çağdaş toplumun günümüzdeki en yaygın sorunlarından biridir. Yalnızlık dendiğinde genelde yaşlı, toplumdan yalıtılmış ya da sosyal çevresi olmayan insanlar akla gelse de; gerçek anlamda yalnızlık insan hayatının her döneminde herkes tarafından zaman zaman yaşanan bir duygudur.

Peplau ve Perlman (1982)'a göre yalnızlık, bireyin hayal ettiği sosyal ilişkilerle gerçek hayatta yaşadığı sosyal ilişkilerin arasındaki farktan kaynaklanmaktadır. Bu sebeple yalnızlık tam olarak fiziki bir yakınlık değildir. Lake (1990) yalnız insanların sıklıkla depresyon, kızgınlık ve yanlış anlama gibi davranışlara daha yatkın olduğunu söylemektedir. Bu insanların kendine acımaya ve kendini sürekli eleştirmeye daha

yatkın olduğu, bu yüzden ilişkilerinde de negatif sonuçlar aldığı görülmektedir. Yakın ilişki geliştirmekte güçlük çeken bireylerin özsaygısı da bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Kemple (1995) yaptığı çalışmalar sonucunda utangaçlıkla yalnızlık arasında etkileşimsel bir bağ olduğunu ve bu iki duygunun birbirini etkilediğini savunmaktadır. Kamath ve Kanekar (1993) utangaçlık, özsaygı, dışa dönüklük ve yalnızlık arasındaki ilişkiyi incelediklerinde utangaçlık ve düşük özsaygının yalnızlıkla pozitif yönde ve dışa dönüklükle ise negatif yönde ilişkili olduğunu belirtmişlerdir.

Yalnızlık bazı kuramcılar tarafından sınıflandırılmıştır. Young (1982)'a göre yalnızlık bir süreçtir. Bu süreçler geçici yalnızlık, durumsal yalnızlık ve kronik yalnızlık olarak ele alınmıştır. Geçici yalnızlık; insanlarda sık karşılanan, birkaç saat ya da birkaç dakika süren bir yalnızlık çeşididir. Durumsal yalnızlık; ilişkilerde yaşanan duygusal doyumsuzluğun azalması ya da sosyal çevredeki birinin kaybıyla ortaya çıkan yalnızlıktır. Kronik yalnızlık; bireyin iki yıl veya daha fazla süre ilişkilerinde yaşadığı doyumsuzluktur. Bireyin hayatını olumsuz olarak etkilemektedir (Akt: Yıldız, 2013).

Birçok kuram kendi bakış açılarıyla yalnızlık kavramını kendi içerisinde incelemişlerdir. Bilişsel kurama göre yalnızlık bireyin kendini değerlendirmesiyle ilgilidir. Aynı sosyal ilişkilere sahip iki bireyden biri kendini sosyal olarak tanımlarken diğeri kendini yalnız olarak tanımlayabilir. Bireyin yalnızlıkla ilgili kendisine dair yaptığı tanımlama her zaman gerçeği yansıtmayabilir. Bireyler yalnızlıklarını değişmez olarak algılayıp yalnızlıklarının sebeplerine dair yanlış algılamalara sahip olabilmektedirler (Peplau ve arkadaşları, 1982). Özellikle ergenlerin yalnızlık duygusu hissetmesinde bilişsel çarpıtmalarının önemli rolü vardır. Benmerkezci olan ergen herkesin kendisi gibi düşünmesini beklemektedir. Ancak bu beklentisi karşılanmayınca kendini yalnız olarak tanımlamaktadır (Kılınç ve Sevim, 2005).

Psikodinamik kuramlara bakıldığında Freud yalnızlığı bireyin doğumdan itibaren gelişimine ve bebeğin ilk bakıcısıyla kurduğu etkileşime dayanarak açıklamaktadır. Freud'a göre savunmasız olan bebeğin tüm bakımını yapan anne onu dış çevreden ve tehlikeden koruyandır. Aynı zamanda anne bebeğin dış çevreye güven geliştirmesini sağlayan kişidir. Oral dönemi başarıyla atlatan birey bağımlı olmadan, farklı insanlara güvenerek mutlu ve rahat bir yaşam geçirmektedir. Anal dönemi başarıyla atlatan birey sonraki yaşamında özgürce seçimler yapabilen, çevresiyle başarılı

işbirlikleri kuran ve bu işbirliklerini geliştiren davranışlar kazanmaktadır. Genital dönemde ise toplumsallaşma davranışını kazanan birey tüm bu süreçleri başarıyla atlatacak sevgi dolu, doyum verici ilişkiler kurmaktadır. Birey doğumdan itibaren geçirdiği başarılı dönemlerle bu şekilde yalnızlık duygusundan uzaklaşmaktadır (Demir, 1990).

Varoluşçu kurama göre bireyler nihai olarak yalnızdırlar. Varoluşçular, bu duyguyu insanlar için kaçınılmaz olarak görürler. Yalom'a göre insanlar doğarken de ölürken de yalnızdır ve bu yüzden insanların yalnızlık duygusuyla yüzleşmesi, bu duyguyla yaşamayı öğrenmesi gerekmektedir. Varoluşçu kuramcılar yalnızlığı özgürlük için ön şart olarak gördükleri için yalnızlığın olumlu bir duygu olduğunu söylemektedirler (Yalom, 2001).

Etkileşim Kuramı yalnızlığı toplumsal kavramlarla açıklamaktadır. Etkileşim kuramının öncülerinden biri olan Weiss (1973)'e göre bireyin toplumsal ilişkilerindeki en önemli iki ihtiyacı bağlanma ve ait olmadır. Bu iki temel ihtiyacın karşılanmadığı durumda birey yalnızlık duygusu yaşamaktadır (Akt: Haskan, 2009).

2.3.1. Ergenlikte Yalnızlık

Ergenlik döneminde sosyal ilişkilerin, ergen hayatı üzerinde büyük etkisi vardır. İlk olarak birey arkadaş edinerek kendini başkalarıyla kıyaslama fırsatı bulmakta, kendini değerlendirerek daha iyi tanımaktadır. İkinci olarak arkadaşı olan ergen tek başına yapmaya korktuğu şeyler için yanında kendine cesaret ve güven veren biriyle olma şansına sahiptir. Aynı zamanda arkadaş, ergenin tek başına yapmaktan zevk almadığı bazı etkinlikleri de yaparak daha fazla doyum almak için fırsat sunmaktadır. Üçüncü etken ise arkadaş, ergene fikirlerini sunabileceği, tartışabileceği ve bilişsel seviyesini yükseltebileceği bir ortam hazırlamaktadır (Hortaçsu, 2003).

Ergenlik dönemi yalnızlığın en yoğun yaşandığı dönemlerdendir. Bilgiç (2000)'e göre bu dönemde bireyin hayatındaki en radikal değişiklikler yaşanmaktadır. Fiziksel değişim, kimlik oluşumu, kişilik değişimi gibi farklılıkların oluşması neticesinde birey yalnız kalmak istemektedir. Aynı zamanda bireylerin ilgilerinin aileden akranlarına doğru kaydığı bu dönemde ergenler için gruplara katılım, kendini bir topluluğa ait hissetme isteği de baskın olarak hissedilmektedir. Böyle bir dönemde

sosyal bir gruba aitlik duygusu hissetmeyen bireyler yoğun yalnızlık duygusu yaşamaktadırlar.

Mijuskovic (1986), yaptığı çalışma sonucunda ergenlik döneminde oluşan yalnızlık duygusunun aileden kaynaklı nedenleri olarak aileden ayrılma, parçalanmış bir aileye sahip olma; varoluşsal nedenler olarak farkındalık düzeyinin yükselmesi, özgür olma isteğinin artması, anlamlı amaçlar için çaba gösterme gösterilebilir. Ayrıca Mijuskovic (1986)'e göre toplum içerisinde ergenlerin marjinal durumu, bireyselleşme isteği, popülerlik beklentisi, kendini kabul ettirme isteği, başarısızlık ve utangaçlık da yalnızlık nedenleri arasında gösterilmiştir.

Ergenlerin yalnızlık duygusu yaşamasıyla ilgili önemli risk faktörlerinden biri de ergenin yaşadığı toplumdaki sosyal normlardır. Toplumun oluşturduğu güzellik algısı, yakışıklı veya atletik olma gibi başkaları tarafından beğenilecek fiziksel özellikler özellikle ergenlik döneminde daha fazla önem kazanmaktadır. Ergenlik dönemindeki birey bu özellikleri ve sosyal normları diğerleri tarafından kabul görmede önemli birer faktör olarak değerlendirmektedir. Bu sosyal normlar televizyon, internet, reklamlar, magazin ve moda programları aracılığıyla ergenin hayatında gerçekçi olmayan bir hale gelebilmektedir. Bu popüleriteyi yakalayamayan ergenin yalnızlık duygusu yaşaması da kaçınılmaz olmaktadır (Krause-Parello, 2008).

En güçlü destek kaynağı olan aileden kopmaya başlayarak akran gruplarına girilen ergenlik döneminde yalnızlık sıklıkla karşılaşılan bir duygu olmaktadır. Aileden gelen güçlü destekten sonra hayal ettiği destek ve ilgiyi akran grubunda göremeyen ergen için yalnızlık sağlıklı bir gelişimsel görevi engelleyen istenmeyen bir duygu olarak ortaya çıkmaktadır.

2.4. ARKADAŞLIK KALİTESİ

Birey için hayatın her döneminde önemli bir sosyal ihtiyaç olan arkadaşlık; kişilik gelişiminde, bireyin toplumsallaşmasında, cinsel kimliğin gelişmesinde, bireyin kendini bir gruba ait hissetmesinde ve bu duyguların kazanılmasında büyük önem taşımaktadır (Dinçer, 2008). Bu bölümde arkadaşlık kalitesinin tanımı ve önemi, ergenlikte arkadaşlık ilişkileri konuları ele alınmıştır.

2.4.1. Arkadaşlığın Tanımı ve Önemi

Çocukların kendilerini ve duygularını ifade etmelerinde, sosyal becerilerinin gelişiminde, sorumluluk alma ve paylaşma bilinçlerinin gelişmesinde ve sağlıklı toplumsallaşma becerilerini kazanmada arkadaşlık ilişkileri son derece önemlidir. Bireylerin çocukluk sonrası dönemlerde de kurduğu ilişkiler ve sosyal yaşama uyum sağlama potansiyelleri çocuklukta arkadaş ilişkileriyle başlamaktadır (Öztürk, 2004). Arkadaşlık ilişkileri ve arkadaşlık kalitesi ise çocukluktan sonra en fazla ergenlik dönemiyle gelişmektedir.

Literatürde arkadaşlık ilişkileriyle ilgili birçok tanım mevcuttur. Kimmel and Weinner (1995) yaptığı tanımda arkadaşlığı, yaşamlarını önemli boyutlarda paylaşan, birbirlerini koruyan ve zor dönemlerde birbirini rahatlatan iki veya daha fazla insan arasındaki ilişki olarak tanımlamaktadır. Bir diğer tanımlı yapan Köknel (1997) arkadaşlığı; aileden sonra hayatın her evresinde beraber olan, iletişim gruplarının özelliklerini aralarındaki ilişkide de bulunduran, ortak normların ve davranış kalıplarının olduğu en küçük toplumsal birim olarak tanımlamıştır.

Hartup and Stevens (1997) yaptığı çalışmalar sonucunda arkadaşlığın önemini üç maddede toplamışlardır.

- Arkadaşlar birbirlerine duyuşsal ve bilişsel kaynak olmaktadır. Bu sayede bireyin kendisine iyi hissetme duygusu ve benlik saygısı kazandırmaktadır.
- Arkadaşlar birbirlerini sosyalize etmektedir, yaşla ilgili dönemsel ihtiyaçların ve sorumlulukların gerçekleşmesini sağlamaktadır.
- Arkadaşlar birbirine destek olarak gelişimlerine olumlu etki sağlamaktadırlar.

Döğücü (2004) arkadaşlığın işlevleri beş kategoride toplanmaktadır.

- Gelişim ve değışim için aktif bir etken olarak arkadaş: Kendisi model oluşturmaktan çok tartışma, uyarma ve çeşitli etkinliklere katılmaya davet etme, karşısındaki kişiye rehberlik etme ve çeşitli konularda bilgi verme gibi sözel olarak önerilerde bulunmaktadır.
- Etkileşimci arkadaş: Etkinliklere katılan, açıkça konuşan, farklı düşünme stillerini ve davranışları gösteren kişidir.

- Model olarak arkadaş: Kişinin gözlemlediği, sözel davranışı ya da benlik algısını değiştiren bir modeldir. Bu tip etkinliklere katılmaktan ya da farklı düşünce tarzları göstermekten ziyade yaptıkları ve davranışlarıyla karşısındakini etkilemektedir.
- Tepkici arkadaş: Karşısındakine geribildirimde bulunan, olası sorunlarda ve problemlerde karşısında bulunan bireye destek, güvence, cesaret veren kişidir.
- Pasif etki olarak arkadaş: Kişiyi dinleyen, anlayan, eleştiren ve yargılamadan kabul eden kişidir.

2.4.2. Ergenlik Döneminde Arkadaşlık İlişkileri

Bireyler için ergenlik dönemi, aynı anda birden fazla değişim ve gelişim yaşadıkları alandan oluşmaktadır. Ergenler ahlaki, bilişsel ve psikososyal açıdan pek çok gelişim görevini yerine getirmektedir. Birey bebeklikte aileye sıkı sıkıya bağlıyken bu durum ergenliğe geçişle değişmektedir. Ergenler değerler ve inançlar konusunda arayış içinde olup bazı zamanlarda aile ve toplum ile zıtlaşmakta, yoğun bir dengesizlik yaşamaktadır. Ergenlik dönemindeki bireyin bu dönemde en önemli güven kaynağı arkadaşlarıdır (Cüceloğlu, 1999, Duman 2000, Kulaksızoğlu 2004).

Bireyin hayatında arkadaşlık bebeklikten itibaren süregelen bir ihtiyaçtır. Bebeklik döneminde aile bireyleriyle yakın ilişkiler içerisinde olan bebek herhangi bir dış tehlike hissettiğinde yanında birinin varlığını hissederek susmaktadır. 10-15 aylık bebekler bir araya geldiğinde birbirlerine yaklaşmaktadır ancak bu yaklaşma saniyelerden ibaret olarak kalmaktadır (Thompson ve arkadaşları, 2002). Okul öncesi dönemde çocuk için en etkili kişiler anne baba olarak kalmaya devam etmektedir (Kulaksızoğlu, 2008). Okul dönemine girmeye başlayan çocukların hayatında arkadaşın etkisi görülmeye başlamaktadır. Ergenlik dönemine giren çocukta ise artık arkadaş etkisi ailenin önüne geçmeye başlamaktadır (Kulaksızoğlu, 2000).

Ergenlik dönemine giren çocuk artık aileden ayrılarak farklı yaşantıları denemeye başlamaktadır. Çocukluk dönemini geride bıraktığını bilen ergen artık kendini yetişkin olarak düşünmekte ve yetişkin davranışlarını örnek olarak hayatında bu davranışları uygulamaya başlamakta çalışmaktadır. Bu denemeleri yaparken ergen için kendi yaş grubu büyük önem taşımaktadır (Organization, 2009). Bu dönemdeki arkadaş

desteği ergeni cesaretlendirmekte, pekiştirmekte ve ergenin özgüvenini artırmaktadır. Aynı zamanda bu dönemdeki arkadaşlık ergenin meslek seçiminden değerlerinin oluşmasına kadar hayatının birçok yönünde etkili olmaktadır (Döğücü 2004, Kulaksızoğlu 2000).

Yapılan çalışmalarda ergenlikte arkadaşlık ilişkilerinin özellikleri şu şekilde belirtilmiştir (Brown ve Larson, 2009).

1. Ergenlikte akran ilişkileri daha çok öne çıkar. Bireyin hayatında sosyal değişikliklerin en fazla olduğu ergenlik döneminde akran ilişkileri özellikle önem kazanmaktadır. Akranın bir davranış ve düşünce hakkındaki yorumu, ergenin tutumunu, aktivitelerini ve duygusal iyi oluş halini etkilemektedir.
2. Ergenliğe geçişle birlikte, akran ilişkileri önceki dönemlere göre karmaşıklaşmaktadır. Bu dönemde ergen için farklı ilişki tipleri gündeme gelmektedir. Romantik ilişkiler, gençlik kültürüne ve popüleriteye bağlı kalabalık arkadaş grupları ergenlikle beraber ortaya çıkmaktadır.
3. Bireylerin arkadaş seçimleri sonucu oluşturdukları gruplar, benzer özellikler gösteren kişilerin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Arkadaş gruplarının en temel özelliği bireylerin çok fazla ortak noktaya sahip olmasıdır. Bu ortak noktaların zayıflaması durumunda arkadaşlık bağı zayıflamakta hatta zamanla bu arkadaşlık sona ermektedir.
4. Arkadaş seçiminde bireyin karşısındaki kişinin statüsü ve prestiji önemli bir unsurdur. Ergenlerde bu faktörler ilişki içerisinde hiyerarşik bir durum oluşturabilmekte, statüsü ve prestiji yüksek olan bireyin ilişkide daha baskın olmasını sağlayan bir yapıya sokabilmektedir.
5. Sosyal becerileri iyi olan bireyler zayıf olanlara göre arkadaşlık ilişkilerinde de daha uyumludur. Ergenlik döneminde akran ilişkilerinin başlamasında ve sürmesinde ergen, sosyal becerilerini kullanmaktadır.
6. Arkadaşlık ilişkisinde sosyal kabul gören birey uyumludur. Ergenin içerisinde yer aldığı akran grubu tarafından kabul edilmesi uyum sağlama sürecinin olumlu geliştiğini göstermektedir.

7. Akran ilişkilerinin yapısı değişkendir. Ergenliğin başlangıcında, ortasında ya da sonunda kurulan arkadaşlıklar ya da sosyal ilişkiler farklı özellikler taşımaktadır.

8. Akran etkileşimi karşılıklı bir süreçtir. Ergenlerin arkadaşlık kurduğu akranlarıyla olan iletişim şekilleri ve karşılıklı anlaşma stilleri iki birey üzerinde karşılıklı etkileşimlere sahiptir. Ergen hem arkadaşlarından etkilenen hem de arkadaşlarını etkileyen konumda yer almaktadır.

Ergenlik döneminde birçok konuda değişen birey için bu değişikliklerin büyük çoğunluğu arkadaş grubu içerisinde yaşanmaktadır. Giyim, kuşam, süslenme, takı, kişiliğin olgunlaşması, yeni davranış kalıpları ve tutumlarının kazanılması, bunların gerektirdiği amaçların, inançların benimsenmesi, bir akıma ya da moda ilgi duyulması arkadaş etkileşimlerinin etkisinde gelişmektedir (Temel& Aksoy, 2001). Aynı zamanda arkadaş grupları bireye yeni deneyimler sunmaya fırsat verdiği için bireyin sosyal görevlerini yerine getirmesinde katkı sağlamaktadır. Karşı cinsle yönelme, kız-erkek arkadaşlığı kurma, kalabalık yerlerde davranış üretme ve uyum sağlama gibi kazanımlar ruh sağlığı açısından önemli olmaktadır (Karapınar, 1997). Ama aynı zamanda bir grup içine dahil olamayan ergenlerde kıskançlık, saldırganlık, sinirli olma hali, kabadayılık, bencillik, çekingenlik, güvensizlik, özsayı eksikliği gibi özellikler de göstermektedir (Bingül 1995).

Ergenlikte sosyalleşmeyi sağlayan, yeni davranışlar öğrenmeye ve deneyimlemeye katkıda bulunan arkadaş ilişkileri ergenin yalnızlık düzeyini düşürmekle beraber sosyal destek algılarını da artırmaktadır (Çevik 2007). Bu dönemde kurulan, gelişen arkadaşlık ilişkileri ergenin günlük ve gelecek hayatında gelişiminde ve yeni davranış kazanmasında son derece önemli rol oynamaktadır.

2.5. KONU İLE İLGİLİ TÜRKİYE’DE VE TÜRKİYE DIŞINDA YAPILAN BAZI ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde bağlanma, algılanan sosyal destek ve yalnızlık değişkenleri ile ilgili ilk olarak Türkiye’de ikinci olarak Türkiye dışında yapılan araştırmalara yer verilecektir.

2.5.1. Konu İle İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

2.5.1.1. Bağlanma ile ilgili yurtiçinde yapılan araştırmalar

Hortaçsu ve arkadaşları (1993) yaptıkları çalışmada ailesi ile yaşayan ve yetiştirme yurtlarında yaşayan çocukları bağlanma stilleri ve depresyon düzeyleri açısından karşılaştırmışlardır. 20 ailesi tarafından yetiştirilen 20 yurttaki büyüyen çocukla yapılan çalışma sonucunda yetiştirme yurtlarında yaşayan çocuklarda anne babaları ile yaşayan çocuklardan daha düşük düzeyde güvenli bağlanma stili saptanmıştır. Güvensiz bağlanan çocuklarda depresyonun görülme oranının güvenli bağlananlardan daha çok olduğu belirlenmiştir.

Karakurt (2001) yaptığı çalışmada temel bağlanma boyutları ile romantik kıskançlıktaki temel süreçler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda bireylerin bağlanma tarzının davranışsal, bilişsel ve duygusal olmak üzere üç boyuttan oluşan kıskançlık üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür. Çalışmada kaygılı bağlanan bireylerin güvenli bağlanan bireylere göre daha yüksek düzeylerde davranışsal kıskançlık gösterdikleri saptanmıştır.

Keskingöz (2002) yaptığı çalışmada, üniversite öğrencileri üzerinde anoreksiya tanısı alan ve almayan bireylerde bağlanma biçimleri, kişilerarası şemalar ve yeme örüntüleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Öğrenciler üzerinde yaptığı bu çalışmada bağlanma biçimleri ve sağlıklı yeme örüntüleri arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Kayıtsız bağlanan öğrencilerin korkulu ve güvenli bağlanan öğrencilere göre işlevsel olmayan yeme alışkanlıklarının daha yoğun olduğu

İmamoğlu (2003) eğitim fakültesinde farklı bölümlerde okumakta olan 156 kız ve 309 erkek olmak üzere toplam 465 son sınıf öğrencisi ile yaptığı çalışmada; üniversite adaylarının sürekli öfke ve öfke ifade etme tarzları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışma sonucunda sürekli öfke düzeyi yüksek olan öğrencilerin korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stillerine sahip olduğu görülmüştür. Güvenli bağlanan öğrencilerin bastırılmış öfke ve sürekli öfke düzeylerinin daha düşük seviyede olduğu görülmüştür.

Erözkan (2004) yaptığı çalışmada lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yalnızlık düzeylerini cinsiyet, sınıf düzeyi ve sosyo-ekonomik düzey açısından

karşılaştırmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında güvenli bağlanma ile ilişkili olarak cinsiyet üzerinde anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu farklılaşma erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha güvenli bağlanmaları yönündedir. Bağlanma stilleri arasında (güvenli bağlanma/kaçınan bağlanma/kaygılı bağlanma) sınıf düzeyinde anlamlı farklılaşma olmadığı görülmüştür. Sosyo-ekonomik düzey bağlamında, yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin kayıtsız bağlanmayı gerçekleştirdiği; yalnızlık üzerinde ise sosyo-ekonomik düzeyler açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Damarlı (2006) Ankara’da lise düzeyinde 305 kız ve 267 erkek olmak üzere toplamda 572 ergenle yaptığı çalışmada, ergenlerde bağlanma stilleri, toplumsal cinsiyet rolleri ve benlik kavramı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışma sonucunda güvenli bağlanma stiline sahip katılımcıların saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stiline sahip katılımcılardan daha olumlu benlik kavramlarına sahip oldukları görülmüştür. Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler saplantılı bağlanma stile sahip bireylerden daha olumlu benlik kavramlarına sahiptir.

Duru (2008) eğitim fakültesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören 112’si kız ve 86’sı erkek olmak üzere toplamda 198 öğrenci ile yaptığı çalışmada sosyal bağlılık ve sosyal desteğin yalnızlık üzerine doğrudan ve dolaylı rollerini üniversiteye uyum süreci çerçevesinde incelemiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında sosyal bağlılık ve yalnızlık arasında negatif güçlü bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Ayrıca sosyal destek, sosyal bağlılık ve uyum zorluklarının yalnızlığı yordamada etkili olduğu görülmüştür.

2.5.1.2. Sosyal destek ile ilgili yurtiçinde yapılan araştırmalar

Zaimoğlu (1991) tarafından ergenlerde yapılan bir çalışmada, ergenlerde aileden ve arkadaşan algılanan sosyal destek algısı ile öznel psikosomatik tepkiler arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmada, algılanan sosyal destek arttıkça psikosomatik tepkilerin azaldığı; erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla aileden daha fazla destek aldıkları ve kendilerini daha sağlıklı, değerli hissettikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Algılanan arkadaş desteği, gelir düzeyleri arttıkça algılanan sosyal desteğin de artması yönünde farklılık gösterirken aile desteğinin gelir düzeyiyle ilgili olmadığı görülmüştür (Akt: Bayram,1999).

Bayram (1999), yaptığı çalışmada lise öğrencileri üzerinde ruh sağlığı ve sosyal destek arasındaki ilişkiyi bazı değişkenlerle beraber (yaş, cinsiyet, anne-baba mesleği, anne-baba eğitimi, doğum sırası, başarı durumu vs) incelemiştir. Araştırma sonucuna göre algılanan arkadaş ve aile desteği düzeyleri ele alındığında yaş, ekonomik düzey, aylık ortalama gelir düzeyi ve başarı durumu değişkenleri ile anlamlı ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak lise öğrencilerinde algılanan sosyal destek arttıkça ruhsal belirtilerin azaldığı bulunmuştur. 18 yaş ve üzeri öğrencilerde aile ve arkadaş destek düzeylerinin en yüksek seviyede olduğu görülmüştür. Kızların erkeklerden daha yüksek arkadaş desteği algıladıkları anlaşılmıştır.

Budak (1999) 134 kız ve 133 erkek olmak üzere toplamda 267 öğrenci ile yaptığı çalışmada lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda lise öğrencilerinin aile ve arkadaştan algıladıkları sosyal destek ile problem çözme becerileri arasında aynı yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Öğretmenlerden algılanan sosyal desteğin artmasıyla problem çözme becerileri arasında herhangi bir ilişki görülmemiştir.

Elbir (2000) 704 lise öğrencisiyle yaptığı çalışmada öğrencilerin aile, arkadaş ve öğretmenlerden algıladıkları sosyal destekteki değişkenleri öğrenmek istemiştir. Araştırma sonucuna göre aile geliri yükseldikçe aileden algılanan sosyal desteğin arttığı, kardeş sayısı arttıkça algılanan sosyal desteğin azaldığı görülmüştür. Kızların arkadaşlardan algıladığı sosyal destek puanlarının erkeklerden daha fazla olduğu bulunmuştur. Öğrencilerde yalnızlık düzeyi arttıkça algılanan sosyal desteğin azaldığı anlaşılmıştır.

Yıldırım (2000) yaptığı çalışmada yalnızlık, sınav kaygısı, aile, arkadaş ve öğretmen desteği değişkenlerinin akademik başarıyı ne kadar yordadığı incelemiştir. Çalışmaya lise ikinci sınıfta okuyan 280 kız 265 erkek olmak üzere toplam 545 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucuna göre; öğretmen desteği, aile desteği, yalnızlık ve sınav kaygısı değişkenleri akademik başarıyı manidar olarak yordamakta iken arkadaş desteği ise akademik başarıyı yordamamaktadır.

Yıldırım ve Ergene (2003)'nin birlikte yaptıkları çalışmada lise son sınıfta okuyan 385 kız 278 erkek olmak üzere toplamda 663 lise son sınıf öğrencisinin

akademik başarılarına; aile desteği, boyun eğici davranışlar, öğretmen desteği ve sınav kaygısı değişkenlerinin etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda birinci sırada "aile" desteği, ikinci sırada "boyun eğici davranışlar", üçüncü sırada "öğretmen" desteği ve son sırada ise "sınav kaygısı" değişkenlerinin akademik başarıyı yordadığı görülmüştür.

Aksüllü ve Doğan (2004) yaptığı çalışmada huzurevinde ve kendi evinde yaşayan yaşlı bireylerin algıladıkları sosyal destek faktörleri ve depresyon düzeylerini karşılaştırmış ve sosyal destekle depresyon arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Huzurevinde yaşayan 74 ve kendi evinde yaşayan 86 bireyle yapılan çalışmada huzurevinde yaşayan bireylerin algıladıkları sosyal desteğin evde yaşayanlardan düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca evde yaşayan yaşlılarda aile, arkadaş, özel kişi desteği yönünden fark görülmezken, kurumda yaşayanlarda özellikle algılanan aile desteği düşük, buna karşılık arkadaş desteğinin yüksek olduğu bulunmuştur.

Yılmaz ve arkadaşları (2008) yaptıkları çalışmada öğrencilerin algıladıkları sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri ile ilişkili faktörleri incelemek istemişlerdir. Araştırmada sosyodemografik özellikler içeren bilgi formu; aile, arkadaş ve özel bir insanın desteği olmak üzere Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve UCLA yalnızlık ölçeğini içeren bir anket kullanmışlardır. 339 öğrenciyle yapılan çalışmada sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasında negatif yönlü ilişki ve yalnızlık düzeyi ile sosyal destek kaynakları sayısı (aile, arkadaş ve özel insan) arasında da negatif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Çalışmada öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeyleri yükseldikçe yalnızlık düzeylerinin azaldığı sonucuna varılmıştır.

Köse (2009)'un yaptığı araştırmada yurttan kalan ve ailesiyle birlikte yaşayan lise öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre yurttan kalan lise öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri ile ailesiyle birlikte yaşayan lise öğrencilerinin arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ancak öğrencilerin yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin cinsiyetlerine, aile bireyleri tarafından okulda ziyaret edilme sıklığına, ebeveynlerin çalışma durumuna, sınıf düzeylerine, eğitim ve sosyo-ekonomik düzeylerine, anne-baba birliktelik durumuna, kardeş sayısına, durumlarına ve yardım alma sıklığına göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Erkek öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu; 9. Ve 10. Sınıf öğrencilerinin yalnızlık puanlarının daha yüksek algılanan sosyal

destek puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Aynı zamanda tek çocuk olan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri, 2 kardeş olan öğrencilere göre daha yüksek; sosyal destek düzeyleri ise kardeş sayısı 5 ve üstü olan öğrencilerin, 2 kardeşe sahip olanlara göre daha düşük bulunmuştur.

Esen (2010) lise düzeyindeki 333' ü kız, 367' si erkek toplamda 700 öğrenci ile yaptığı çalışmada ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenleri (yalnızlık, algılanan sosyal destek, yaşam doyumu, karşı cinsle romantik ilişki durumu, cinsiyet, algılanan akademik başarı ve sosyo-ekonomik düzey) incelemiştir. Çalışma sonucunda cinsiyet, algılanan akademik başarı, yalnızlık ve aileden algılanan sosyal destek değişkenlerinin ergenlerde internet bağımlılığını yordadığı görülmüştür.

Sönmezay (2010) farklı (fen lisesi/Anadolu lisesi/düz lise) lise türlerinden toplamda 378 öğrenci ile yapılan çalışmada zorbalığın, iletişim becerileri ve sosyal destek algısı ile ilişkisini incelenmiştir. Araştırma sonucunda lise türü olarak fen lisesi öğrencilerinin daha fazla zorbalığa maruz kaldığı; cinsiyet olarak ise kızların erkeklerden daha fazla zorbalığa maruz kaldığı bulunmuştur. Zorbalığa uğrama ve zorbalık yapmanın, iletişim becerileri ve sosyal destek algısı ile negatif yönde anlamlı ilişkiye sahip olduğu görülmüştür.

Bayraktar (2011) yaptığı çalışmada, üniversite öğrencilerinin duygusal zekâları ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında nasıl bir ilişkinin olduğu incelemiştir. Araştırma sonucuna göre algılanan sosyal destek ölçeğinin arkadaşlarım alt boyutu ile kişisel farkındalık, kişilerarası ilişkiler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi ve genel ruh hali alt boyutları puanları ile pozitif yönlü ilişkili olduğu bulunmuştur. Algılanan sosyal destek ölçeğinin öğretmenlerim alt boyutu ile kişisel farkındalık, kişilerarası ilişkiler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi ve genel ruh hali alt boyutları puanları ile pozitif yönlü ilişkili olduğu bulunmuştur. Algılanan sosyal destek ölçeğinin ailem alt boyutu ile kişisel farkındalık, kişilerarası ilişkiler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi ve genel ruh hali alt boyutları puanları ile pozitif yönlü ilişkili olduğu bulunmuştur.

Şahin (2011)'in yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin kendini açma, öznel iyi oluş ve algıladıkları sosyal destek düzeyleri; cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, en çok

yaşadıkları yer, ailenin ekonomik durumu, anne-babanın öğrenim durumu ve anne-baba tutumlarına göre incelenmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin cinsiyetine, yaşlarına, kardeş sayılarına, en çok yaşadıkları yerlere göre algılanan sosyal destek puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Ailenin ekonomik durumuna göre algılanan sosyal destek puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Algılanan sosyal desteğin öğrencilerin annelerinin öğrenim durumuna göre farklılaştığı, babalarının öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Anne-baba tutumlarına göre öğrencilerin kendini açma, öznel iyi oluş ve algılanan sosyal destek puanları arasında anlamlı farklılıklar olduğu anlaşılmıştır.

Deveci (2011)'nin yaptığı lise öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyi ve karar verme stilleri arasındaki fark konulu çalışma sonuçlarında; doğum sırası ile algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Arkadaştan algılanan sosyal destek düzeyi yüksek olan gruptan düşük olan gruba doğru karar vermede özsayı puanlarının da yüksekten düşüğe sıralandığı bulunmuştur. Arkadaştan algılanan sosyal destek düzeyi yüksek ve orta olan grupların ihtiyatlı-seçicilik stili puanları düşük olan gruptan yüksek bulunmuştur. Arkadaştan ve öğretmenden algılanan sosyal destek düzeyi gruplarına göre panik, umursamazlık ve sorumluluktan kaçma stilleri puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.

Türkmen (2012)'in yaptığı araştırmada öznel iyi oluşun yapısı ve anne baba tutumlarının, özsayı ve sosyal destekle ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda anne baba tutumlarının özsayıyla ve algılanan sosyal destekle ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Ek olarak algılanan sosyal destek ve özsayının aynı zamanda öznel iyi oluşla da ilişkisi olduğu görülmüştür.

Altunbaş (2012)'nin yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal destek düzeylerinin bazı kişisel özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre kız öğrencilerin erkeklere göre arkadaşlardan ve aileden algılanan sosyal destek düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin ikametleriyle algıladıkları sosyal destek arasında anlamlı fark görülmemiştir. Etkinliklere katılma durumları karşılaştırıldığında algılanan sosyal destek düzeyinin hiçbir alanında anlamlı fark görülmemiştir. Yüksek sosyal beceriye sahip olan

öğrencilerin ailelerinden aldıkları sosyal desteklerin, düşük ve orta düzeyde sosyal beceriye sahip öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmüştür.

2.5.1.3. Yalnızlık ile ilgili yurtiçinde yapılmış araştırmalar

Özodaşık (1989) Eğitim Fakültesinde farklı bölümlerden 171 öğrenci ile yaptığı araştırmada yalnızlığın atılganlık, durumluk-sürekli kaygı, depresyon ve akademik başarı değişkenleri ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre yalnızlık ve atılganlık arasında negatif yönde, kaygı ve depresyon arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Ayrıca yalnızlıkla akademik başarı arasındaki ilişkiye bakıldığında ise negatif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Çalışma sonucunda kendini yalnız hisseden bireyler atılgan olmayan davranışlarda bulunduğu ve bu bireylerin kendilerini kaygılı ve karamsar hissettiği bulunmuştur.

Löker (1999) yaşları 12 ile 28 arasında değişen 383 kişi ile yaptığı araştırmada arkadaş bağlılığının sosyal ve duygusal yalnızlık üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bu araştırmada sosyal ve duygusal yalnızlığın ayrıştırıcı etkisi incelenerek sosyal ve duygusal yalnızlığın iki farklı boyut olduğu görülmüştür. İlk ve orta ergenlikteki bireylerin, geç ergenlikteki bireylere göre daha fazla duygusal yalnızlık yaşadığı; geç ergenlikteki bireylerinse daha fazla sosyal yalnızlık yaşadıkları görülmüştür.

Deniz, Hamarta ve Arı (2005) yaptıkları araştırmada, üniversite öğrencilerinin cinsiyet ve bağlanma stillerinin sosyal beceri ve yalnızlık düzeyleri üzerindeki etkileri incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin bağlanma stillerinin yalnızlık ile yüksek derecede ilişkili olduğu görülmüştür. Erkeklerin yalnızlık puanlarının ise kızlara göre anlamlı düzeyde yüksek çıktığı görülmüştür.

Kozaklı (2006) farklı sınıf düzeylerinden tesadüfi yöntemle seçilen 195'i kız, 190'si erkek olmak üzere toplam 385 üniversite öğrencisinin çeşitli kaynaklardan algıladıkları sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucuna göre üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin ailenin az nüfuslu yerlerde ikamet etmesi, öğrencinin eğitim giderlerini aileden karşılamasına, annenin çalışmasına bağlı olarak azaldığı bulunmuştur. Öğrencilerin sosyal destek düzeylerinin ise cinsiyet, ailenin ikamet merkezi ve eğitim

giderlerini karşılama yollarına göre farklılaştığı bulunmuştur. Bir diğer sonuca göre sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasında negatif yönlü ilişki olduğu görülmüştür.

Özatça (2009) lisede okuyan toplam 504 öğrenci ile yaptığı araştırmada, ergenlerde sosyal ve duygusal yalnızlığın yordayıcısı olarak aile işlevlerini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda duygusal yalnızlığı yordayan en önemli aile ilişkileri alt boyutununun genel işlevler, duygusal tepki verebilme ve problem çözme alt boyutları olduğu görülmüştür.

2.5.1.4. Arkadaşlık kalitesiyle ilgili yurtiçinde yapılmış çalışmalar

Demir (2006) yaptığı çalışmada arkadaşlık ilişkilerini geliştirmeye yönelik olarak uyguladığı grup rehberliği programının öğrencilerin sosyometrik statülerine etkisini incelemiştir. Çalışmaya ortaokul düzeyinde toplamda 114'ü kız, 130'si erkek olmak üzere toplamda 144 öğrenci katılmıştır. Çalışma sonucu incelendiğinde ortaokul öğrencilerine uygulanan arkadaşlık becerileri eğitimi programının, öğrencilerin sosyal kabul düzeylerine olumlu şekilde etki ettiği görülmüştür.

Diñçer (2008) yaptığı çalışmada alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ergenlerin algılanan anne baba tutumlarını ve arkadaşlık ilişkilerini incelemiştir. Çalışmaya lise düzeyinde 150 kız 150 erkek olmak üzere 300 öğrenci katılmıştır. Çalışma sonucunda alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ergenler arasında arkadaşlık ilişkileri ve algılanan anne baba tutumları açısından anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür.

Yücel (2009) yaptığı çalışmada ergenlerin akran ilişkileri ve yalnızlık düzeylerinde evde internet kullanımının etkisini incelemiştir. Çalışmaya lise düzeyinde okumakta olan 150 kız 150 erkek olmak üzere 300 öğrenci katılmıştır. Çalışma sonucuna bakıldığında evinde internet olan öğrencilerle, internet olmayan öğrencilerin arasında akran ilişkileri ve yalnızlık düzeyi üzerinde anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür.

Çekiç ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çalışmada Arkadaşlık Becerileri Eğitimi'nin ergenlerin arkadaşlık kalitesine ve öznel iyi oluş düzeylerine etkisi incelenmiştir. Grup eğitimine 311 öğrenci arasından ölçek uygulanarak seçilen 21 öğrenci dahil olmuştur. Öğrenciler deney ve kontrol gruplarına cinsiyet açısından eşit olacak şekilde seçkisiz olarak dağıtıldıktan sonra deney grubuna alınan öğrencilere 8 oturumdan oluşan Arkadaşlık İlişkilerini Başlatma, Sürdürme ve Koruma Eğitimi uygulanmıştır; kontrol grubundaki öğrencilerle herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Çalışma sonucunda deney ve

kontrol grubunda bulunan öğrenciler arasında, arkadaşlık kaliteleri ve öznel iyi oluşları açısından anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür.

Bilgiç (2000) yaptığı çalışmada arkadaşlık becerisi eğitiminin öğrencilerin yalnızlık düzeyine etkisini incelemiştir. Çalışmaya ortaokul seviyesinde 624 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında, uygulanan eğitimin öğrencilerin akran ilişkilerini güçlendirdiği ve arkadaşlık becerilerinin iyileşmesinde etkili olduğu görülmüştür.

2.5.2. Konu İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

2.5.2.1. Bağlanma ile ilgili yurtdışında yapılan araştırmalar

Kobak ve Sceery (1988) 53 öğrenciyle yaptıkları çalışmada öğrencilerin farklı bağlanma stillerinin kaygı, negatif duygular ve akranları ile olan ilişkilere etkisini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda güvenli bağlanma geliştiren öğrencilerin kaygı düzeyinin daha düşük olduğu, ilişkilerinde daha yapıcı ve esnek oldukları ve daha yüksek düzeyde sosyal destek algıladıkları görülmüştür. Saplantılı bağlanan öğrencilerinse güvenli ve kayıtsız bağlanan öğrencilere göre daha kaygılı oldukları görülmüştür.

Mikulincer ve Orbach (1995) 120 İsraili öğrenci ile yaptıkları çalışmada ergenlik dönemindeki öğrencilerin savunma davranışlarıyla bağlanma stillerinin ilişkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda güvenli bağlanan öğrencilerin orta düzeyde savunucu olduğu ve kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Aynı zamanda güvenli bağlanan öğrencilerin çocukluk anılarını daha kolay hatırladığı gözlenmiştir. Kararsız bağlanan öğrencilerin yüksek düzeyde kaygı yaşadıkları ve çocukluk anılarına erişmekte zorlandıkları görülmüştür. Kaçınan bağlanan öğrencilerinse aşırı düzeyde kaygı yaşadıkları, aşırı düzeyde savunma mekanizması kullandıkları ve çocukluk anılarını genel olarak hatırlayamadıkları görülmüştür.

Wilkinson ve Walford (2001)'un 404 ergen üzerinde yaptıkları çalışmada ergenlerin psikolojik iyi oluşunda ve bağlanmada dışadönüklük, olumlu ve olumsuz yaşam olaylarının rolü incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre anne babaya sağlıklı bağlanan bireylerin psikolojik iyi oluşlarının daha yüksek olduğu ve kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Çalışma, anne babaya güvenli bağlanmanın

geliştirilmesi durumunda sağlıklı ilişkiler ve psikolojik iyi oluşun da arttığını göstermiştir.

Mikulincer, Florian ve Tolmacz (1990) İsraili lisans düzeyinde öğrencilerle yaptıkları çalışmada bağlanma stilleri ile kişinin ölüm korkusu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmada öğrenciler güvenli, kararsız ve kaçınan bağlanma gösteren öğrenciler olmak üzere gruplara ayrılmıştır. Çalışma sonucunda kaygılı bağlanan bireylerin, güvenli bağlanan ve kaçınan bağlanan bireylere göre daha fazla ölüm korkusu yaşadıkları görülmüştür. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin ise güvenli bağlanma bireylere göre daha fazla ölüm korkusu yaşadıkları gözlenmiştir.

Larose ve arkadaşları (2005) yaptıkları çalışmada bağlanma stilleri ile öğrenme biçimleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışma sonucunda güvenli bağlanan bireylerin, kayıtsız ve kaygılı bağlanan bireylere göre öğrenme düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Güvenli bağlanan bireylerin bilgiyi daha iyi kullandıkları, yapılandırdıkları görülmüştür. Algılanan ebeveyn katılımı ve desteğinin, öğrencinin süreç düzenlemesini ve başarısını tahmin etmede önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışma ebeveynlerin bireye desteğinin üniversite döneminde de sürdürülmesinin önemini vurgulamaktadır.

Weimer, Kerns, Oldenburg (2004) ergenlerden oluşan toplam 44 çiftin sohbet ortamının, videoya çekilmesi yöntemiyle yaptıkları çalışmada ergenlik dönemindeki çiftlerin bağlanma stillerinin, arkadaşlık ilişkileri ve arkadaşlık kalitesinden etkilenip etkilenmediği sorusunu incelemişlerdir. Katılımcı çiftler arkadaşlık kalitesi ile arkadaşına bağlanma stillerini gösteren ölçekleri doldurmuşlardır. 44 çiftten oluşan grupta en az biri güvensiz bağlanan çiftlere kıyasla iki güvenli bağlanmış bireyin ilişkilerinde yakınlığı arama ve daha yüksek nitelikte arkadaşlık ilişkisi bulunmuştur. Korkulu ve kayıtsız çiftlerde arkadaşlık düzeyinin daha düşük, yakınlığı arama davranışının daha az olduğu görülmüştür.

Sümer ve Knight (2001) 481 bireyle yaptıkları çalışmada bağlanma stillerine göre iş ve aile ilişkisinin farklılaşp farklılaşmadığını araştırmışlardır. Çalışma sonucunda kaygılı bağlanan bireylerin, güvenli ve kayıtsız bağlanan bireylere göre aile ortamından iş ortamına daha fazla olumsuz aktarım yaptıkları görülmüştür. Güvenli bağlanan

bireylerin olumlu aktarımlarda bulunduğu görülmüştür. Kaygılı bağlanan bireylerin ise bu iki alanı ayırt edemediği bulunmuştur.

2.5.2.2. Sosyal destek ile ilgili yurtdışında yapılan araştırmalar

Sarason ve ark. (1985) tarafından yapılan çalışmada, sosyal destek ile cinsiyet arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda, düşük sosyal destek algısı ve olumsuz yaşam olaylarının psikolojik hastalıklarla ilişkili olduğu ancak; düşük sosyal destek algısının olumsuz yaşam olayları olmadan tek başına psikolojik hastalık habercisi olmadığı bulunmuştur. Cinsiyet açısından incelendiğinde kadınlarda sosyal destek ile psikolojik rahatsızlıklar arasında zıt ilişki olduğu görülmüştür. Sosyal destek arttıkça psikolojik rahatsızlık belirtilerinin azaldığı görülmüştür.

Windle (1991) 975 ergenden oluşan çalışmada aile ve arkadaştan algılanan sosyal destek ve mizacın suçlu davranış ve depresif belirtilerle ilişkisini araştırmıştır. Araştırma sonucuna göre, aile ve arkadaş desteğini yüksek algılayan ergenlerde suça yönelik davranışların ve depresif belirtilerin daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlarda cinsiyet arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Hoffman ve Leavy-Shiff ve Ushpiz (1993) tarafından 76 İsraili ergenle yürütülen çalışmada, ebeveynlerden ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin ergenin benlik saygısı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucuna bakıldığında anne desteğinin benlik saygısı üzerinde güçlü bir etkisinin olduğu görülmüştür. Annenin olmadığı durumlarda arkadaşların benlik saygısı üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Babanın desteği incelendiğinde ergen üzerinde bu desteğin etkisinin anne ve arkadaştan az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ergenin stres düzeyinin benlik saygısıyla ilişkisi olmadığı görülmüştür.

Levitt ve Guacci (1994) çok ırklı öğrencileri olan bir okulda üç sınıf seviyesinde (1- 2, 4-5, 8-9) 333 öğrenciyle (Afrikalı-Amerikalı, Avrupalı-Amerikalı ve İspanyol-Amerikan öğrenciler) yaptıkları bu çalışmada sosyal desteğin, öğrencilerin başarılarını arttırmada ya da engellemedeki etkisini bulmayı amaçlamışlardır. Sonuçlara bakıldığında aileden, arkadaştan ya da öğretmenden algılanan sosyal desteğin başarıyı doğrudan etkilemediği görülürken; destek kaynaklarının olumlu tutumu ile başarının birbirlerini pozitif yönde etkiledikleri bulunmuştur.

Furukawa ve Sarason (1998) yaptıkları çalışmada uluslar arası öğrenci değişimi projesindeki 242 öğrenciyle, lise öğrencilerinde yeni sosyal çevreye uyum sürecinde sosyal desteğin önemini incelemişlerdir. Araştırma sonucuna göre algılanan sosyal desteğin yüksek olması, duygusal sıkıntıları azaltmaya katkıda bulunmuştur. Sosyal desteğin yüksek olarak algılanmasının, sağlıklılık halinin devam etmesinde destekleyici bir rol oynadığı anlaşılmıştır.

Litwin (2000) 170 yetişkin İsraili ile yaptığı çalışmada katılımcıların sosyal aktivitelerinin ve sosyal çevrelerinin öznel iyi oluşları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda kadınların komşuluk ilişkilerinin, erkeklerin ise arkadaş ilişkilerinin yoğun olduğu görülmüştür. Yaş ilerledikçe arkadaş ilişkilerinin azaldığı; eğitim düzeyi düştükçe aile ilişkilerinin arttığı, eğitim düzeyi yükseldikçe arkadaşlık ilişkilerinin arttığı bulunmuştur.

Newman ve diğerleri (2007) yaşları 11 ile 18 arasında değişen 733 ergen ile yaptıkları çalışmada liseye geçiş süreci boyunca depresif belirtiler ile sosyal desteğin ilişkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda kızlar erkeklere göre arkadaş desteğini daha çok algılamışlardır. Aile ve arkadaş desteği ile okul aidiyetliği arasında ilişki olduğu görülmüştür. Algılanan aile ve arkadaş desteği ve okul aidiyetliği arttıkça depresif belirtilerin azaldığı görülmüştür. 8.sınıftan 9'a geçildiğinde algılanan sosyal destekte azalma olduğu, depresif semptomların daha fazla görüldüğü ve daha az okul aidiyetliği hissedildiği belirtilmiştir. Akran ve aile desteği açısından okullar arasında bir fark gözlenmemiştir.

Sherman ve diğerleri (2011) tarafından Afrikan Amerikalı ve Avrupalı Amerikalı 249 kadın örneklem grubuyla yapılan çalışmada sosyal ilişkilerin olumlu ve olumsuz yönlerinin depresif davranış belirtileriyle olan ilişkisine bakılmıştır. Sonuçlara göre toplumdaki algılanan düşük sosyal desteğin depresif semptomlarla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Daalen ve diğerleri (2005) tarafından 459 kadın ve erkekle yapılan çalışmada cinsiyet farklılığının sağlık, psikolojik iyi olma hali ve yaşam doyumu açısından farklılaşp farklılaşmadığı algılanan sosyal destek açısından incelenmiştir. Erkeklerin kadınlara göre daha sağlıklı ve psikolojik olarak daha iyi durumda oldukları; buna karşın

kadınların yaşam doyumunu erkeklere göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Kadınlar erkeklere göre arkadaşlarından daha fazla sosyal destek alırken; erkek ve kadınların işyerlerindeki amirlerinden veya şeflerinden aldıkları sosyal destek açısından farklılık bulunmamıştır. Erkeklerin eşlerinden daha fazla sosyal destek aldıkları, kadınların ise daha çok akrabalarından ve arkadaşlarından sosyal destek aldıkları bulunmuştur.

Wang ve Eccles (2012) tarafından 1.479 öğrenciyle (% 52 kadın, %48 erkek; %56 Afrika kökenli Amerikalı) yapılan çalışmada ergenlerin öğretmenlerinden, akranlarından ve ailelerinden algıladıkları sosyal desteğin ergen hayatı üzerindeki değerlendirilmesi incelenmiştir. Sonuçlara bakıldığında bir sosyal destek kaynağının ergenin hayatının her noktasında aynı öneme sahip olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin kendi akranlarından algıladıkları sosyal desteğin onların akademik başarılarını aileden veya öğretmenden algılanan sosyal desteğe göre daha fazla etkilediği bulunmuştur. Aynı zamanda öğretmenden algılanan sosyal desteğin ise öğrencinin okul kimliği oluşturması üzerinde akrandan ya da aileden daha etkili olduğu bulunmuştur.

Thoits (2011) yaptığı çalışmada sosyal destek ile fiziksel ve psikolojik iyilik hali ve stres halini durdurma arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucu incelendiğinde algılanan sosyal desteğin; benlik saygısı, duygu kontrolü, stresi kontrol altında tutma, problemlerle aktif başa çıkma empati kurma fiziksel ve duygusal stresi hafifletmede olumlu etkiye sahip olduğu anlaşılmıştır.

Helsen ve ark. (2000) tarafından yapılan çalışmada yaşları 12 ile 24 arasında değişen 2918 bireyin aileden ve arkadaştan algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile sahip oldukları duygusal sorunlar ve arkadaştan etkilenme düzeyleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışma yapılırken yaş ve cinsiyet farklılıkları da göz önünde bulundurulmuştur. Çalışma sonucunda erken ergenlikten itibaren aileden algılanan sosyal destek düşerek akrandan algılanan sosyal destek düzeyi artmıştır. Ayrıca aileden algılanan destek düzeyi yükseldikçe ergenlerin arkadaştan etkilenme düzeylerinin düştüğü, aileden algılanan destek düzeyi düştükçe arkadaştan etkilenme düzeyinin arttığı görülmüştür.

2.5.2.3. Yalnızlık ile ilgili yurtdışında yapılmış araştırmalar

Jones ve arkadaşları (1981), yaptıkları araştırmada yalnızlığın belirleyicilerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda yalnız öğrenciler, olumsuz benlik algısına sahip çıkmışlardır. Sosyal becerilerinde de yetersizlik görölen bu öğrenciler aynı zamanda yabancı insanları genel olarak olumsuz, onlardan uzak ve kendilerini yabancılardan yadsımış olarak tanımlamışlardır (Akt: Yıldırım, 2007).

Williams (1983) yaşları 12 ile 18 aralığında olan 98 ergenle yaptığı araştırma ile suç işleyen ergenlerde yalnızlığı araştırmıştır. Yapılan araştırma sonucunda orta gelirli ailelerde yaşayan ergenlerin, kendisinden daha yüksek gelirli ya da daha düşük gelirli ailede yaşayan ergenlere göre daha yalnız hissettikleri görölmüştür. Diğer değişkenler incelendiğinde yalnızlığın yaş, ırk, doğum sırası, cinsiyet, anne ve babanın hayatta olması gibi değişkenlerle ilişkili olmadığı görölmüştür.

McElroy (1997) yaptığı araştırmada; kişilik, sosyal destek ve yalnızlık kavramları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan araştırma sonucunda yalnızlık ve sosyal destek ve dışa dönüklük kavramları arasında negatif ilişki bulunmuştur. Yalnızlıkla etkisiz kişilerarası davranışlar (anksiyete, nevrotizm, düşük atılganlık..) arasında ise pozitif ilişki bulunmuştur (Akt: şentürk, 2010).

Mahon ve Yarcheski (1992) 113 erken ergenlik döneminden, 106 orta ergenlik döneminden ve geç 106 ergenlik döneminden olan bireylerle yaptıkları çalışmada; Schmitt ve Kurdec (1985)'in erken ve orta yetişkinlerde yaptıkları araştırma sonuçlarında yalnızlık ve sosyal desteğin ters yönde güçlü bir ilişki içinde olduğu görölmüştür. Algılanan sosyal destek artarken yalnızlık azalmaktadır. Aynı şekilde yalnızlık düzeyi artarken sosyal destek düzeyi azalmaktadır (Akt: Çeçen, 2008).

Nicpon ve ark. (2006) 401 öğrenciyle yaptıkları çalışmada, üniversite birinci sınıf öğrencilerinin akademik performansı ve devamlılık ile sosyal destek ve yalnızlık arasındaki ilişkisi incelemişlerdir. Sonuçlara göre her iki cinsiyet için de, sosyal destek ile yalnızlık arasında negatif yönde yüksek düzeyde; sosyal destekle akademik devamlılık arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü kararlarıyla ilişki bulunmuştur. Kızlar erkeklere göre, arkadaşları ve ailelerinden daha çok sosyal destek algılamışlardır. Sosyal destek ve yalnızlığın akademik performansla ilişkisine dair bir bilgiye ulaşılmamıştır.

2.5.2.4. Arkadaşlık kalitesiyle ilgili yurtdışında yapılmış çalışmalar

Parker ve arkadaşları (1993) yaptıkları çalışmada arkadaşlık uyumu ve akran grubu kabulü arasındaki farkı incelemişlerdir. Çalışmaya beşinci sınıf seviyesinde 881 öğrenci katılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde arkadaşlarından düşük seviyede kabul gören birçok öğrencinin, çok yakın arkadaşına sahip olduğu ve bu ilişkisinden doyum sağladığı görülmüştür. Ayrıca bir arkadaşına sahip olmak, arkadaşlık kalitesi ve grup kabulü, yalnızlığın öngörüsüne ayrı katkılarda bulunmuştur.

Benenson ve Benarroch (1998) kız-erkek arkadaşlığı üzerindeki etkili olduğu düşünülen bazı dinamikleri araştırmıştır. Araştırmaya 18'i kız, 23'ü erkek olmak üzere toplamda 41 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda erkeklerin fiziksel görünüşü, kızların ise yakın arkadaşlığı önemsendiği; kızların yakın arkadaşlıklarda çekicilik ve popülerliği daha fazla önemsendiği görülmüştür.

Salmivalli ve Voeten (2004) öğrencilerin cinsiyetlerine bağlı olarak birbirlerini kabul derecelerini ve cinsiyete göre hangi öğrencilerin daha etkili sosyal davranışlara sahip olduğunu araştırmışlardır. Çalışmaya ortaokul düzeyinde (5., 6., 7. sınıf) farklı 48 sınıftan alınan 600 kız, 620 erkek olmak üzere oluşan 1220 öğrenci katılmıştır. Çalışma sonucuna bakıldığında sosyal kabul oranı en yüksek olan sınıf düzeyinin beşinci sınıf olduğu, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal kabullerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu çalışma, ergenlerde yalnızlığın yordayıcısı olarak algılanan sosyal destek, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşla bağlanmanın rolünü inceleyen ilişkisel tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. İlişkisel tarama araştırmalarında çalışmanın ortaya koyduğu ilişki, çalışmada kullanılan bir değişkenin diğer değişkene olan etkisini nedensellik ilişkisi kurmadan açıklar (Köklü ve Büyüköztürk, 2000). Yapılan çalışmada yalnızlık, algılanan sosyal destek, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşla bağlanma değişkenleriyle ilgili gerekli veriler toplanarak incelendiği için çalışmada tarama modeli kullanıldığı söylenebilir. Araştırmada kullanılan modelde araştırmanın bağımlı değişkeni yalnızlık; bağımsız değişkenleri ise arkadaşlık kalitesi, algılanan sosyal destek ve arkadaşla bağlanma değişkenleridir.

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılında Hatay ili İskenderun ilçesinde dört ayrı lisede okumakta olan 430 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada İskenderun'da çeşitli Anadolu liselerinde okuyan her sınıf düzeyinden (9-10-11-12. sınıflar) birer sınıf yer almıştır. Çalışma grubuna giren gruplar tabakalı örneklem seçme yöntemiyle seçilmiştir. Tabakalı örneklem, çalışmanın amacının evrende homojen olmadığı durumlarda kullanılmaktadır (Can, 2016). Yapılan çalışmada sosyoekonomik durumun toplumu temsil etmesi açısından farklı gruplardan seçilmesine özen gösterilmiştir.

Araştırma grubunun demografik özelliklere göre dağılımı (cinsiyet, sınıf düzeyi, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, ailenin aylık geliri faktörleri) aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 1.

Çalışma Grubuna Demografik Bilgilerine İlişkin Dağılım

Değişkenler						Toplam	
Cinsiyet	Kız	Erkek					
	n	239	191			430	
	%	55.6	44.4			100	
Sınıf Düzeyi	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf			
	n	111	102	116	101	430	
	%	25.2	23.7	27.0	23.5	100	
Anne Eğitim	Okumamış	İlkokul	Ortaokul	Lise	Lisans/üstü		
	n	28	164	108	87	43	430
	%	6.5	38.1	25.1	20.2	10.0	100
Baba Eğitim	İlkokul	Ortaokul	Lise	Lisans/üstü			
	n	118	105	116	91	430	
	%	27.4	24.4	27.0	21.2	100	
Aylık Gelir	0-1000	1000-2000	2000-3000	3000-4000	4000/+		
	n	45	150	104	63	68	430
	%	10.5	34.9	24.2	14.7	15.8	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmaya 239 kız öğrenci ve 191 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 430 öğrenci katılmıştır. Toplam katılımcı sayısının dağılımı incelendiğinde çalışmaya katılan öğrencilerin %55.6’sını kız öğrenci, %44.4’ünü erkek öğrenci oluşturmuştur. Araştırmaya katılanlardan 111 öğrenci (%25.2) 9. sınıfa, 102 öğrenci (%23.7) 10. sınıfa, 116 öğrenci (%27) 11. sınıfa, 101 öğrenci (%23.5) ise 12.

sınıfa devam eden öğrencilerden oluşmaktadır. Sınıf bazında araştırmaya katılan öğrencilerin oranları incelendiğinde dengeli bir dağılımın olduğu görülmektedir. Katılımcıların anne eğitim düzeyi incelendiğinde okuma yazması olmayan anne sayısı 28 (%6.5), ilkokul mezunu olan anne sayısı 164 (%38.1), ortaokul mezunu olan anne sayısı 108 (%25.1), lise mezunu anne sayısı 87 (%20.1), lisans ve üzeri eğitim düzeyindeki anne sayısı ise 43 (%10)'dur. Katılımcıların baba eğitim düzeyi incelendiğinde ise ilkokul mezunu olan baba sayısı 118 (%27.4), ortaokul mezunu olan baba sayısı 105 (%24.4), lise mezunu baba sayısı 116 (%27.0), lisans ve üzeri eğitim düzeyindeki baba sayısı ise 91 (%21.2)'dir. Çalışmaya katılan öğrencilerin ailelerinin aylık gelir düzeyleri beş kategoride incelenmiştir. Aylık gelir düzeyi 0-1000 TL düzeyinde olan aile sayısı 45 (%10.5), 1000-2000 TL düzeyinde olan aile sayısı 150 (%34.9), 2000-3000 TL düzeyinde olan aile sayısı 104 (%24.2), 3000-4000 TL düzeyinde olan aile sayısı 63 (%14.7), 4000+ TL düzeyinde olan aile sayısı 68 (%15.8)'dir.

3.3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Araştırmanın verileri 2016-2017 eğitim-öğretim yılı içerisinde toplanmıştır. Uygulamaları yapmak için öncelikle gerekli evraklar tamamlanarak İskenderun İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğüne, İskenderun'daki Anadolu liselerinde araştırma yapılmasına ilişkin talepte bulunulmuştur. Hatay Valiliğinin oluruyla (Ek 1) izin verilen araştırma için araştırma yapılan okul müdürlükleriyle iletişime geçilmiştir. Önceden belirlenen gün, saat ve sınıfta araştırmacı tarafından uygulama gerçekleştirilmiştir. Uygulamadan önce sınıfta araştırmanın amacı ve veri toplama araçlarının cevaplamasına ilişkin açıklamalar yapılmış katılımcıların uygulamayla ilgili soruları yanıtlanmıştır. Ergenlerin kendilerini oldukları gibi yansıtmaları amaçlandığından ölçeklere isimlerini yazmaları istenmemiş, sonuçların bireysel değil toplu olarak değerlendirileceği vurgulanmıştır. Ayrıca ölçekleri doldurmak zorunda olmadıkları öğrencilere belirtilmiştir.

3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmanın amaçları doğrultusunda verileri toplamak için dört ölçek ve bir kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu çalışmada lise öğrencilerinin demografik özellikleri, yalnızlık düzeyleri, algılanan sosyal destek düzeyleri, arkadaşla bağlanma ve arkadaşlık kalitesine ilişkin veriler; Kişisel Bilgi Formu, UCLA Yalnızlık Ölçeği, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği ve Arkadaşla Bağlanma Ölçeği ile elde edilmiştir.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve bu araçların geçerlik güvenliğine ilişkin ayrıntılı bilgiler aşağıda yer almaktadır.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu formda lise öğrencileri hakkında, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, sınıf düzeyi, anne baba eğitim ve ekonomik durumu gibi demografik özelliklere ilişkin bilgiler yer almıştır.

3.4.3. UCLA Yalnızlık Ölçeği (University of California Los Angeles

Loneliness Scale)

UCLA (University of California Los Angeles) Yalnızlık Ölçeği bireylerin yalnızlık düzeylerini ölçmek için ilk olarak Russell, Peplau ve Ferguson (1978) tarafından geliştirilmiştir. İlk ölçekte maddelerin tümü olumsuz olarak ifade edilmiştir. Ancak bunun uygulamada yanlılığa yol açması sebebiyle maddeler Russell, Peplau ve Cutrona (1980) tarafından tekrar gözden geçirilmiş ve maddelerin yarısı olumlu yarısı olumsuz olarak değiştirilmiştir (Akt: Demir, 1989).

Ölçeğin puanlanmasında olumlu yöndeki ifadeler (1, 4, 5, 6, 9, 10, 15, 16, 19, 20), “Hiç Yaşamam” (4), “Nadiren Yaşarım” (3), “Bazen Yaşarım” (2), “Sık sık Yaşarım” (1) şeklinde puanlanmaktadır. Olumsuz ifadeleri içeren maddeler ise (2, 3, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 17, 18) bunun tam tersi olarak “Hiç Yaşamam” (1), “Nadiren Yaşarım” (2), “Bazen Yaşarım” (3), “Sık sık Yaşarım” (4) şeklinde puanlanmaktadır. Puanların tamamından genel yalnızlık puanına ulaşılmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 80, en düşük puan ise 20’dir. Puanın yüksek olması, bireyin yalnızlık düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin her maddesinde sosyal ilişkilerle ilgili

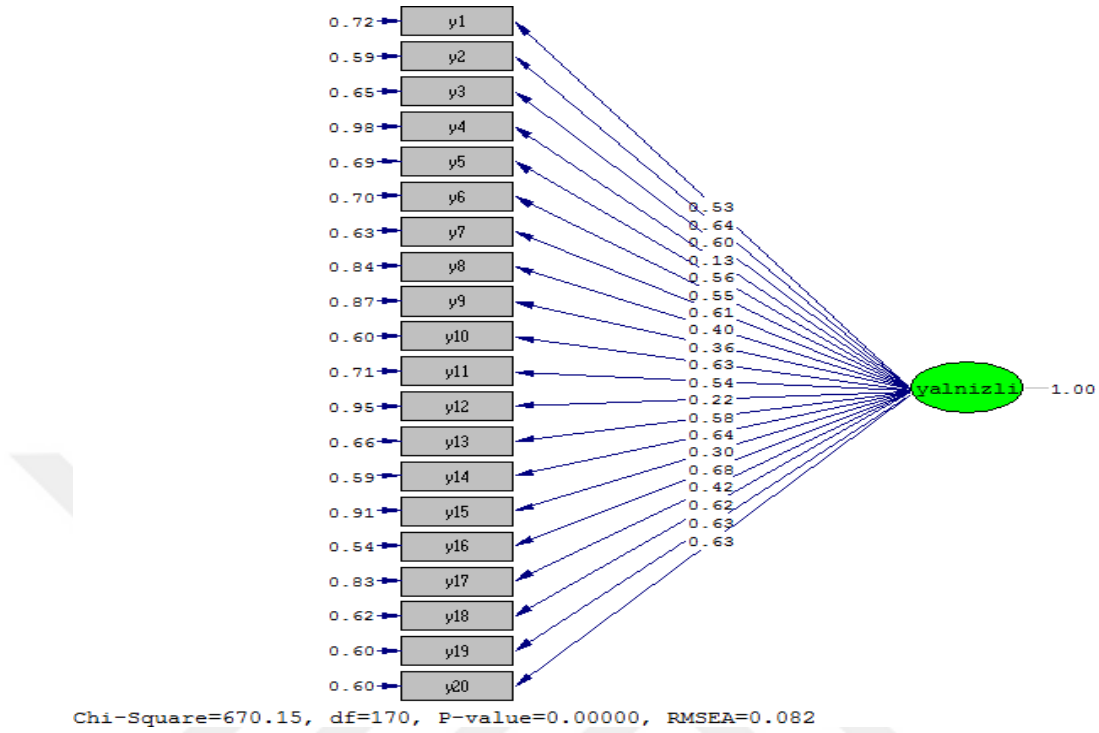
duygu düşünceler yer almaktadır. Bu ifadeleri ne sıklıkla yaşadıkları dörtlü likert tipi derecelendirmeyle belirlenmektedir. (Demir, 1989; Koçak, 2008; Karayel, 2011).

Ölçek ülkemizde ilk defa ölçek ülkemizde Yaparel (1984) tarafından kullanılmıştır. Yaparel (1984) ölçeğin geçerliğini Beck Depresyon Ölçeğini ölçüt olarak incelemiş ve benzer ölçeklere bakılarak yapılan geçerliğinin .50 olduğunu bulmuştur. Demir (1989) orijinal UCLA Yalnızlık Ölçeğinin Yaparel (1984)'den sonra uyarlama çalışmasını yapmıştır. Demir (1989)'in yaptığı geçerlik ölçeğin iç tutarlılığına bakılmıştır ve iç tutarlık katsayısı .96 olarak bulunmuştur. Beş hafta ara ile yapılan testin tekrarı uygulamasında iki uygulama arasında korelasyon $r=.94$ bulunmuştur (Karayel, 2011; Yıldız, 2013).

Yapılan analizler sonucunda UCLA Yalnızlık Ölçeği'nin geçerliği ve güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğu söylenebilir. Bu araştırmada Demir (1990)'in, doktora çalışması amacıyla tekrar gözden geçirilmiş formu, izin alınarak kullanılmıştır.

3.4.3.1 UCLA yalnızlık ölçeği'nin bu çalışma kapsamında yapılan geçerlik güvenilirlik analizi

Yapılan çalışmada UCLA Yalnızlık Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin bu çalışma kapsamında yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları aşağıda Şekil 1'de ve Tablo 2'te verilmiştir.

Şekil 1. UCLA Yalnızlık Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Yol Katsayıları

Tablo 2.

Ucla Yalnızlık Ölçeği Ölçüm Modelinin Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İndeksleri	Değerler
X^2 / sd (670.15 / 170)	3.94
RMSEA	.08
NNFI	.93
CFI	.94
GFI	.87
SRMR	.06

Tablo 2’de UCLA Yalnızlık Ölçeğine ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları uyum iyiliği değerleri açısından incelendiğinde χ^2/SD (3.94), RMSEA (.08), NNFI (.93),

CFI (.94), SRMR (.06) ve GFI (.87) değerlerinden her biri ölçme aracının bu araştırma kapsamındaki örneklem için yapısının doğrulandığını göstermektedir (Kline, 2005; Çelik & Yılmaz, 2013; Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2010).

Bu çalışma kapsamında güvenilirlik analizi olarak ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık değerleri hesaplanmıştır. Yapılan hesaplama sonucunda UCLA Yalnızlık Ölçeğinin Cronbach Alpha iç tutarlılık değerinin .86 olduğu görülmüştür. Hesaplanan değer sonucunda UCLA Yalnızlık Ölçeğinin çalışma kapsamında ölçmek istediği özelliği güvenilir olarak ölçtüğü söylenebilir.

3.3.2. Ergenlerde Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ-R)

Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Yıldırım (1997) tarafından ergenlerin aile, arkadaş ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal desteği ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Yıldırım (2004) ölçekteki alt boyutlardan ‘akraba ve içinde yaşadıkları toplumdan algılanan sosyal desteğin’ kullanılmaması ve puanlamada ters maddelerin kullanışsızlığı artırıyor olması sebebiyle ölçekte revizyona gitmiştir.

Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Aile Desteği (20 madde), Arkadaş Desteği (13 madde) ve Öğretmen desteği (17 madde) olmak üzere üç alt ölçeği ve toplam 50 maddesi bulunmaktadır. Ölçek, 50 maddeden ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Puanların yüksek olması algılanan sosyal desteğin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin yanıtlama şekli 3’lü likert tipindedir. Ölçek maddelerinin 47’ si olumlu 3’ ü olumsuz ifade şeklindedir. Olumsuz ifadeler sırasıyla ailem, arkadaşlarım ve öğretmenlerim alt boyutunda ait 17. 29. ve 44. maddelerdir. Alt ölçeklerin puan aralıkları; aile desteği: 20-60, arkadaş desteği: 13-39, öğretmen desteği: 17-51, toplam ASDÖ: 50-150 şeklindedir. Yüksek puan, bireyin daha fazla sosyal destek algıladığı anlamına gelmektedir (Yıldırım, 2004; Kaya 2009).

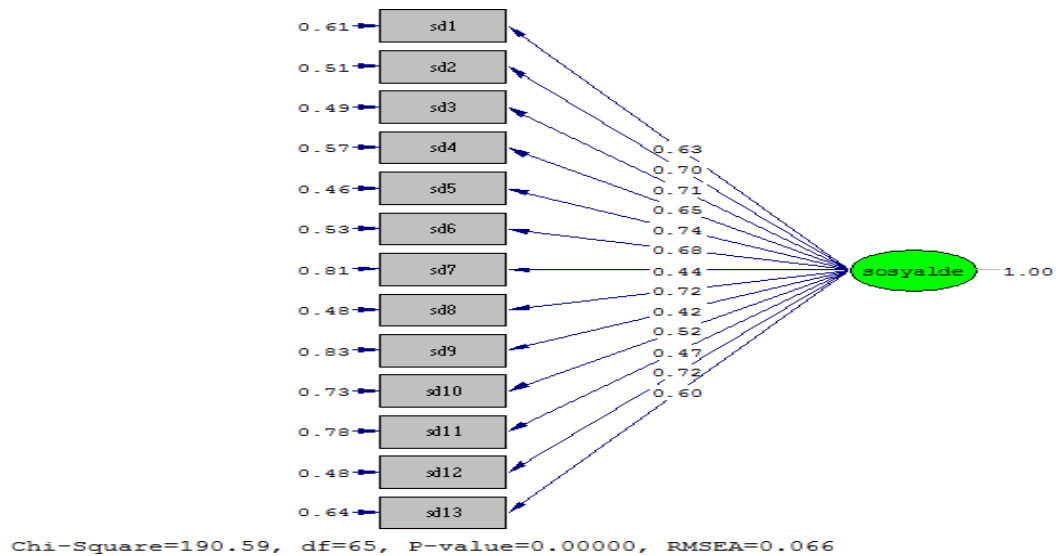
ASDÖ’nün geçerliği benzer ölçekler geçerliği yöntemi ile saptanmıştır. Her iki ölçeğin toplam puanları ile alt ölçeklerine ilişkin puanlar arasındaki korelasyon “Pearson Korelasyon Katsayısı” yolu ile bulunmuştur. Her iki ölçeğin toplam puanları arasında .69 korelasyon bulunmuştur. Ayrıca Algılanan Sosyal Destek Ölçeğine ilişkin faktör analizi yapılmıştır. Bu analiz sonuçlarında her alt boyutun ve birinci boyutta yüksek çıkmasıdır. Croanbach Alfa ile hesaplanan ölçeğin tümüne ilişkin güvenilirlik katsayısının

yüksek çıkması ($\alpha=0.93$) ölçek maddelerinin ölçmek istediği özelliği ölçtüğünü, yani ölçeğin homojen olduğunu göstermektedir. Bu özellikleriyle, ölçeğin yapı geçerliğine sahip olduğu söylenebilir (Yıldırım, 1997).

ASDÖ likert tipi ölçek olması nedeniyle ölçeğin tümüne ve alt ölçeklerin iliskin güvenilirlik çalışması Croanbach Alfa güvenilirlik katsayısı yolu ile yapılmıştır. Ölçeğin bu çalışmadaki Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı, aile desteği boyutunda .89, arkadaş desteği boyutunda .86, öğretmen desteği boyutunda .93'tür. (Yıldırım, 1997; Kaşık, 2009). Bu araştırmada arkadaş desteği alt boyutu kullanılmıştır.

3.4.3.2 Ergenlerde algılanan sosyal destek ölçeğinin bu çalışma kapsamında yapılan geçerlik güvenilirlik analizi

Araştırmada ölçeğin üçlü likerten oluşan ve 13 maddeden oluşan "arkadaşlarım" alt boyutu kullanılmıştır. Yapılan çalışmada Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin bu çalışma kapsamında yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları aşağıda Şekil 2'de ve Tablo 3'te verilmiştir.

Şekil 2. Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Yol Katsayıları

Tablo 3.

Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Ölçüm Modelinin Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İndeksleri	Değerler
χ^2 / sd (190.59 / 65)	2.93
RMSEA	.06
NNFI	.97
CFI	.98
GFI	.94
SRMR	.04

Tablo 3'te ASDÖ'ye ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları uyum iyiliği değerleri açısından incelendiğinde χ^2/SD (2.93), RMSEA (.06), NNFI (.97), CFI (.98), SRMR (.04) ve GFI (.94) değerlerinden her biri ölçme aracının bu araştırma kapsamındaki örneklem için yapısının doğrulandığını göstermektedir (Kline, 2005; Çelik & Yılmaz, 2013; Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2010)

Bu çalışma kapsamında ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık değerleri hesaplanmıştır. Yapılan hesaplama sonucunda Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Cronbach Alpha iç tutarlılık değerinin .88 olduğu görülmüştür. Hesaplanan değer sonucunda Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin çalışma kapsamında ölçmek istediği özelliği güvenilir olarak ölçtüğü söylenebilmektedir.

3.3.3. Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği

Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği ilk olarak Thien, Razak ve Jamil (2012) tarafından geliştirilmiştir. (Akt: Akın, 2014). İyi bir arkadaşlığın ne olduğunu kavramsal ve işlevsel olarak ölçmek için geliştirilen Arkadaşlık Kalitesi Ölçeğinin geliştirilmesi ve uyarlama çalışmaları Akın, Karduz ve Akın (2014) tarafından yapılmıştır.

Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği altılı likert türü bir ölçek olup; yakınlık (6 madde), yardım (3 madde), kabul (4 madde) ve güvenlik (8 madde) olmak üzere toplam dört alt boyut ve 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 21 madde dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin yanıtlama şekli altılı bir derecelendirme (1- Hiç katılmıyorum, 6- Tamamen

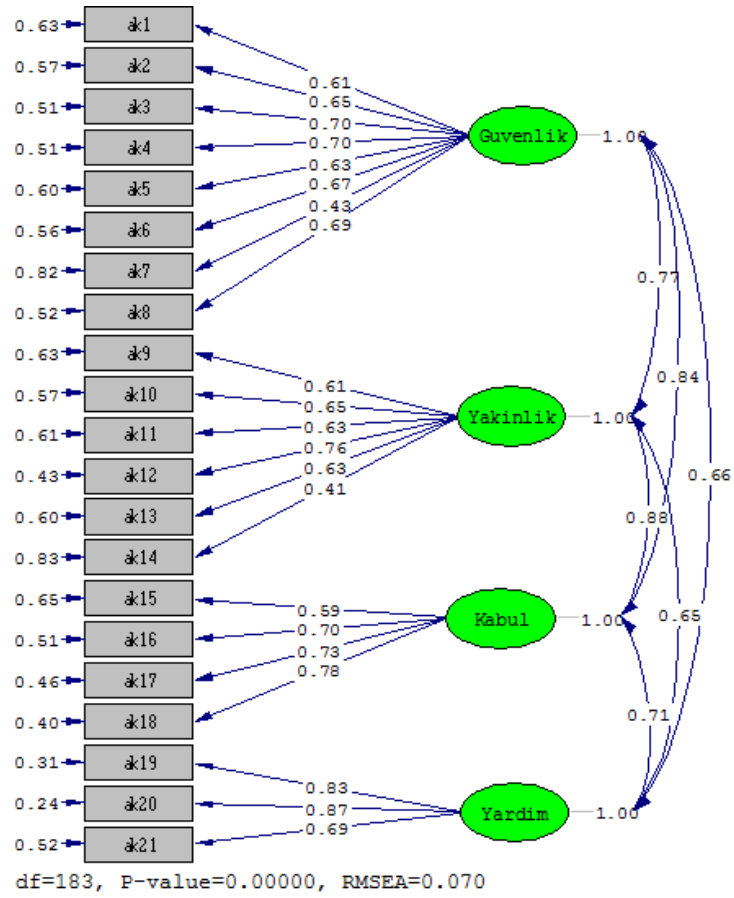
katılıyorum) şeklindedir. Puanlamasında ise her bir alt boyuta ve ölçeğin bütününe ilişkin toplam puan vermektedir. Ölçekten alınacak yüksek puanlar, arkadaşlık kalitesinin yüksek düzeyde olduğu anlamına gelmektedir (Akın, 2014; Akın 2015).

Thien ve diğerleri (2012) tarafından geliştirilen Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği'nin orijinal formunun iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları yakınlık alt ölçeği için .83, yardım alt ölçeği için .81 , kabul alt ölçeği için .84, güvenlik alt ölçeği için .88 olarak bulunmuştur (Akt: Akın, 2014). Yıldırım (2014) yaptığı geçerlik çalışmasında doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indeksleri incelendiğinde, dört alt boyutlu modelin iyi uyum verdiği görülmüştür ($\chi^2= 374.29$, $sd= 179$, $RMSEA= .063$, $CFI= .92$, $IFI= .92$). İç tutarlılık güvenilirlik kat sayıları dört alt boyut için sırasıyla .75, .81, .77 ve .82, ölçeğin bütünü için .91 olarak bulunmuştur. Yıldırım (2014) tarafından yapılan bu çalışmada iç tutarlılık güvenilirlik kat sayısı ölçeğin bütünü için .89 olarak bulunmuştur. Aynı zamanda ölçeğin orijinal faktör yapısının Türkçe formun faktör yapısıyla uyumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca yapılan madde analizi sonucunda da ölçeğin madde-toplam korelasyon katsayılarının .30 ölçütüne uygun olduğu görülmüştür (Akın, 2014; Yıldırım, 2014; Akın 2015; Çekiç, 2017).

3.4.3.2 Arkadaşlık kalitesi ölçeği'nin bu çalışma kapsamında yapılan geçerlik güvenilirlik analizi

Yapılan çalışmada Arkadaşlık Kalitesi Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin bu çalışma kapsamında yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları aşağıda Şekil 3'te ve Tablo 4'de verilmiştir.

Şekil 3. Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Yol Katsayıları

Tablo 4.

Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği Ölçüm Modelinin Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İndeksleri	Değerler
$\chi^2 / sd (573.26/183)$	3.13
RMSEA	.07
NNFI	.97
CFI	.97
GFI	.89
SRMR	.06

Tablo 4'te Arkadaşlık Kalitesi Ölçeğine ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları uyum iyiliği değerleri açısından incelendiğinde χ^2/SD (3.13), RMSEA (.07), NNFI (.97), CFI (.97), SRMR (.06) ve GFI (.89) değerlerinden her biri ölçme aracının bu araştırma kapsamındaki örneklem için yapısının doğrulandığını göstermektedir (Kline, 2005; Çelik & Yılmaz, 2013; Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2010)

Bu çalışma kapsamında ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık değerleri hesaplanmıştır. Ölçek ve alt boyutlarının Cronbach Alpha iç tutarlılık değerleri Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5.

Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği ve Alt Boyutları Cronbach Alpha Değerleri

Ölçek ve Alt Boyutlar	Cronbach Alpha
Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği	.92
Güvenlik	.84
Yakınlık	.77
Kabul	.79
Yardım	.82

Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık değerleri hesaplama sonucunda Arkadaşlık Kalitesi Ölçeğinin Güvenlik alt boyutunun .84, yakınlık alt boyutunun .77, kabul alt boyutunun .79, yardım alt boyutunun .82 olduğu görülmüştür. Bu değerler doğrultusunda ölçeğin tüm alt boyutlarının çalışmanın ölçmek istediği özelliği güvenli olarak ölçtüğü söylenebilmektedir. Arkadaşlık Kalitesi ölçeğinin çalışma içerisinde Cronbach Alpha iç tutarlılık değerinin .92 olduğu görülmüştür. Hesaplanan değer sonucunda Arkadaşlık Kalitesi Ölçeğinin çalışma kapsamında ölçmek istediği özelliği oldukça güvenilir olarak ölçtüğü söylenebilmektedir.

3.3.4. Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği

Araştırmada kullanılan Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ilk olarak Wilkinson (2008) tarafından geliştirilmiştir (Akt: Ercan, 2015). Ergen akran ilişkilerinin, bağlanma stilleri çerçevesinde değerlendirilmesini sağlayan İçin Arkadaşa Bağlanma

Ölçeğinin Türkiye’de uyarlama ve geçerlik çalışmaları Ercan (2015) tarafından yapılmıştır.

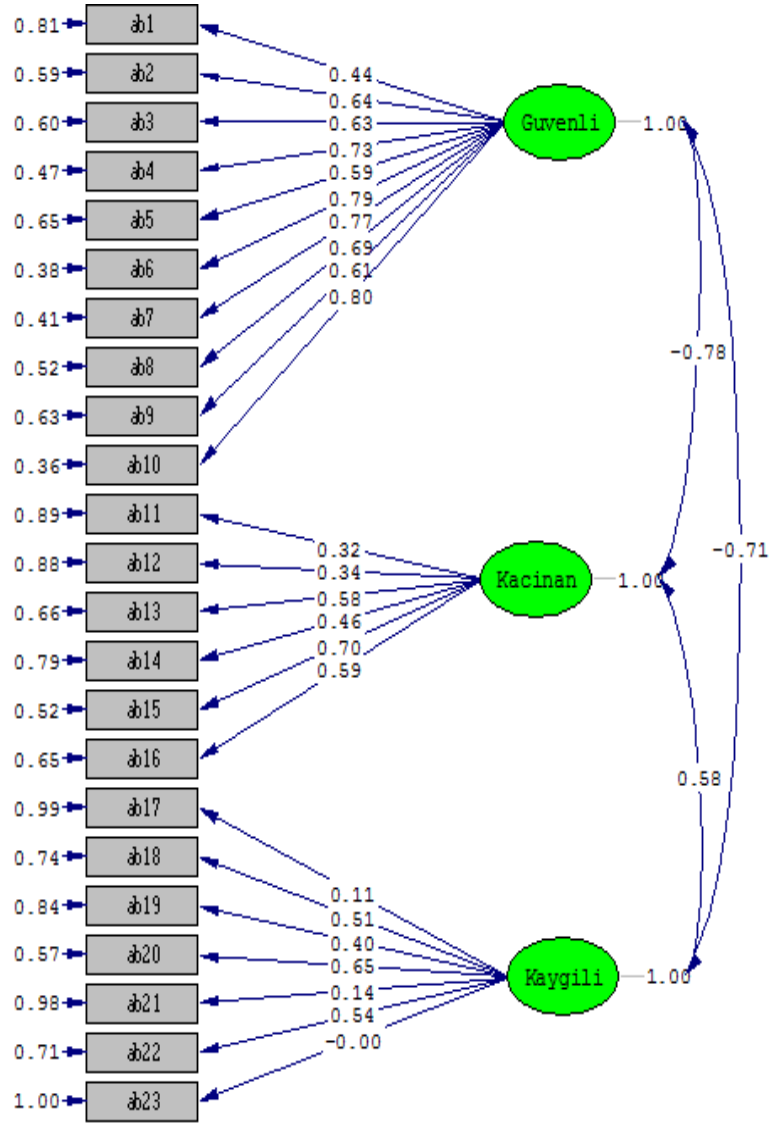
Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği beşli likert şeklinde (Hiç Katılmıyorum(1) -Tamamen Katılıyorum (5)) puanlanmaktadır. Ölçeğin güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı/kararsız bağlanma başlıklarında üç alt boyutu vardır. Ölçekte yer alan dört madde (2., 10. 16. ve 19. maddeler) ters puanlanmaktadır. Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan puanların yüksekliği, söz konusu bağlanma stilinin güçlülüğünü, düşük puan ise zayıflığını yansıtmaktadır. Kullanılan bu ölçekte üç alt boyut, toplamda 23 madde vardır (Ercan, 2015).

Ercan (2015) yaptığı çalışmada madde-toplam puan korelasyon analizi sonucunda elde edilen değerlerin güvenli bağlanma alt ölçeği için yüksek olduğu (0.42-0.71 arasında), kaçınan bağlanma ve kaygılı-kararsız bağlanma alt ölçekleri için değerlerin yüksek olmamakla birlikte kabul edilebilirlik sınırı olan 0.20 değerinin üstünde bulunduğu görülmüştür. Ölçeğin güvenli bağlanma alt boyutunun 0.89 Cronbach Alfa değeri ile “yüksek derecede güvenilir”, kaçınan bağlanma alt boyutunun 0.63 ve kaygılı-kararsız bağlanma alt boyutunun 0.60 Cronbach Alfa değeri ile “oldukça güvenilir” olduğu söylenebilir. Test-tekrar test güvenilirliği analizi sonucunda güvenli bağlanma alt ölçeği (0.83), kaçınan bağlanma alt ölçeği (0.83) ve kaygılı-kararsız bağlanma alt ölçeği (0.81) için hesaplanan Pearson korelasyon katsayılarının yüksek olduğu bulunmuştur. Ergenler için Arkadaşa Bağlanma Ölçeğinin güvenli bağlanma alt boyutu, İlişki Ölçekleri Anketinin güvenli bağlanma alt boyutu ile pozitif, kayıtsız bağlanma ve korkulu bağlanma alt boyutu ile negatif yönde, istatistiksel olarak anlamlı korelasyon göstermektedir (Ercan, 2015).

3.4.3.2 Arkadaşa bağlanma ölçeğinin bu çalışma kapsamında yapılan geçerlik güvenilirlik analizi

Ölçek farklı bağlanma türlerini ölçen üç alt boyuttan oluştuğu için analizler toplam puan üzerinden değil alt boyutlar bazında yapılmıştır. Yapılan çalışmada Arkadaşa Bağlanma Ölçeğinin güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma alt boyutlarının doğrulayıcı faktör analizi ve güvenilirlik çalışmaları

yapılmıştır. Ölçeğin bu çalışma kapsamında yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları aşağıda Şekil 4'te ve Tablo 6'da verilmiştir.

Chi-Square=731.16, df=227, P-value=0.00000, RMSEA=0.071

Şekil 4. Ergenler İçin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Yol Katsayıları

Tablo 6.

Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Ölçüm Modelinin Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İndeksleri	Değerler
χ^2 / sd (731.16 / 227)	3.22
RMSEA	.07
NNFI	.94
CFI	.95
GFI	.87
SRMR	.07

Tablo 6’da Arkadaşa Bağlanma Ölçeğine ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları uyum iyiliği değerleri açısından incelendiğinde χ^2/SD (3.22), RMSEA (.07), NNFI (.94), CFI (.95), SRMR (.07) ve GFI (.87) değerlerinden her biri ölçme aracının bu araştırma kapsamındaki örneklem için yapısının doğrulandığını göstermektedir (Kline, 2005; Çelik & Yılmaz, 2013; Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2010).

Bu çalışma kapsamında ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık değerleri hesaplanmıştır. Ölçek ve alt boyutlarının Cronbach Alpha iç tutarlılık değerleri Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7.

Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Alt Boyutları Cronbach Alpha Değerleri

Ölçek ve Alt Boyutlar	Cronbach Alpha
Güvenli	.88
Kaçınan	.65
Kaygılı	.57

Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık değerleri hesaplama sonucunda Arkadaşa Bağlanma Ölçeğinin güvenli alt boyutunun .88, kaçınan alt boyutunun .65, kaygılı alt boyutunun .57 olduğu görülmüştür. Bu değerler doğrultusunda ölçeğin güvenli alt boyutunun çalışmanın ölçmek istediği özelliği güvenli olarak ölçtüğü söylenebilmektedir. Kaçınan ve kaygılı alt boyutlarının ise düşük olmasıyla birlikte uygulanabilir seviyede olduğu görülmektedir. Güvenli bağlanma alt boyutunun yüksek, kaçınan bağlanma boyutunun orta düzeyde, kaygılı bağlanma boyutunun ise düşük düzeyde güvenilirlik değerlerine sahip olduğu görülmüştür (Can, 2016).

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, yapılan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. İlk olarak çalışma kapsamında toplanan verilerin analize hazırlanması için yapılan analiz öncesi veri incelemesi ve temel sayıltıların incelenmesine ilişkin bulgular sunulmuştur. Bu başlık altında verilerden uç değerler çıkarılarak normallik test edilmiştir. Daha sonra ergenlerde demografik özelliklere göre arkadaşla bağlanma, arkadaşlarından algılanan sosyal destek, yalnızlık ve arkadaşlık kalitesi puanları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan korelasyon analizine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Sonraki aşamalarda başlıklarda araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre arkadaşla bağlanma, arkadaşlarından algılanan sosyal destek, yalnızlık ve arkadaşlık kalitesi puanları arasındaki ilişki t testi analizi ile; sınıf düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, ailenin aylık geliri değişkenlerinin arkadaşla bağlanma, arkadaşlarından algılanan sosyal destek, yalnızlık ve arkadaşlık kalitesi puanları arasındaki ilişki tek yönlü varyans analizi olan ANOVA ile; kardeş sayısına göre arkadaşla bağlanma, arkadaşlarından algılanan sosyal destek, yalnızlık ve arkadaşlık kalitesi puanları arasındaki ilişki ise Kruskal Wallis analizi ile incelenerek analize ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Son olarak ergenlerde yalnızlığın arkadaşla bağlanma, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek değişkenleri tarafından yordanmasına ilişkin regresyon analizi yapılmıştır ve analize ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1. ANALİZ ÖNCESİ VERİ İNCELENMESİ VE TEMEL SAYILTIAR

4.1.1. Kayıp Değerler ve Uç Değerler

Bu çalışmada veri toplama araçlarının çalışmaya katılan öğrenciler tarafından sistematik olarak doldurulması (örneğin tüm ölçeği 1 olarak işaretlemek gibi) ya da maddeleri boş bırakması dolayısıyla 11 öğrencinin verileri analiz dışına çıkarılmıştır. Analize başlanmadan önce yanlış veri girişinden kaynaklı hatalar düzeltilmiştir. Sonrasında yapılan istatistik işlemi sonrasında çalışmada uç değer

gösteren dört veri çalışmadan çıkarılmıştır. Böylece 456 öğrenci katılımıyla başlayan çalışma 15 öğrencinin test araçlarını sistematik doldurması, boş bırakması ya da test puanlarının uç değer göstermesi neticesinde 430 öğrenci verisiyle devam etmiştir.

4.1.2. Normallik

Çok değişkenli istatistiklerin önemli sayılarından biri normallik varsayımdır. Normallik varsayımının test edilmesi için bu çalışmada Skewness ve Kurtosis değerleri incelenmiştir. Aşağıda, Tablo 8’de ölçeklerden elde edilen toplam puanların Skewness-Kurtosis (Çarpıklık Basıklık) değerleri verilmiştir.

Tablo 8.

Ölçek toplam puanlarının normallik değerleri

Değişken	Çarpıklık	Basıklık	Sh ₁	Sh ₂
Ucla Yalnızlık	.73	.44	.12	.23
Algılanan Sosyal Destek	-1.64	2.67	.12	.23
Arkadaşlık Kalitesi	-.76	-.45	.12	.23
ABÖ-Güvenli	-1.04	1.06	.12	.23
ABÖ-Kaçınan	.29	-.50	.12	.23
ABÖ-Kaygılı	.16	-.42	.12	.23

ABÖ: Arkadaşa Bağlanma Ölçeği; Sh₁: Çarpıklık Standart Hata sh₂: Basıklık Standart Hata

Morgan (2004) ve Şencan (2005), normallik değerlerini yorumlarken skewness ve kurtosis değerlerinin -1 ile +1 arasında olmasını önermiştir. Can (2016) ise verilerin skewness ve kurtosis değerlerinin standart hataya bölümünün -1.96 ile +1.96 arasında olmasının dağılımın normal dağıldığını gösterdiğini belirtmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda Tablo 8’de tüm değişkenlerin normal dağılım gösterdiği görülmektedir. Çok değişkenli istatistikler için gerekli olan çok değişkenli normallik varsayımına göre, araştırmada yer alan tüm değişkenler kendi başına normal dağılıma sahip olmaktadır (Kline, 2005). Bu sebeple normallik varsayımının karşılandığı söylenebilmektedir.

4.1.3. Çoklu Bağlantı Sorunu

Tabachnick ve Fidel (2001)’e göre çoklu bağlantı sorunu, değişkenler arasında çok yüksek düzeyde (.90 ve üzeri) ilişki olması olarak tanımlanmıştır. Kline (2005) ise değişkenler arasındaki ilişkinin yüksek düzeyde olmasının değişkenler

arasında birçok ortak nokta olduğunu göstermesi açısından araştırmanın çalışılabilirliğini azalttığını belirtmektedir.

Tablo 9 incelendiğinde değişkenler arasındaki korelasyonun en yüksek Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği ile Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Güvenli alt boyutu arasında .72 düzeyinde olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucuna göre Çoklu Bağlantı Sorunu olmadığı görülmektedir.

4.2. KORELASYON ANALİZİ

Araştırmada kullanılan değişkenlerden alınan toplam puanlar arasındaki ilişki Tablo 9’da; değişkenlerin alt boyutları arasındaki ilişki ise Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 9.

Ergenlerde arkadaşına bağlanma, arkadaşlarından algılanan sosyal destek, yalnızlık ve arkadaşlık kalitesi arasındaki pearson korelasyon analizi sonuçları

	1	2	3	4	5	6
ABÖ Güvenli	-					
ABÖ Kaçınan	-.59*	-				
ABÖ Kaygılı	-.27*	.17*	-			
ASDÖ	.64*	-.40*	-.24*	-		
UYÖ	-.53*	.41*	.26*	-.51*	-	
AKÖ	.72*	-.46*	-.28*	.68*	-.53*	-
X	41.40	15.36	17.94	35.08	35.98	92.47
Ss	7.25	4.99	5.04	4.39	9.87	17.74

*p<.01; n:430; UYÖ: Ucla Yalnızlık Ölçeği; ASDÖ: Algılanan Sosyal Destek Ölçeği; AKÖ: Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği; ABÖ: Arkadaşa Bağlanma Ölçeği

Tablo 9 incelendiğinde en düşük ilişkinin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Kaçınan alt boyutu ile Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Kaygılı alt boyutu arasında olduğu ($r = .17$, $p < .01$), değişkenler arasındaki en yüksek ilişkinin ise Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği ile Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Güvenli alt boyutu arasında olduğu ($r = .72$, $p < .01$), diğer değişkenler arasındaki ilişkinin ise düşük ya da orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 10.

Arkadaşlık kalitesi ve arkadaşça bağlanma değişkenleri alt boyutları arasındaki pearson korelasyon analizi sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.AKÖ Güvenlik	-								
2.AKÖ Yakınlık	.61*	-							
3.AKÖ Kabul	.66*	.69*	-						
4.AKÖ Yardım	.25*	.30*	.22*	-					
5.ABÖ Güvenli	.67*	.55*	.61*	.42*	-				
6.ABÖ Kaçınan	-.48*	-.39*	-.41*	.13*	-.59*	-			
7.ABÖ Kaygılı	-.26*	-.19*	-.29*	-.17*	-.27*	.17*	-		
8. ASDÖ	.62*	.55*	.62*	.24*	.64*	-.40*	-.24*	-	
9. UCLA	-.48*	-.42*	-.50*	-.25*	-.53*	.41*	.26*	-.51*	-
X	33.55	28.56	19.29	11.35	41.40	15.36	17.94	35.08	
Ss	8.81	6.15	4.39	1.85	7.25	4.99	5.04	4.39	

*p<0.01; n:430; AKÖ: Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği; ABÖ: Arkadaşça Bağlanma Ölçeği, ASDÖ: Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Tablo 10 incelendiğinde değişkenlerin alt boyutları arasındaki en düşük ilişkinin Arkadaşça Bağlanma Ölçeği Kaçınan alt boyutu ile Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği Yardım alt boyutu olduğu ($r = .13$, $p < 0.01$), en yüksek ilişkinin Arkadaşlık Kalitesi Kabul ile Arkadaşlık Kalitesi Yakınlık arasında olduğu ($r = .69$, $p < 0.01$), diğer değişkenlerin ise düşük veya orta düzeyde ilişki içerisinde olduğu görülmüştür.

4.3. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN CİNSİYET DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmada cinsiyete göre Algılanan Sosyal Destek, Arkadaşlık Kalitesi, Arkadaşça Bağlanma ve Yalnızlık puanları arasında fark olup olmadığını incelemek amacıyla ilişkisiz örneklem için t testi analizi yapılmıştır. Değişkenlerden elde edilen puanların aritmetik ortalama, standart sapma ve ilgili ölçek puanlarının cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren t sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11.

Elde edilen toplam puanların cinsiyet değişkenine göre farklılaşma düzeyini gösterir t testi sonuçları

	Kadın		Erkek		T	P
	x	Ss	x	Ss		
UYÖ	35.23	10.04	36.92	9.88	1.74	.08
ASDÖ	35.84	4.10	34.15	4.69	3.98	.00*
AKÖ	95.58	17.72	89.24	17.48	3.71	.00*
ABÖ Güvenli	42.30	7.16	40.29	7.43	2.84	.01*
ABÖ Kaçınan	14.38	4.96	16.58	4.91	-4.59	.00*
ABÖ Kaygılı	17.73	5.32	18.21	4.82	-.97	.33

p<0.05; UYÖ: Ucla Yalnızlık Ölçeği; ASDÖ: Algılanan Sosyal Destek Ölçeği; AKÖ: Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği; ABÖ: Arkadaşa Bağlanma Ölçeği

Tablo 11’de görüldüğü üzere Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinden alınan puanlara bakıldığında kız öğrenciler erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek puan almışlardır ($t= 3.98, p<0.05$). Arkadaşlık kalitesi puanları incelendiğinde, değişkenlerin cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre kızların arkadaşlık kalitesi algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür ($t= 3.71, p<0.05$). Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Güvenli alt boyutunda ($t= 2.84, p<0.05$) kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek puan alarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ve Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Kaçınan alt boyutunda ($t= -4.59, p<0.05$) erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha yüksek puan alarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Ucla Yalnızlık Ölçeği ($t= .08, p>0.05$) ve Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Kaygılı alt boyutu ($t= .33, p>0.05$) puanlarına bakıldığında ise bu iki değişkende cinsiyete göre anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

4.4. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN SINIF DÜZEYİ DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmada dört farklı sınıf düzeyine göre çalışmaya katılan öğrencilerin Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ve Ucla Yalnızlık Ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılarak Tablo 12’de değerler gösterilmiştir.

Tablo 12.

Sınıf düzeyi değişkeninin betimsel istatistikî değerleri ve elde edilen toplam puanların tek yönlü varyans analizi sonuçları

Ölçekler	Sınıf Düzey	N	x	Ss	Var K.	K.T.	sd	KO	F	P
UYÖ	9. Sınıf	111	35.34	9.39	G. Arası	285.13	3	95.04	.95	.42
	10. Sınıf	102	36.18	9.98	G. İçi	42590.64	426	99.98		
	11. Sınıf	116	35.25	9.92	Toplam	42875.77	429			
	12. Sınıf	101	37.30	10.73						
ASDÖ	9. Sınıf	111	35.27	4.24	G. Arası	83.52	3	27.84	1.41	.24
	10. Sınıf	102	35.19	4.53	G.İçi	8395.41	426	19.71		
	11. Sınıf	116	35.49	4.17	Toplam	8478.93	429			
	12. Sınıf	101	34.32	4.84						
AKÖ	9. Sınıf	111	93.55	17.58	G. Arası	1744.25	3	581.42	1.83	.14
	10. Sınıf	102	92.68	17.11	G.İçi	135262.06	426	317.52		
	11. Sınıf	116	94.97	18.58	Toplam	137006.30	429			
	12. Sınıf	101	89.45	17.89						
ABÖ Güvenli	9. Sınıf	111	41.15	7.26	G. Arası	320.80	3	106.93	1.20	.11
	10. Sınıf	102	42.06	7.00	G.İçi	22817.02	426	53.56		
	11. Sınıf	116	42.26	7.25	Toplam	23137.82	429			
	12. Sınıf	101	40.05	7.77						
ABÖ Kaçınan	9. Sınıf	111	15.31	5.29	G. Arası	50.57	3	16.86	.66	.58
	10. Sınıf	102	15.04	4.84	G.İçi	10915.36	426	25.62		
	11. Sınıf	116	15.16	5.29	Toplam	10965.93	429			
	12. Sınıf	101	15.95	4.75						
ABÖ Kaygılı	9. Sınıf	111	17.66	5.32	G. Arası	82.47	3	27.49	1.06	.37
	10. Sınıf	102	18.51	5.25	G.İçi	11088.70	426	26.03		
	11. Sınıf	116	17.43	5.13	Toplam	11171.17	429			
	12. Sınıf	101	18.27	4.65						

UYÖ: Ucla Yalnızlık Ölçeği; ASDÖ: Algılanan Sosyal Destek Ölçeği; AKÖ: Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği; ABÖ: Arkadaşa Bağlanma Ölçeği

Tablo 12 incelendiğinde çalışmaya katılan lise kademeleri (9. sınıf, 10. sınıf, 11. sınıf ve 12. sınıf) arasında Ucla Yalnızlık Ölçeği ($F=.95$, $p>0.05$), Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ($F= 1.41$, $p>0.05$), Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği ($F= 1.83$, $p>0.05$), Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Güvenli alt boyutu ($F= .11$, $p>0.05$), Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Kaçınan alt boyutu ($F= .58$, $p>0.05$) ve Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Kaygılı alt boyutu ($F= .37$, $p>0.05$) değişkenleri puanlarında anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.5. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN ANNE EĞİTİM DÜZEYİ DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİNE İLİŞKİN BULGULAR

Anne eğitim düzeyine göre Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ve Ucla Yalnızlık Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13.

Anne eğitim düzeyi değişkeninin betimsel istatistiksel değerleri ve elde edilen toplam puanların tek yönlü varyans analizi sonuçları

Ölçekler	AED	n	x	Ss	Var. K.	K.T.	sd	KO	F	p
UYÖ	Okumamış	28	34.66	8.21	G. Arası	134.85	4	33.71	.34	.85
	İlkokul	164	36.06	10.59	G.İçi	42740.92	425	100.57		
	Ortaokul	108	36.09	10.09	Toplam	42875.77	429			
	Lise	87	36.62	9.72						
	Lisans/üstü	43	34.92	9.26						
ASDÖ	Okumamış	28	34.82	5.11	G. Arası	87.23	4	21.81	1.10	.35
	İlkokul	164	35.58	4.07	G.İçi	8391.70	425	19.75		
	Ortaokul	108	34.79	4.88	Toplam	8478.93	429			
	Lise	87	35.05	4.17						
	Lisans/üstü	43	34.19	4.74						

Tablo 13. (devam/)

Ölçekler	AED	n	x	Ss	Var. K.	K.T	.sd	KO	F	p
AKÖ	Okumamış	28	88.05	22.99	G. Arası	887.28	4	221.82	.69	.60
	İlkokul	164	93.67	18.30	G.İçi	136119.02	425	320.28		
	Ortaokul	108	93.50	17.26	Toplam	137006.30	429			
	Lise	87	91.94	16.75						
	Lisans/üstü	43	92.20	16.37						
ABÖ Güvenli	Okumamış	28	38.68	10.60	G. Arası	286.50	4	71.62	1.33	.26
	İlkokul	164	41.93	7.08	G.İçi	22851.32	425	53.77		
	Ortaokul	108	41.41	7.30	Toplam	23137.82	429			
	Lise	87	40.99	6.84						
	Lisans/üstü	43	42.05	6.75						
ABÖ Kaçınan	Okumamış	28	16.46	4.52	G. Arası	56.79	4	14.20	.55	.70
	İlkokul	164	15.18	4.99	G.İçi	10909.14	425	25.67		
	Ortaokul	108	15.64	4.99	Toplam	10965.93	429			
	Lise	87	15.05	5.21						
	Lisans/üstü	43	15.21	5.57						
ABÖ Kaygılı	Okumamış	28	18.71	5.72	G. Arası	211.68	4	52.92	2.05	.09
	İlkokul	164	17.38	5.00	G.İçi	10959.49	425	25.79		
	Ortaokul	108	17.45	4.83	Toplam	11171.17	429			
	Lise	87	18.93	5.00						
	Lisans/üstü	43	18.81	5.65						

AED: Anne Eğitim Düzeyi; UYÖ: Ucla Yalnızlık Ölçeği; ASDÖ: Algılanan Sosyal Destek Ölçeği; AKÖ: Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği; ABÖ: Arkadaşa Bağlanma Ölçeği

Tablo 13 incelendiğinde çalışmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri (okuma yazma bilmiyor, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, lise mezunu, lisans ve üzeri mezun) arasında Ucla Yalnızlık Ölçeği ($F= .85$, $p>0.05$), Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ($F= .35$, $p>0.05$), Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği ($F= .60$, $p>0.05$), Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Güvenli alt boyutu ($F= 1.33$, $p>0.05$), Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Kaçınan alt boyutu ($F= .55$, $p>0.05$), Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Kaygılı alt boyutu ($F= 2.05$, $p>0.05$) değişkenleri puanlarında anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

4.6. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN BABA EĞİTİM DÜZEYİ DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim düzeyi dört farklı kategoriye ayrılmıştır. Baba eğitim düzeyine göre Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ve Ucla Yalnızlık Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçları Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14.

Baba eğitim düzeyi değişkeninin betimsel istatistikî değerleri ve elde edilen toplam puanların tek yönlü varyans analizi sonuçları

Ölçekler	BED	N	x	Ss	Var K.	K.T.	SD	KO	F	p
UYÖ	İlkokul	118	36.82	9.91	G. Arası	277.96	3	83.27	.83	.48
	Ortaokul	105	36.00	9.91	G. İçi	42597.81	425	100.06		
	Lise	116	36.15	9.71	Toplam	42875.77	429			
	Lisans/üstü	91	34.64	10.58						
ASDÖ	İlkokul	118	35.07	4.39	G. Arası	58.83	3	7.40	.37	.77
	Ortaokul	105	35.14	4.62						
	Lise	116	34.78	4.31	G.İçi	8420.10	425	19.85		
	Lisans/üstü	91	35.43	4.38	Toplam	8478.93	429			
AKÖ	İlkokul	118	90.53	18.49	G. Arası	1727.06	3	397.29	1.25	.29
	Ortaokul	105	94.89	17.93						
	Lise	116	92.28	18.12	G.İçi	135279.24	425	318.81		
	Lisans/üstü	91	93.82	16.53	Toplam	137006.30	429			
ABÖ Güvenli	İlkokul	118	40.25	7.84	G. Arası	523.53	3	78.53	1.46	.23
	Ortaokul	105	42.00	7.53	G.İçi	22614.29	425	53.76		
	Lise	116	41.55	7.15	Toplam	23137.82	429			
	Lisans/üstü	91	42.05	6.61						
ABÖ Kaçman	İlkokul	118	16.16	4.85	G. Arası	197.18	4		2.59	.05
	Ortaokul	105	15.37	5.14	G.İçi	10768.75	425	65.48		
	Lise	116	15.42	5.23	Toplam	10965.93	429	25.28		

Tablo 14 (devamı/)

Ölçekler	BED	N	x	Ss	Var K.	K.T.	sd	KO	F	p
	Lisans/üstü	91	14.2	4.85						
ABÖ	İlkokul	118	17.38	4.99	G.	80.28	4	25.94	1.00	.39
Kaygılı	Ortaokul	105	17.20	5.24	Arası					
	Lise	116	17.95	5.00	G.İçi	11090.89	425	26.04		
	Lisans/üstü	91	18.60	5.22	Toplam	11171.17	429			

BED: Baba Eğitim Düzeyi; UYÖ: Ucla Yalnızlık Ölçeği; ASDÖ: Algılanan Sosyal Destek Ölçeği; AKÖ: Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği; ABÖ: Arkadaşa Bağlanma Ölçeği

Tablo 14 incelendiğinde baba eğitim düzeyine göre (ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, lise mezunu, lisans ve üzeri mezun) Ucla Yalnızlık Ölçeği ($F= .83, p>0.05$), Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ($F= .37, p>0.05$), Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği ($F= 1.25, p>0.05$), Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Güvenli alt boyutu ($F=1.46, p<0.05$), Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Kaçınan alt boyutu ($F= 2.59, p>0.05$), Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Kaygılı alt boyutu ($F= 1.00, p>0.05$) değişkenleri puanlarında anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

4.7. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN KARDEŞ SAYISI DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin kardeş sayısı beş farklı kategoriye ayrılmıştır. Kardeş sayısına göre Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ve Ucla Yalnızlık Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını incelemek için yapılan analizde bir kardeşi olan örneklem sayısı yetersiz olduğu için H testi analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15.

Elde edilen toplam puanların kardeş sayısı değişkenine göre h testi sonuçları

	UYÖ	ASDÖ	AKÖ	ABÖ Güvenli	ABÖ Kaçınan	ABÖ Kaygılı
X^2	1.96	1.20	1.35	5.02	7.46	7.00
Sd	4	4	4	4	4	4
P	.74	.88	.85	.29	.11	.14

UYÖ: Ucla Yalnızlık Ölçeği; ASDÖ: Algılanan Sosyal Destek Ölçeği; AKÖ: Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği; ABÖ: Arkadaşa Bağlanma Ölçeği

Tablo 15 incelendiğinde çalışmaya katılan öğrencilerin kardeş sayısına göre (1,2,3,4,5+) UCLA Yalnızlık Ölçeği, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşa Bağlanma Ölçeği alt boyutları değişkenleri puanlarında anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

4.8. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN AYLIK GELİR DÜZEYİ DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin aylık gelir düzeyi beş farklı kategoriye ayrılmıştır. Aylık gelir düzeyi düzeyine göre Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşa Bağlanma Ölçeği ve UCLA Yalnızlık Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16.

Aylık gelir düzeyi değişkeninin betimsel istatistikî değerleri ve elde edilen toplam puanların tek yönlü varyans analizi sonuçları

Ölçek	Aylık Gelir	n	x	Ss	Var K.	K.T.	SD	KO	F	p	f
UYÖ	0-999	45	35.80	10.08	G.Arası	195.21	4	48.80	.49	.75	-
	1000-1999	150	36.19	10.45	G. İçi	42680.55	425	100.43			
	2000-2999	104	36.78	9.99	Toplam	42875.77	429				
	3000-3999	63	35.66	10.00							
	4000+	68	34.69	8.92							
ASDÖ	0-999	45	35.38	4.43	G.Arası	148.10	4	37.03	1.89	.11	-
	1000-1999	150	35.71	3.78	G.İçi	8330.83	425	19.60			
	2000-2999	104	34.23	5.11	Toplam	8478.93	429				
	3000-3999	63	35.21	3.83							
	4000+	68	34.72	5.09							
AKÖ	0-999	45	93.76	19.06	G. Arası	2615.76	4	653.94	2.07	.08	-
	1000-1999	150	94.67	16.66	G.İçi	134390.54	425	316.21			
	2000-2999	104	89.65	16.36	Toplam	137006.30	429				
	3000-3999	63	95.61	16.39							
	4000+	68	90.04	22.15							

Ölçek 16 (devamı/)

Ölçek	Aylık gelir	n	x	Ss	Var.K.	K.T.	SD	K.O.	F	p	f
ABÖ Güvenli	0-999	45	40.51	9.17	G. Arası	873.92	4	218.48	4.17	.00	1-2
	1000-1999	150	42.91	6.73	G.İçi	22263.91	425	52.39			
	2000-2999	104	39.33	6.68	Toplam	23137.82	429				
	3000-3999	63	42.24	6.82							
	4000+	68	41.11	8.04							
ABÖ Kaçınan	0-999	45	15.60	5.68	G. Arası	209.47	4	52.37	2.07	.08	-
	1000-1999	150	14.99	4.87	G.İçi	10756.46	425	25.31			
	2000-2999	104	16.52	5.00	Toplam	10965.93	429				
	3000-3999	63	14.68	5.10							
	4000+	68	14.84	4.91							
ABÖ Kaygılı	0-999	45	16.52	5.19	G. Arası	270.35	4	67.59	2.64	.03	1-2
	1000-1999	150	17.29	4.85	G.İçi	10900.82	425	25.65			
	2000-2999	104	18.68	4.91	Toplam	11171.17	429				
	3000-3999										
	4000+	63	18.38	5.52							

UYÖ: Ucla Yalnızlık Ölçeği; ASDÖ: Algılanan Sosyal Destek Ölçeği; AKÖ: Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği; ABÖ: Arkadaşa Bağlanma Ölçeği

Tablo 16 incelendiğinde ailelerinin aylık gelir düzeylerine göre (0-999, 1000-1999, 2000-2999, 3000-3999, 4000+) Ucla Yalnızlık Ölçeği ($F= .57$, $p>0.05$), Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ($F= .15$, $p>0.05$), Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği ($F= .15$, $p>0.05$), Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Kaçınan alt boyutu ($F= 2.07$, $p>0.05$) değişkenleri puanlarında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Güvenli alt boyutu ($F=4.17$, $p<0.05$) puanlarında ise 0-999 TL gelire sahip ergen ile 1000-1999 TL gelire sahip ergen arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Aile gelir düzeyine göre Arkadaşa Bağlanma Ölçeği Kaygılı alt boyutu ($F= 2.64$, $p<0.05$) değişkenleri puanlarında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Farkın hangi alt gruplar arasında olduğunu belirlemek için LSD testi yapılmış ve 0-999 TL aile geliri olan ergenler ile 1000-1999 TL aile geliri olan ergenler arasında anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.9. ERGENLERDE YALNIZLIĞIN ARKADAŞA BAĞLANMA, ARKADAŞLIK KALİTESİ VE ARKADAŞLARDAN ALGILANAN SOSYAL DESTEK DEĞİŞKENLERİ TARAFINDAN YORDANMASINA İLİŞKİN REGRESYON MODELİ

Araştırmanın amacı olan ergenlerde arkadaşla bağlanma, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin ergenlerde yalnızlığı yordamasının incelenmesi amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18.

Ergenlerde Yalnızlığın Arkadaşa Bağlanma, Arkadaşlık Kalitesi Ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek Tarafından Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı							
Değişkenler	B	Standart hata	β	T	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	64.26	4.86	-	13.22	.00*		
ABÖ-Güvenli	-.24	.09	-.18	-2.85	.005*	-.53	-.14
ABÖ-Kaçınan	.24	.09	.12	2.54	.01*	.41	.12
ABÖ- Kaygılı	.18	.08	.09	2.33	.02*	.26	.11
AKÖ	-.10	.03	-.19	-3.09	.00*	-.53	-.15
ASDÖ	-.44	.12	-.20	-3.62	.00*	-.51	-.17
R= .61	R ² = .37	Adj. R ² =					
F ₍₃₋₄₃₇₎ =50.73	*p< .05	.36					

UYÖ: Ucla Yalnızlık Ölçeği; ASDÖ: Algılanan Sosyal Destek Ölçeği; AKÖ: Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği; ABÖ: Arkadaşa Bağlanma Ölçeği

Ergenlerin yalnızlığı üzerinde etkisi olduğu düşünülen arkadaşla bağlanma, arkadaşlık kalitesi ve algılanan sosyal destek değişkenlerinin ergenin yalnızlığını ne şekilde yordadığını ortaya koymaya yönelik olarak Enter yöntemiyle hiyerarşik çoklu

regresyon analizi yapılmıştır. Bu analiz yapılırken öncül analizler normallik, doğrusallık, çoklu ortak doğrusallık ve eşvaryanlık varsayımlarının ihlal edilmediğini görmek için yürütülmüştür. Cinsiyet değişkeni ilk adımda; ergenlerde arkadaşına bağlanma, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek değişkenleri birlikte ikinci adımda girilerek yapılan analizde, bu değişkenlerin yalnızlık değişkeniyle orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki ($R = .61$, $R^2 = .37$) verdiği görülmektedir ($F_{(3-437)}=50.73$, $p<.05$). Cinsiyet kontrol altında tutulduktan sonra verilen üç değişkenin birlikte yalnızlık düzeyindeki toplam varyansın %37'sini açıkladığı görülmektedir. Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin yalnızlık üzerindeki göreceli önem sıralaması algılanan sosyal destek ($\beta=-.20$), arkadaşlık kalitesi ($\beta=-.19$), arkadaşına bağlanma güvenli ($\beta=-.18$), arkadaşına bağlanma kaçınan ($\beta=.12$) ve arkadaşına bağlanma kaygılı ($\beta=.09$) şeklindedir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına bakıldığında ise, arkadaşlık kalitesi ($p < .05$), algılanan sosyal destek ($p < .05$), arkadaşına bağlanma güvenli ($p < .05$), arkadaşına bağlanma kaçınan ($p < .05$) ve arkadaşına bağlanma kaygılı ($p < .05$) değişkenlerinin yalnızlık düzeyi üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmektedir. Yordayıcı değişkenlerle yalnızlık arasındaki ilişkilere bakıldığında arkadaşlık kalitesi ile ($r: -.53$), [diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r: -.15$], algılanan sosyal destek ile ($r: -.51$), [diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r: -.17$], arkadaşına bağlanma güvenli alt boyutu ile ($r: -.53$), [diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r: -.14$], arkadaşına bağlanma kaçınan alt boyutu ile ($r: .41$), [diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r: .12$], arkadaşına bağlanma kaygılı alt boyutu ile ($r: .26$), [diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r: .11$], düzeyinde korelasyon gözlenmektedir. Regresyon analizi sonuçlarına göre yalnızlığı yordayan regresyon denklemi şu şekildedir:

Yalnızlık Ölçeği Puanı: $(-.24 \times \text{Arkadaşına Bağlanma Güvenli Alt Boyutu Ölçek Puanı}) + (.24 \times \text{Arkadaşına Bağlanma Kaçınan Alt Boyutu Ölçek Puanı}) + (.18 \times \text{Arkadaşına Bağlanma Kaygılı Alt Boyutu Ölçek Puanı}) + (-.10 \times \text{Arkadaşlık Kalitesi Ölçek Puanı}) + (-.44 \times \text{Algılanan Sosyal Destek Ölçek Puanı [Aile alt boyutu]}) + (64.26)$

BÖLÜM V

TARTIŞMA YORUM

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara ilişkin tartışma ve yorumlara yer verilmiştir.

5.1. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN CİNSİYET DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİNE İLİŞKİN TARTIŞMA YORUM

Çalışmada yalnızlık, algılanan sosyal destek, arkadaşlık kalitesi, arkadaşla bağlanma güvenli, arkadaşla bağlanma kaygılı ve arkadaşla bağlanma kaçınan boyutları cinsiyet değişkeni açısından incelenmiştir.

Yalnızlığa ilişkin cinsiyet açısından yapılan karşılaştırmada erkek öğrencilerle kız öğrencilerin puanları arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Bu sonuç Türkiye’de ve alanyazındaki diğer çalışmalarla benzerlik göstermiştir (Russell ve ark., 1980; Williams, 1983; Roscoe ve Skomski, 1989; Brage ve ark. 1993; Eskin, 2000; Emir, 2001; Sürücü, 2005; Demirtaş, 2007; Çeçen, 2008; Duru, 2008). Ergenler üzerinde yapılan bazı çalışmalarda erkek ergenlerin yalnızlık düzeylerinin kız ergenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Demir, 1990; Buluş, 1999; Hamarta, 2000; Kılınç ve Sevim, 2005; Deniz ve ark., 2005; Durak, 2005; Duyan ve ark, 2008; Yıldırım, 2007; Haliloğlu, 2008; Deniz ve diğerleri, 2009; Şentürk, 2010, Karayel, 2011). Bu çalışmalar erkeğe toplum tarafından yüklenen değerlerin sonucu olarak ortaya çıkabilmektedir. Kızların duygularını daha rahat ifade edebilmesi, hemcinsleriyle rahatlıkla her şeyi paylaşabilmeleri kızların erkeklere göre daha az yalnızlık çekmelerini sağlamaktadır. Erkeklerin yaşadıkları sorunları çevresiyle sıkça paylaşmaları içinde yaşadığımız toplumun belirlediği “erkeklik” kavramıyla örtüşmezken erkek ergenin yaşanan bu sıkıntıyı tek başına çözmesi toplum tarafından ergenden beklenen bir tutumdur. İçinde büyüdüğü toplumun norm kurallarına uymaya çalışan erkek ergen sorunlarla hayatı boyunca tek başına mücadele eden bir tutum geliştirmekte ve sürekli paylaşım yapmaları yönünde büyütülen kız ergenlere göre kendilerini daha yalnız hissetmektedir. Ancak belirtilen

örnekleme yapılan çalışmada yalnızlığa ilişkin cinsiyete göre bir farklılık oluşmaması bu çalışmayı literatürdeki bazı çalışmalardan farklı kılmaktadır. Bu sonucun sebebinin bu çalışmanın benzer yapıda örneklem alınması (anadolu lisesi) olduğu düşünülebilir.

Ergenlerin algıladıkları sosyal desteğe ilişkin cinsiyet açısından yapılan karşılaştırmada kız öğrencilerle erkek öğrencilerin Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha fazla puan almışlardır. Bu durum, literatürdeki bilgiler ve araştırma sonuçları ile benzer görünmektedir. Bayram (1999), Elbir (2000), Daalen ve ark (2005), Nicpon ve ark. (2006), Newman ve ark. (2007), Kozaklı (2006), Altunbaş (2012), Demirdüzen'in (2013) yaptığı çalışmalara göre kızların algıladıkları sosyal destek, erkeklere göre daha fazladır. Zaimoğlu ve Büyükberker (1991), Arıcıoğlu (2008) ise yaptığı çalışmalarda cinsiyete göre algılanan sosyal desteğin farklılaşmadığını gösteren ve bu yönüyle yapılan bu çalışmadan farklılaşan çalışmalar da yapmıştır. Mevcut çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha fazla puan almalarının sebepleri arasında toplum tarafından kızlara ve erkeklere verilen rollerin ve beklentilerin etkisi olabilir. Erkeklerin sorunlarını çevresindeki insanlara yansıtmaktan çekinmesi toplumsal olarak erkekten daha çok beklenirken kızların çevresindeki insanlardan yardım istemesi toplumda desteklenmektedir. Ayrıca kızların daha fazla duygusal paylaşımda bulunması, erkeklerin çok paylaşımda bulunmayarak karşılaştığı sorunlarla tek başına baş etmeye çalışması da bu sonucun sebepleri arasında gösterilebilir.

Ergenlerin arkadaşları ile kurdukları ilişkinin kalitesine ilişkin cinsiyete yönelik yapılan karşılaştırmada kız öğrencilerle erkek öğrencilerin Arkadaşlık Kalitesi Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha fazla puan almışlardır. Weiss ve arkadaşları (2002) tarafından yapılan çalışma da bu sonucu destekler niteliktedir. 14-18 yaşları arasındaki ergenler arkadaşlarına olan sadakat, destekçilik ve yakınlık değişkenler cinsiyet açısından inceleyen çalışmada kızların erkeklere göre daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Philippsen (1999) yaptığı çalışmada arkadaşlık ilişkilerini ve grup kabulünü cinsiyete göre inceleyerek kızların erkeklere göre daha uyumlu olduğu ve arkadaşlık ilişkilerinde daha yüksek puan aldığını

gözlemlemiştir. Kızlar yaşadıkları sorunları birbirleriyle daha fazla ve rahat paylaşıırken erkekler bu konuda daha çekingen davranmaktadır. Arkadaşlık ilişkilerinde kızların erkeklerden anlamlı şekilde daha fazla puan alarak farklılaşma yaşanmasının sebebi kızların birbirleriyle daha yoğun ve derin paylaşımlarda bulunması; erkeklerin birbirleriyle daha az ve daha yüzeysel paylaşımlarda bulunması olabilir.

Ergenlerin arkadaşlarına güvenli bağlanmalarına ilişkin cinsiyet açısından yapılan karşılaştırmada kız öğrencilerle erkek öğrencilerin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha fazla puan almışlardır. Ayrıca ergenlerin arkadaşlarına kaçınan bağlanmalarına ilişkin cinsiyet açısından yapılan karşılaştırmada kız öğrencilerle erkek öğrencilerin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha fazla puan almışlardır. Son olarak ergenlerin arkadaşlarına kaygılı bağlanmalarına ilişkin cinsiyet açısından yapılan karşılaştırmada kız öğrencilerle erkek öğrencilerin Arkadaşa Bağlanma Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasında anlamlı farka rastlanmamıştır.

5.2. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN SINIF DÜZEYİ DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİNE İLİŞKİN TARTIŞMA YORUM

Ergenlerin yalnızlık düzeylerine, algılanan sosyal destek düzeylerine, arkadaşlık niteliklerine ve arkadaşına bağlanma şekillerine ilişkin sınıf düzeyi açısından yapılan karşılaştırmada 9. sınıf, 10. sınıf, 11. sınıf ve 12. sınıf öğrencileri arasında UCLA Yalnızlık Ölçeği, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşa Bağlanma Güvenli, Arkadaşa Bağlanma Kaygılı Ve Arkadaşa Bağlanma Kaçınan boyutlarından oluşan Arkadaşa Bağlanma Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Bu çalışma Arıcıoğlu (2008) tarafından desteklenmektedir. Literatürde algılanan sosyal destek düzeyinin sınıf düzeyine göre farklılaştığını gösteren bazı çalışmalar bulunmaktadır (Bayram, 1999; Litwin, 2000). Bayram (1999) yaptığı çalışmada 14 yaş altındaki çocukların sosyal destek düzeyinin daha düşük, 18 yaş üzeri ergenlerin sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Litwin (2000) ise yaş düzeyi yükseldikçe arkadaşlık ilişkilerinin ve sosyal desteğin azaldığını belirtmiştir. Mevcut çalışmada

sınıf düzeyi değişkenine göre algılanan sosyal destekte anlamlı farklılaşma olmamasının sebebi örneklemin gelişimsel olarak aynı dönemde (ergenlik) olması ve tek eğitim kademesinden (lise) seçilmesi olabilir.

5.3. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN ANNE EĞİTİM DÜZEYİ AÇISINDAN İNCELENMESİNE İLİŞKİN TARTIŞMA YORUM

Ergenlerin yalnızlık düzeylerine, algılanan sosyal destek düzeylerine, arkadaşlık niteliklerine ve arkadaşına bağlanma şekillerine ilişkin anne eğitim düzeyi açısından yapılan karşılaştırmada annesi okuma yazma bilmeyen, ilkokul mezunu olan, ortaokul mezunu olan, lise mezunu olan ya da lisans ve lisans üstü düzeyde olan öğrenciler arasında UCLA Yalnızlık Ölçeği, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşına Bağlanma Güvenli, Arkadaşına Bağlanma Kaygılı ve Arkadaşına Bağlanma Kaçınan boyutlarından oluşan Arkadaşına Bağlanma Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Kahrıman (2002), Başer (2006), Dülger (2009) yaptıkları çalışmada anne eğitim düzeyinin algılanan sosyal destek düzeyi üzerinde anlamlı farklılaşma oluşturmadığını belirterek mevcut çalışmayla benzer sonuca ulaşmışlardır. Elbir (2000), Kozaklı (2006), Şahin (2011) yaptıkları çalışmada anne eğitim düzeyinin yükseldikçe algılanan sosyal destek düzeyinin de yükseldiğini gösteren çalışmalarda bulunmuşlardır. Annenin toplumda çocuk yetiştirmede ağırlıklı rolünün olmasıyla annede oluşan sorumluluk duygusu, annelerin bu konuda kendini geliştirmeye yönelik bir eğilime girmesini sağlamaktadır. Mevcut çalışmada oluşan bu sonuç çocuğun annesinin eğitim seviyesine bakılmaksızın gerek toplumun verdiği rol gerek biyolojik olarak anne bebek ilişkisinin güçlü olması sebebiyle; çocuğun sosyal destek algılamasında annenin eğitim düzeyinin belirleyici rol oynamadığı düşünülmektedir.

5.4. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN BABA EĞİTİM DÜZEYİ DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİNE İLİŞKİN TARTIŞMA YORUM

Ergenlerin yalnızlık düzeylerine, algılanan sosyal destek düzeylerine, arkadaşlık niteliklerine ve arkadaşına bağlanma şekillerine ilişkin baba eğitim düzeyi açısından yapılan karşılaştırmada babası ilkokul mezunu olan, ortaokul mezunu olan, lise mezunu olan ya da lisans ve lisans üstü düzeyde olan öğrenciler arasında UCLA Yalnızlık Ölçeği, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşına Bağlanma Kaygılı ve Arkadaşına Bağlanma Kaçınan, Arkadaşına Bağlanma

Güvenli boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Literatürde Gürsel (2000) yaptığı çalışmada lise öğrencilerinin baba eğitim durumunun düştükçe yalnızlık seviyesinin yükseldiği sonucuna ulaşarak; Okanlı (1999) öğrencilerin anne-baba eğitim düzeyine göre sosyal destek düzeyinin farklılaştığı sonucuna vararak mevcut çalışmadan farklılaşmıştır. Şahin (2011) yaptığı çalışmada öğrencinin algılanan sosyal destek düzeyi üzerinde baba eğitim düzeyinin anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşarak mevcut çalışmayla benzerlik göstermiştir.

5.5. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN KARDEŞ SAYISI DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİNE İLİŞKİN TARTIŞMA YORUM

Ergenlerin yalnızlık düzeylerine, algılanan sosyal destek düzeylerine, arkadaşlık niteliklerine ve arkadaşına bağlanma şekillerine ilişkin çalışmaya katılanların kardeş sayıları açısından yapılan karşılaştırmada tek kardeşi olan, iki kardeşi olan, üç kardeşi olan, dört kardeşi olan ve beş ile üzerinde kardeşi olan öğrenciler arasında UCLA Yalnızlık Ölçeği, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşa Bağlanma Güvenli, Arkadaşa Bağlanma Kaygılı Ve Arkadaşa Bağlanma Kaçınan boyutlarından oluşan Arkadaşa Bağlanma Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Farklı bir çalışma olarak Köse (2009) yaptığı çalışmada tek çocuk olan öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin, iki kardeşi olan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Köse (2009) bu durumun aile içerisinde tek çocuk olarak büyüyen çocuğun aile dışında arkadaş edinmeye başlayana kadar herhangi bir paylaşımda bulunacak kimsesi olmamasından kaynaklandığını belirtmiştir. Ancak mevcut çalışmada kardeş sayısına göre yalnızlık puanları anlamlı şekilde farklılaşmamıştır. Bu bulgunun sebebi aile içerisinde ebeveynin çocuğa destek olması, çocuğun anne veya babayla paylaşımda bulunarak yalnızlık hissinden uzaklaşması gösterilebilir. Aynı zamanda Elbir (2000) ve Köse (2009) yaptıkları çalışmalarda kardeş sayısı arttıkça aileden algılanan sosyal desteğin azaldığı bulgusuna ulaşmışlardır. Ancak literatürde arkadaşından algılanan sosyal desteğe dair herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Aileden algılanan sosyal desteğin kardeş sayısı arttıkça azalması ebeveyn ilgisinin çocuk açısından bölünmesiyle bağdaştırılmaktadır (Elbir, 2000). Mevcut çalışmada arkadaşından algılanan sosyal desteğin kardeş sayısına göre farklılaşma sebebi ergenin artık aile dışına çıkması, aileyle arkadaş çevresini ayırt etmesi ve arkadaşının kendisinin

kardeşiyle bağ kurmaması olabilir. Aynı zamanda ergen için sosyal destek zamanla aileden akran grubuna doğru geçiş yapmaktadır. Bu sebeple ailede kardeş sayısı arttıkça daha az sosyal destek hisseden ergen, aile dışındaki hayatında arkadaşlarından algıladığı sosyal desteği kardeş sayısından bağımsız olarak hissedebilmektedir.

5.6. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN AYLIK GELİR DÜZEYİ DEĞİŞKENİ AÇISINDAN İNCELENMESİNE İLİŞKİN TARTIŞMA YORUM

Ergenlerin yalnızlık düzeylerine, algılanan sosyal destek düzeylerine, arkadaşlık niteliklerine ve arkadaşla bağlanma şekillerine ilişkin ailenin aylık geliri açısından yapılan karşılaştırmada aylık geliri 0-999, 1000-1999, 2000-2999, 3000-3999, 4000 ve üzeri olan öğrenciler arasında UCLA Yalnızlık Ölçeği, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği, Arkadaşla Bağlanma Kaçınan boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Ancak Arkadaşla Bağlanma Güvenli alt boyutunda ve Arkadaşla Bağlanma Kaygılı alt boyutunda aylık geliri 0-999 TL olan öğrenciler ile 1000- 1999 TL arasında olan öğrenciler arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Literatürde mevcut çalışmayla benzerlik gösteren çalışmaların yanında mevcut çalışmadan farklılaşan çalışmalar da mevcuttur. Şahin (2011) yaptığı çalışmayla arkadaşta algılanan sosyal desteğin ailenin aylık gelirine göre değişmediği sonucuna ulaşırken; Bayram (1999) yaptığı çalışmayla arkadaşta algılanan sosyal desteğin ailenin aylık gelirine göre değiştiğini ve bu değişikliğin aylık geliri yüksek olan aileler lehine olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Aynı zamanda yapılan başka bir çalışmada özel arkadaşta algılanan sosyal desteğin 0-999 TL ile 1000-1999 ve üzeri gelir düzeylerinde farklılaştığı görülmektedir. Bu çalışmaya göre gelir düzeyi yükseldikçe özel arkadaşta algılanan sosyal destek de yükselmektedir (Arıcıoğlu, 2008). Bayram (1999), yaptığı çalışmada ailenin gelir düzeyi arttıkça sosyal desteğin de arttığını belirtmiştir. Ancak mevcut çalışmada sadece 0-999 TL ile 1000-1999 TL gelir düzeyine sahip aileler arasında fark bulunurken diğer gelir düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. 0-999 TL ve 1000-1999 TL gelire yaşayan ailelerin temel ihtiyaçları karşılayarak yaşadığı varsayıldığında 1000-1999 TL geliri olan ailelerdeki ergenlerin daha az sıkıntı yaşadığı söylenebilir. Bu farkın sebebinin; örneklem grubunun hayatındaki gelir algısına dayandığı düşünülmektedir.

5.7. ERGENLERDE YALNIZLIĞIN ARKADAŞA BAĞLANMA, ARKADAŞLIK KALİTESİ VE ARKADAŞLARDAN ALGILANAN SOSYAL DESTEK DEĞİŞKENLERİ TARAFINDAN YORDANMASINA İLİŞKİN TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmanın amacı olan ergenlerde arkadaşla bağlanma, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin ergenlerde yalnızlığı yordamasının incelenmesi ile ilgili olarak regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucu incelendiğinde cinsiyet kontrol edildiğinde arkadaşla bağlanma, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin birlikte olarak yalnızlığı anlamlı olarak yordadığı görülmüştür.

Değişkenlerin her birinin ayrı olarak yalnızlık üzerinde etkisi incelendiğinde ise her değişkenin tek başına da yalnızlığı anlamlı olarak yordadığı görülmüştür. Yalnızlığın yordayıcısı olan değişkenlerin yalnızlık üzerindeki görece önem sıralaması ise algılanan sosyal destek, arkadaşlık kalitesi, arkadaşla bağlanma güvenli, arkadaşla bağlanma kaçınan ve arkadaşla bağlanma kaygılı şeklindedir.

Araştırma sonuçlarına göre yalnızlığı yordayan en önemli araştırma değişkeni arkadaşta algılanan sosyal destektir. Çalışmada arkadaşta algılanan sosyal desteğin artmasının yalnızlığın azalmasını sağlayabileceği sonucu çıkmaktadır. Yalnız olduğunu belirten bir ergenin yalnızlık düzeyini azaltmak için sosyal destek kaynaklarının araştırılmasının; psikolojik danışman, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, psikiyatr gibi ruh sağlığı alanında hizmet veren profesyoneller ve öğretmenler için bir yöntem olabileceği düşünülmektedir. Yalnızlığı yordayan en önemli ikinci araştırma değişkeninin arkadaşlık kalitesi olduğu görülmektedir. Bireyler arasında yaşanan arkadaşlıklarda ilişkinin niteliğinin artmasıyla yalnızlığın ters ilişkili olması çalışma sonuçlarından bir diğeridir. Arkadaştan algılanan sosyal destek değişkeninde olduğu gibi arkadaşlık kalitesi için de yalnız olduğunu belirten bir ergenin yalnızlık düzeyini azaltmak için arkadaşlık ilişkilerinin niteliğinin incelenmesi ve araştırılmasının; psikolojik danışman, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, psikiyatr gibi ruh sağlığı alanında hizmet veren profesyoneller ve öğretmenler için bir yöntem olabileceği düşünülmektedir. Araştırma değişkenlerinden yalnızlığı yordayan en önemli üçüncü değişken arkadaşla bağlanma güvenli alt boyutudur. Arkadaşına güvenli bağlanan bireylerin daha az yalnızlık

yaşayacağı yani arkadaşına güvenli bağlanmayla yalnızlığın ters ilişkili olması ortaya çıkan sonuçlardan biridir. Arkadaşına bağlanma kaçınan alt boyutu yalnızlığı en iyi yordayan dördüncü değişken ve arkadaşına bağlanma kaygılı alt boyutu yalnızlığı en iyi yordayan beşinci değişkendir. Arkadaşına kaçınan bağlanma stiliyle ve kaygılı bağlanma stiliyle bağlanan bireylerin yalnızlığı daha fazla yaşadığı çalışma sonucu olarak görülmüştür. Güvenli bağlanan bireyler kendileri hakkında olumlu duygulara sahiptir. Aynı zamanda özerklik düzeyleri yüksek olan bu bireyler yakın ilişki kurmaktan çekinmemekte, terk edilme korkusu yaşamamaktadır. Kaçınmacı bağlanan bireyler kendilerini güvenilir görürken diğer insanların güvenilmez olduğunu düşünmektedir. Bu bireyler terke edileceğini düşünmekte ve çevresindeki insanlarla yakın ilişki kurmaktan kaçınmaktadır.

Kaygılı bağlanan bireyler hem kendileri için hem çevre için olumsuz algıya sahiptir. Bu bireyler ilişki kurmak ve geliştirmek istemesine rağmen sahip oldukları olumsuz algıdan dolayı yakın ilişki kuramamaktadır (Bartholomew 1990; Bartholomew ve Horowitz, 1991; Akt: İlhan, 2009). İlgili literatür incelendiğinde bağlanma stiline bireyin iyi oluş düzeyi, özsaygı ve yaşam doyumu, stresle başa çıkma, sosyal yeterlik algısı, algılanan sosyal destek düzeyi üzerinde etkili olduğu görülmüştür (Armsden ve Greenberg, 1987; Rice, Cunningham ve Young, 1997; DiTommaso, Brannen-McNulty, Ross ve Burgess, 2003; Deniz, Hamarta ve Arı, 2005). Bağlanmanın anne çocuk arasında oluşmasıyla ilgili çocuklukta yapılan çalışmaların yanında yetişkinlerin birbirine bağlanmasıyla ilgili yapılan çalışmalarda bağlanmanın çocukluktan oluşarak bireyin sonraki hayatında da devam ettiğini göstermektedir (Shaver ve Hazan, 1989).

Literatürde mevcut çalışmayı destekler nitelikte çalışmalar bulunmaktadır (Deniz ve ark., 2005; Kozaklı, 2006, Nicpon ve ark., 2006). Bartholomew ve Shaver (1998) çalışmasında bağlanmanın yalnızlığı anlamlı yordadığı ve kaygılı bağlanmanın kaçınmacı bağlanmaya göre daha önemli bir yordayıcı olduğuna ilişkin sonuçlara ulaşmıştır. Bogaerts ve arkadaşları (2006) bağlanmanın yalnızlığını yordadığını belirten bir başka çalışma yürütmüşlerdir ve en fazla yalnızlığın korkulu ve saplantılı; en az yalnızlığın güvenli bağlanan bireylerde olduğunu gösteren araştırmalarda bulunmuşlardır (Akt: İlhan, 2009). Mevcut çalışmada bağlanmanın yalnızlığı anlamlı yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yalnızlık ve arkadaşlık kalitesiyle ilgili Bilgen (1989) yaptığı araştırmada, yalnızlık ile arkadaşlık ilişkisinin niteliğini

gösteren boyutlardan biri olan uyum düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucuna göre yalnızlık düzeyiyle uyum düzeyi arasında negatif yönde bir ilişki olduğu öğrencilerin yalnızlık düzeyinin yükselmesiyle sosyal, kişisel ve genel uyum düzeyinin düştüğü görülmüştür. Algılanan sosyal destek; bireyin gerekli gördüğü zamanlarda çevresinden elde etmesini mümkün gördüğü bir takım duygusal, sosyal, bilgisel ve araçsal yardımları içermektedir (Cohen, 2004). Algılanan sosyal desteğin yalnızlığı yordayıp yordamadığını inceleyen mevcut çalışmada; algılanan sosyal desteğin yalnızlığı yordadığı görülmüştür. Aynı zamanda çalışmada arkadaştan algılanan sosyal desteğin, bağlanma ve arkadaşlık kalitesini içeren diğer değişkenler arasında yalnızlığın en önemli yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde benzer çalışmaların yapılmış olduğu ve araştırma sonuçlarının bu çalışmayı destekler nitelikte olduğu görülmektedir (Eker ve ark., 1995; Özlale, 1999; DiTommaso ve ark., 2003; Menteş, 2006; Duru, 2008). Bu sonuç bireyin ihtiyaç duyduğu zamanlarda arkadaşlarından destek algılamamasının, bireyi yalnızlığa ittiğini göstermektedir. Bireyin hayatındaki arkadaş desteğinin, yalnızlığı önlemede anahtar olarak kullanılabileceğinden söz edilebilir. Araştırma sonuçlarından anlaşıldığı üzere bireyin yakın ilişkiler kurmasına teşvik edilmesi ve yakın ilişkiler kurması yalnızlıkla baş etmede etkili yöntemlerden biridir (Schmitt ve Lawrence, 1985; Akt: Duru, 2008).

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde ergen nüfus göz önüne alındığında daha da önemli hale gelen bu çalışmada kimlik oluşturma sürecinde olan ergenlerin arkadaşlarıyla kaliteli ve sağlıklı ilişkiler geliştirmesi için yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Ailesinden ayrılarak dış dünyayı tanımaya başlayan ergen için arkadaşlık ilişkileri daha önemli hale gelmektedir. Bu dönemde ergenin kurduğu ilişkiler ve bu ilişkilerin ergene etkileri ergenin sonraki davranışlarını, tutumunu ve yaşamını önemli derecede etkilemektedir. Bu çalışmada ergenin birçok demografik değişkene göre nasıl etkilendiği ve bu etkilerin ergen yalnızlığını nasıl ve ne düzeyde yordadığı üzerine çalışılmıştır. Bu bölümde mevcut çalışmaya yönelik araştırma sonuçları ve sonraki yapılacak çalışmalara yol göstermesi amacıyla yazılan öneriler yer alacaktır.

6.1. SONUÇ

6.1.1. Öğrencilerin Yalnızlık, Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek, Arkadaşa Bağlanma ve Arkadaşlık Kalitesi Değişkenleriyle İlişkisinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Sonuçları

Öğrencilerin UCLA Yalnızlık Ölçeğinden alabilecekleri en yüksek puan 80, en düşük puan ise 20'dir. Puanın yüksek olması, bireyin yalnızlık düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Mevcut çalışmada öğrencilerin aldıkları en yüksek puan 73 en düşük puan ise 20'dir. Ölçekten alınan ortalama puan ise 35.98'dir. Bu durum öğrencilerin kendilerini yalnız hissetme eğilimlerinin daha düşük olduğunu göstermektedir. Cinsiyete göre yalnızlık düzeyinin anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde yalnızlık düzeyinde cinsiyete göre anlamlı fark olmadığı, kız öğrencilerle erkek öğrencilerin benzer şekilde yalnızlık hissettiği görülmüştür. Sınıf düzeyi, anne eğitim, baba eğitim, kardeş sayısı, ailenin aylık gelir düzeyi değişkenleri incelendiğinde UCLA Yalnızlık Ölçeğine göre bu değişkenlerin anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Aile Desteği (20 madde), Arkadaş Desteği (13 madde) ve Öğretmen desteği (17 madde) olmak üzere üç alt ölçeği ve toplam 50 maddesi bulunmaktadır. Bu çalışmada ergenlerin arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek ile ilgilenildiği için ölçeğin 13 maddelik Arkadaş Desteği alt boyutuyla çalışılmıştır. Öğrencilerin bu alt boyuttan alabilecekleri en yüksek puan 39, en düşük puan ise 13'tür. Ölçeğin bu alt boyutundan alınan yüksek puan, bireyin arkadaşından daha fazla sosyal destek algıladığı anlamına gelmektedir. Mevcut çalışmada en düşük puan 15, en yüksek puan 39, ortalama alınan puan ise 35.08'dir. Bu sonuç öğrencilerin arkadaşlarından yüksek düzeyde sosyal destek algıladıklarını göstermektedir. Araştırmada cinsiyete göre arkadaştan algılanan sosyal desteğin anlamlı olarak kız öğrencilerin lehine farklılaştığı görülmüştür. Öğrencilerin sınıf düzeyi, anne eğitim seviyeleri, baba eğitim seviyeleri, kardeş sayısı, ailenin aylık gelir düzeyi değişkenleri incelendiğinde Ergenlerin Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek Ölçeğine göre bu değişkenlerin anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

Arkadaşa Bağlanma Ölçeğinin güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı/kararsız bağlanma başlıkları olmak üzere üç alt boyutu vardır. Ölçekte toplam puan üzerinden işlem yapılmamakta; her alt boyut kendi içerisinde hesaplanmaktadır. Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan puanların yüksekliği, söz konusu bağlanma stiline güçlülüğünü, düşük puan ise zayıflığını yansıtmaktadır. Mevcut çalışmada arkadaşta bağlanma güvenli alt boyutundan alınan en düşük puan 10, en yüksek puan 50, ortalama alınan puan ise 41.40'dir. Bu sonuç öğrencilerin arkadaşta güvenli bağlandıklarını göstermektedir. Arkadaşa bağlanma kaçınan alt boyutundan alınan en düşük puan 6, en yüksek puan 30, ortalama alınan puan ise 15.36'dır. Bu sonuca göre öğrenciler arkadaşlarına karşı düşük düzeyde kaçınan bağlanma geliştirmişlerdir. Arkadaşa bağlanma güvenli alt boyutu cinsiyete göre incelendiğinde kız öğrencilerin lehine anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür. Aile gelir düzeyine göre arkadaşta bağlanma güvenli alt boyutunda da ailesi 0-1000 TL düzeyinde aylık gelire sahip olan öğrencilerin ailesi 1000-2000 gelir düzeylerine sahip olan öğrencilerden anlamlı şekilde farklılaştığı ve bu farklılığın 1000-2000 gelir aralıklarına sahip olan ailelerin

lehine olduğu görülmektedir. Arkadaşa bağlanma kaçınan alt boyutundan alınan en düşük puan 7, en yüksek puan 35, ortalama alınan puan ise 17.94'tür. Bu sonuca göre öğrenciler arkadaşlarına karşı düşük düzeyde kaygılı bağlanma geliştirmişlerdir. Aile gelir düzeyine göre arkadaşına bağlanma kaygılı alt boyutunda ailesi 0-1000 TL düzeyinde aylık gelire sahip olan öğrencilerin ailesi 1000-2000 gelir düzeylerine sahip olan öğrencilerden anlamlı şekilde farklılaştığı ve bu farklılığın 0-1000 gelir aralıklarına sahip olan ailelerin lehine olduğu görülmektedir. Arkadaşa bağlanma kaçınan alt boyutu cinsiyete göre incelendiğinde erkek öğrencilerin lehine anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür. Güvenli bağlanmayı güçlü düzeyde geliştiren öğrencilerin kaygılı ve kaçınan bağlanmayı düşük düzey geliştirmesi araştırmada beklenen bir sonuçtur.

Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği yakınlık (6 madde), yardım (3 madde), kabul (4 madde) ve güvenlik (8 madde) olmak üzere toplam dört alt boyut ve 21 maddeden oluşmaktadır Öğrencilerin Arkadaşlık Kalitesi Ölçeğinden alabilecekleri maksimum puan 126 minimum puan 21'dir. Mevcut çalışmada en düşük puan 25, en yüksek puan 122, ortalama alınan puan ise 92.47'dir. Bu sonuç öğrencilerin arkadaşlarıyla ilişkilerinin güçlü ve kaliteli olduğunu göstermektedir. Araştırmada cinsiyete göre arkadaşlık kalitesinin anlamlı olarak kız öğrencilerin lehine farklılaştığı görülmüştür. Öğrencilerin sınıf düzeyi, anne eğitim seviyeleri, baba eğitim seviyeleri, kardeş sayısı, ailenin aylık gelir düzeyi değişkenleri incelendiğinde Arkadaşlık Kalitesi Ölçeğine göre bu değişkenlerin anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

6.1.2. Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek, Arkadaşa Bağlanma ve Arkadaşlık Kalitesi Değişkenlerinin Öğrencilerin Yalnızlığını Yordamasına İlişkin Sonuçları

Ergenlerin yalnızlığı üzerinde etkisi olduğu düşünülen arkadaşına bağlanma, arkadaşlık kalitesi ve algılanan sosyal destek değişkenlerinin ergenin yalnızlığını ne şekilde yordadığını ortaya koymaya yönelik olarak standart çoklu regresyon yöntemiyle yapılan analiz sonucunda;

- Arkadaşa bağlanma, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek değişkenlerinin birlikte, yalnızlık değişkeniyle orta düzeyde anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir.

- Arkadaşa bağlanma, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek değişkenlerinin birlikte, yalnızlık değişkeniyle toplam varyansın %37'sini açıklamaktadır.
- Yordayıcı değişkenlerin yalnızlık üzerindeki göreceli önem sıralaması sırasıyla algılanan sosyal destek, arkadaşlık kalitesi, arkadaşla bağlanma- güvenli, arkadaşla bağlanma- kaçınan ve arkadaşla bağlanma- kaygılı şeklindedir.

6.2. ÖNERİLER

6.2.1. Araştırmacılara Öneriler

- Yapılan çalışmada yalnızlık düzeyinin cinsiyete göre değişmediği görülmüştür. Çalışmanın aynı tür okul düzeylerinde (anadolu liseleri) yürütülmesi benzer aile yapılarından gelen öğrencileri temsil edebileceğinden yalnızlık düzeyi farklı okul türlerinin bir arada bulunduğu bir çalışmada tekrar incelenebilir.
- Öğrencilerin yalnızlık düzeyinin, algılanan sosyal destek, arkadaşla bağlanma ve arkadaşlık kalitesi düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Örneklemde ergenlerin sınıf düzeylerinin birbirine çok yakın olmasının buna etki etmiş olma ihtimaline karşı ortaokul lise ve üniversite düzeyinde öğrencilerle çalışma yapılması bir sonraki çalışma için faydalı olabilir.
- Öğrencilerin yalnızlık düzeyinde birçok çevresel etkenin etkili olabileceği düşünülmektedir. Mevcut çalışmada verilen demografik değişkenler dışında yalnızlığa etki edeceği düşünülen farklı çevresel etkenler de ergenlerde yalnızlık konusunda literatürü zenginleştirecektir.
- Arkadaşa bağlanma güvenli alt boyutunda aile gelir düzeyleri incelenen ergenlerde 0-1000 TL gelirli ailelerin çocukları ile 1000-2000 TL gelirli ailelerin çocukları arasında anlamlı düzeyde fark çıktığı görülürken bu farklılığın diğer gelir düzeylerinde oluşmadığı görülmüştür. Aile gelir düzeyleri arasındaki bu farklılığa dair literatürde herhangi bir kaynağa rastlanmamasıyla aile aylık gelir düzeylerinin ergenin arkadaşla bağlanma şeklini nasıl etkilediği üzerine yapılacak bir çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Aile gelir düzeyi ve ergenin arkadaşla bağlanması üzerine yapılacak bir çalışma literatüre katkı sağlayacaktır.
- Arkadaşlık kalitesi, arkadaşla bağlanma ve arkadaştan algılanan sosyal destek üzerine yapılan çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Bu değişkenler üzerine farklı bölge, şehir ve eğitim kademelerinde çalışmalar yapılabilir.

- Mevcut çalışma betimsel bir çalışma olarak planlanmış ve yürütülmüştür. Arkadaşlık kalitesinin ve sosyal destek davranışlarının artırılmasının yalnızlık üzerindeki etkisini deneysel bir çalışmayla incelemek literatüre katkı sağlayacaktır.
- Çalışma Hatay İli İskenderun ilçesi Anadolu liseleriyle sınırlı kalmıştır. Bir sonraki çalışma daha geniş örneklem alınarak bölgesel, ulusal ya da uluslar arası sonuçlara ulaşılabilir.

6.2.2. Uygulayıcılara Öneriler

- Ergenlerin sağlıklı bir gelişim göstermesi için arkadaştan algılanan sosyal desteğin ergen açısından öneminden çalışmada bahsedilmiştir. Okul rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin ergenin akademik gelişiminin yanı sıra öğrencilerin birbirlerine destek olmalarını sağlayacak çalışmalarda bulunması öğrencilerin davranışlarını geliştirmeleri açısından faydalı olacaktır.
- Araştırmada kızların erkeklere göre anlamlı düzeyde güvenli bağlanma geliştirdiği ve algılanan sosyal desteklerinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okul rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin, sınıf rehber öğretmenlerin, ailelerin ve okul idarelerinin erkek öğrencilerin kendini açma davranışlarının pekiştirilmesine ve sosyal destek kaynaklarının artırılmasına yönelik ayrıca çalışma yürütebilir.
- Çalışmada arkadaşlık kalitesinin yalnızlığı yordadığı ve arkadaşlık kalitesinin azalmasıyla yalnızlığın arttığı sonucuna varılmıştır. Yalnızlık şikayetiyle kendisine başvuru yapılan uygulayıcının, ergenle arkadaşlık ilişkileri üzerinde inceleme yapması ergenin yalnızlığını azaltmada etkili olabilir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, Ö. (2013). *11. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri ile Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ainsworth, M. D. (1989). Attachment beyond infancy, *American Psychologist*, 44, (4), 709-716.
- Akın, A., Karduz Adam, F. F. ve Akın, Ü. (2014). Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği. *Journal of Research in Education and Teaching*, 3(4), 378-383.
- Akın A., Akın,Ü. (2015). Arkadaşlık kalitesi ve öznel mutluluk: öznel zindeliğin aracılık rolü. *Eğitim ve Bilim*. 40(2015), 177, 233-242.
- Aksüllü N., Doğan S. Huzurevinde ve evde yaşayan yaşlılarda algılanan sosyal destek etkenleri ile depresyon arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*; 5(2), 76-84.
- Allen, J.P., Moore, C.M., Kuperminc, G., Bell, Kl. (1989). Attachment and Adolescent Psychosocial Functioning, *Child Development*, 69(5):1406- 19.
- Allen, J.P., Hauser, S.T., Bell, K. L. and O'Connor, T. G. (1994). Longitudinal assesment of autonomy and relatedness in adolescent family interactions as predictors of adolescent ego development and self esteem, *Child Development*, 65, 179-194.
- Allen, J. P. and Land, D. (1999). Attachment in adolescence, J. Cassidy, P. R. Shaver (Eds), *Handbook of Attachment Theory, Research and Clinical Applications*, New York, Gullford Press.
- Alpaslan AH. (2012). Ergen ruh sağlığı ve spor. *Kocatepe Tıp Dergisi*. 13(3),181-185.
- Altunbaş, G. (2002). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Kişisel Özellikleri Ve Sosyal Beceri Düzeyleri İle İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arıcioğlu, A. (2008). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Armsden, G. C., ve Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16, 427-454.

- Baş, N. (2013). *Ergenlerin Bağlanma Stilleri ve Kimlik Statüleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayraktar, Ö. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri ile Duygusal Zekâları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayram, D. (1999). *Bir Grup Gençte Ruhsal Belirti ile Sosyal Destek İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgen, S. (1989), *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri ve Bazı Değişkenlerin Uyum Düzeylerine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgiç, N. (2000), *Arkadaşlık Becerisi Eğitiminin İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bingül, N. 1995. *Kız erkek karma lise öğrencilerinin uyum sorunları ve karşılaştırılması*. Basılmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and lose. Vol. II. Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). Developmental Psychiatry Comes of Age, *AM J Psychiatry*, Jan;145(1):1-10.
- Bradley, R.H., Corwyn, R.F. (2002). Socioeconomic Status and Child Development, *Annu.Rev. Psychol*, 53:371–99.
- Brage D, Meredith W, Woodward J (1993) Correlates of loneliness among Midwestern adolescents. *Adolescence*, 28: 685- 693.
- Bretherton, I. (2000). The origins of attachment theory, S. Goldbergs, R. Muir, R. Kerr, *Attachment Theory Social, Developmental and Clinical Perspectives*, London, The Analytic Press.
- Brown, B.B.,Larson, J. (2009). Peer relationships in adolescence. *Handbook of adolescent psychology*. 2(3), 74-103.
- Budak, B. (1999). *Lise Öğrencilerinde Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Cassel, J. (1976) The contribution of the social environment to host resistance. *American Journal of Epidemiology*, 104(2), 107-123.
- Cobb, S. (1976). “Social Support as a Moderator of Life Stress”. *Psychosomatic Medicine*, 38, 300–314.
- Cobb, N.J. (2007). *Adolescence: Continuity, change, and diversity*. New York: McGraw-Hill.
- Cohen, S., Doyl, W.J., & Skoner, D.P. (1997). Social ties and susceptibility to the common cold. *Journal of the American Medical Association*, 27(7), 40-44.
- Cüceloğlu, Doğan (1999), *İnsan ve Davranışı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Çamurlu Keser, C. (2006). *Annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisi*. Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çeçen, R. (2008). Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Ve Anababa Tutum Algılarına Göre Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 415-431.
- Çekiç, A., Kul, A., Çetin, A., Cihangiroğlu, Ü. (2017). The effect of friendship skills training on friendship quality and subjective well-being of adolescents. *European Journal of Education Studies. European Journal of Education Studies*. 3(5), 540-549.
- Çelikel-Çam F. ve Erkorkmaz, Ü. (2008). “Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirtiler ve Umutsuzluk Düzeyleri ile İlişkili Etmenler”. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 45, 122-9.
- Daalen, G. v., Sandersb, K. & Willemsenc, T. M. (2005). Sources of Social Support as Predictors of Health, Psychological Well-Being and Life Satisfaction Among Dutch Male and Female Dual-Earners. *Women & Health*, 43-62.
- Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik kavramı arasındaki ilişkiler*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- De Jong Gierveld, J. (1998). A review of loneliness : Concept and definitions, determinants and consequences. *Review in Clinical Geontology*. 8,73-80.
- Demir, A. (1990). *Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini etkileyen bazı etmenler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Deniz, M. E., Avşaroğlu, S., Hamarta, E. (2004). Psikolojik danışma servisine başvuran üniversite öğrencilerinin psikolojik belirti düzeyleri , *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda Sunulan Bildiri*, İnönü Üniversitesi, 6-9 Temmuz, Malatya, s. 191.
- Deniz, E., Hamarta, E. ve Arı, R. (2005). An investigation of social skills and loneliness levels of university students wiht respect to their attachment styles in a sample of Turkish students. *Social Behavior and Personality*, 33 (1), 19-32.
- Deveci, F. (2011). *Ergenlerde Karar Verme Stilleri ile Algılanan Sosyal Destek Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Diehl, M., Elnick, A.B., Bourbeu, L.S., and Labouvie-vief, G., (1998). Adult attachment styles: Context and personality. *Journal of Personality and Social Psychology*. 74, 1656-1669.
- Dinçer, B. 2008. *Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeyde lise ikinci sınıfa devam eden ergenlerin anne baba tutumlarını algılamaları ile arkadaşlık ilişkilerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DiTommaso, E., Brannen-McNulty, C., Ross, L., & Burgess, M. (2003). Attachment styles, social skills and loneliness in young adults. *Personality and Individual Differences*, 35, 303-312.

- Döğücü, F. 2004. *Tosya ilçesinde farklı liselerde öğrenim gören ergenlerin arkadaş ilişkilerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Duman, N. 2000. *Ankara liselerinde çeteye katılma potansiyeli olan öğrenci grupları ve okul sosyal hizmeti*. Doktora tezi (basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, 288s, Ankara.
- Duru, E. (2008). Üniversiteye Uyum Sürecinde Yalnızlığı Yordamada Sosyal Destek ve Sosyal Bağlılığın Doğrudan Ve Dolaylı Rollerini. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 29 (3): 13-24.
- Dülger, Ö. (2009). *Ergenlerde Algılanan Sosyal Destek ile Karar Verme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Eker, D. ve Arkar, H. (1995). Çok boyutlu sosyal destek ölçeğinin faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 34, 45-55.
- Elbir, N. (2000). *Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,.
- Esen, E. (2010). *Ergenlerde İnternet Bağımlılığını Yordayan Psiko-sosyal Değişkenlerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ercan, H. (2015). Ergenler için arkadaşına bağlanma ölçeğinin psikometrik özellikleri ve uyarlama çalışması. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 38(2), 227-240.
- Ergün A., Erol S., Gür K., Şişman NF. (2016).Sağlığın değerlendirilmesi. Gözüm S.(ed). *Okul Dönemindeki Çocukların Sağlığının Geliştirilmesi*. Ankara: Vize Basın Yayın. 75-185.
- Erkuş, A. (1994). *Psikolojik Terimler Sözlüğü*. Ankara, Emel Matbaacılık.
- Erözkan, A. (2004). Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri Ve Yalnızlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 4 (2): 155-175.
- Furukawa, T., Sarason, I.G. (1998). Social Support And Adjustment To A Novel Social Environment. *International Journal of Social Psychiatry*, 44(1): 56-61.
- Geçtan, E. (2000). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, N., & Uysal, A. (2005). Ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri kısa formunun psikometrik açıdan değerlendirilmesi, *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 13- 23.
- Gürsoy, E.C. (2010). *Ergenlerde sosyodemografik özelliklere ve algılanan sosyal destek ile akran zorbalığına maruz kalmanın incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Haliloğlu, S. (2008). *Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri. Bağlanma Biçimleri ve İşlevsel Olmayan Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Malatya İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hamarta, E. (2004). Attachment Theory. *Anadolu University Journal of Faculty of*

Education, 14 (1), 53-66.

- Haskan, Ö. & Yıldırım, İ. (2012). Şiddet Eğilimi Ölçeği'nin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37 (163), 165-177
- Hartup, W.W. and Stevens, N. 1997. Friendship and adaptation in the life course. *Psychological Bulletin*, 121; 335-370.
- Hayman L., Mahon M., Turner JR. (2002). *Health and Behavior in Childhood and Adolescence*. New York, NY, USA: Springer Publishing Company.
- Hazan, C. & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- Hazan, C. & Shaver, P.R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 1, 1-22.
- Helsen, M., Vollebergh, W. & Meeus, W. (2000). Social Support from Parents and Friends and Emotional Problems in Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 319-335.
- Hoffman, M. A., Leavy-Shiff, R. ve Ushpiz, V. (1993). Moderating Effects Of Adolescent Social Orientation On The Relation Between Social Support And Self-Esteem. *Journal Of Youth And Adolescence*, 22 (1), 23-55.
- Hortaçsu, N., Cesur, S. and Oral, A. (1993). Relation between depression and attachment styles in parent- and institution-reared Turkish children, *The Journal of Genetic Psychology*, 154, (3), 329-337.
- Hortaçsu, N. (2003), *İnsan İlişkileri (3. Basım)*, Ankara:İmge Kitabevi.
- Jones, H.W. ve Hebb, L. (2003). The Experience of Loneliness: Objective and Subjective Factors, *The International Scope Review*, 5(9), 41–62.
- Kahriman, İ.(2002). *Adolesanlarda aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ile benlik saygısı arasındaki ilişki*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kamath, M. & Kanekar, S. (1993). Loneliness, shyness, self-esteem and extraversion. *The Journal of Social Psychology*, 133 (6), 855-858.
- Kaplan HI, Sadock BJ, Grebb JA (1994). Synopsis of Psychiatry. *Baltimore Maryland*. s.161- 165.
- Karacabey, Ç. *Ortaöğretim öğrencilerinin aileden algıladıkları sosyal destek ile intihar olasılığı davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karakurt, G. (2001). *The impact of adult attachment styles on romantic jealousy*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karateke, B. (2012). Bağlanmanın oluşumu ve psikososyal ve bilişsel gelişim çerçevesinde bağlanma. Tarık Solmuş (Ed.), *Bağlanma, evlilik ve aile psikolojisi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Karayel, G. (2011). *Ergenlerde yalnızlığın yordayıcısı olarak Mükemmeliyetçilik*. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı.

- Kart, N., M. (2002). *Yetişkin bağlanma stillerinin bazı bilişsel süreçlerle bağlantısı: Sağlık personeliyle yapılan bir çalışma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaşık, D. (2009). *Ergenlerde karar verme stilleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin sosyal yetkinlik beklentisi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, M. (2009). *Üniversite adaylarının anne-babalarına uygulanan sosyal destek programının eş desteği ve adayın anne-babadan algıladığı desteğe etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kempe, K.M. (1995). Shyness and self-esteem in early childhood. *Journal of Humanistic Education and Development*, 33, 173-182.
- Kesebir, S. , Özdoğan Kavzoğlu, S. ve Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2):321-342.
- Keskingöz, B. (2002). *Üniversite öğrencileri ile anoreksiya nervroza tanısı alan ve almayan bireylerde bağlanma biçimleri, kişilerarası şemalar ve yeme örüntüleri arasındaki ilişkiler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kimmel, D. and Weinner, I. (1995). Adolescence a developmental transition. *Lacurence Erlbaum Associates*, 318 p.
- Kılınç, H. (2005). *Ergenlerin yalnızlık düzeyleri ve kişilerarası ilişkilerle bilişsel çarpıtmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kılınç, H. ve Sevim, S. (2005). Ergenlerde yalnızlık ve bilişsel çarpıtmalar. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2 (38), s. 69–88.
- Kızıldağ, S. (2009). *Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Yalnızlık, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kobak, R.R. & Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation and representations of self and others. *Child Development*. 59, 135-146.
- Koçak, E. (2008). *Ergenlerde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Tezi, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kozaklı, H.(2006), *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köse, E. (2006). *Liseli ergenlerde kişilik ve sosyal desteğin yalnızlığa olan etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Köse, E. (2009). *Yurtta Kalan Ve Ailesiyle Birlikte Yasayan Lise Öğrencilerinin Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeylerini İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kulaksızoğlu, A. 2004. Ergenlik dönemi. Ailede Çocuk Eğitimi. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayını, s.103-134, Ankara.
- Kulaksızoğlu, A. (2008). *Ergenlik psikolojisi*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Krause-Parello, C. A. (2008). The mediating effect of pet attachment support between loneliness and general health in older females living in the community. *Journal of Community Health Nursing*. 25(1),
- Lake, T. (1990). *Loneliness*. Sheldon Press, London.
- Larose, S., Bernier, A. and Tarabulsy, G. M. (2005). Attachment state of mind, learning dispositions, and academic performance during the college transition, *Developmental Psychology*, 41, (1), 281-289.
- Levitt, M.J., Guacci, F. N., (1994). Social support and achievement in childhood and early adolescence. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 15(2): 207-220.
- Lieberman, M., Doyle, A., Markeiwicz, D. (1999). Developmental Patterns in Security of Attachment to Mothers and Fathers in Late Childhood and Early Adolescence: Associations with Peer Relations, *Child Development*, 70(1):202-13.
- Litwin, H. (2000). Activity, social support and well-being: An emperical examination. *Canadian Journal on Aging*, 2: 416- 431.
- Löker, Ö. (1999). *Differential effect of parent and peer attachment on social and emotional loneliness among adolescent*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Maslow, A.H. (1943). A Theory of Human Motivation, *Originally Published in Psychological Review*, 50, 370-396.
- Menteş, A. 2006. *Anti-sosyal eğilimlerin yordayıcısı olarak sosyal destek ve sosyo demografik değişkenler*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Mikulincer, M. & Orbach, I. (1995). Attachment styles and repressive defensiveness: The accessibility and architecture of affective memories. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 917-925.
- Mijuskovic, B. (1986). Loneliness, anxiety, hostility, and communication. *Child Study Journal*, 16(3), 227-240.
- Morgan, CT. (1991). *Psikolojiye Giriş: Ders Kitabı*. Çev. H.Ü. Psikoloji Bölümü. Yayın sorumlusu: Sirel Karakaş. Ankara.
- Newman, B., Newman, P., Griffen, S., O'Connor, K. & Spas, J. (2007). The Relationship of Social Support to Depressive Symptoms During the Transition to High School. *Adolescence*, 42, 441-460.
- Nicpon, M., Huser, L., Blanks, E., Sollenberger, S., Befort, C. & Kurpius, S. (2006). The Relationship of Loneliness and Social Support with College

Freshmen's Academic Performance and Persistence. *J. Collage Student Retention*, 8 (3), 345-358.

- Organization, W.H. (2009). Global health risks: mortality and burden of disease attributable to selected major risks. World Health Organization.
- Öner, U., Gümüş, A. (2000). Kurt Lewin ve Alan Kuramı Lewin'in Çocuk Psikolojisi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 33(1): 9-27.
- Özatça, A. (2009). Ergenlerde *sosyal ve duygusal yalnızlığın yordayıcısı olarak aile işlevleri*. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Özlale, Y. 1999. *Predictive values of stressful life events, social support and locus of control depressive symptomatology among university students*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özodaşık, M. (1989). *Yalnızlığın çeşitli değişkenlerle ilişkisi: atılganlık, durumluk ve sürekli kaygı, depresyon ve akademik başarı*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, O. 2004. *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Nobel Yayıncılık, 800 s., Ankara.
- Pekçan H. (2015). *Adölesan (delikanlı) sağlığı*. Güler Ç., Akın L.(ed.) Halk Sağlığı Temel Bilgiler. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları. 486-538.
- Peplau, L. A., Miceli, M. ve Morasch, B. (1982). Loneliness and self evaluation. L. A. Peplau ve D. Perlman (Eds.), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy*, 206-223. New York: Wiley.
- Raja, S.N., McGee, R. & Stanton, W.P. (1991). Perceived attachments to parents and peers and psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 21,471-485.
- Rice, K. G., Cunningham, T. J., ve Young, M. B. (1997). Attachment to parents, social competence, and emotional well-being: A comparison of Black and White late adolescents. *Journal of Counseling Psychology*, 44, 89-101.
- Robertson E. B., Elder H. G., Skinner L. M., Conger D. R. (1991). The Costs and Benefits of Social Support in Familie. *Journal of Marriage and Family*. 53 (2), 403- 416
- Roscoe B, Skomski GG (1989) Loneliness among late adolescents. *Adolescence*, 24: 947-955.
- Russel D, Peplau LA, Cutrona CE (1980) The revised UCLA loneliness scale: concurrent and discriminant validity evidence. *J Pers Soc Psychol*, 39: 472-480.
- Sarason, G., Sarason, R., Potter, H. ve Antoni, H. (1985). Life events, social support and illness. *Psychosomatic medicine*, 47: 156-63.
- Sherman, A. M., Skrzypek, A., Bell, R., Tatum, C. & Paskett, E. D. (2011). The Contribution of Social Support and Social Strain to Depressive Symptoms in African American, Native American, and European

- American women. *Journal of Social and Personal Relationships* , 1104-1129.
- Sorias O (1988a). "Sosyal Destek Kavramı", *EÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 27 (1):353-357.
- Sorias O (1988b). "Sosyal Destek ve Ruh Sağlığı", *EÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 27 (1):359-369.
- Sönmezay, H. (2010). *Lise öğrencilerinde zorbalığın iletişim becerileri ve algılanan sosyal destek ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sroufe, A. (2000). Early Relationship and the Development of Children, *Infant Mental Health Journal*, 21(1-2), 67-74.
- Sümer, H.C. ve Knight, P.A. (2001). How do people with different attachment styles balance work and family? A personality perspective on work family linkage. *Journal of Applied Psychology*, 86(4), 653-663.
- Sümer, N. (2006). Ergenlikte ebeveyn tutum ve davranışlarının bağlanma kaygısındaki rolü. *11. Ergen Günleri, Konuşma Metni*, Hacettepe Üniversitesi.
- Şahin, G. N. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Kendini Açma, Öznel İyi Oluş Ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, E. (2015). *Ergenlik dönemindeki bireylerde saldırganlık davranışı ve algılanan anne baba tutumları arasındaki ilişkiye benlik saygısı düzeylerinin etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şatıroğlu, A. (1999). J. L. Moreno ve Sosyometri Üzerine. *Sosyoloji Dergisi*, 5 (3): 111-125.
- Şentürk, S. S. (2010). *Liseli Ergenlerin Yalnızlık Algısının Sosyal Beceri, Benlik Saygısı ve Kişilik Özellikleri Bağlamında Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Taştekin, E. (2016). *Ergenlerin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygısı ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkiler*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tarhan, N. (1998). Ergenlerin sosyometrik statüleri, cinsiyetleri, akademik başarıları, sınıf düzeyleri ve devam ettikleri okulların sosyo-ekonomik statüsü ile yalnızlık duyguları arasındaki ilişki. *VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi içinde*, 25-36. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Temel, Z.F.& Aksoy, A.B. (2001). *Ergen ve Gelişimi: Yetişkinliğe İlk Adım*. Ankara: Nobel.
- Thompson, M., Grace, C.O. and Cohen, L.J. 2002. Çocuğunuzun arkadaşlık ilişkileri (çeviri:Ekin N. Boylu), *Arkadaş Yayınevi*, 354 s., Ankara.

- Türkmen, M. (2012). Öznel İyi Oluşun Yapısı ve Ana-baba Tutumları, Özsaygı Ve Sosyal Destekle İlişkisi: Bir Model Sınaması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 41- 73.
- Thoits, P. A. (2011). Mechanisms Linking Social Ties and Support to Physical and Mental Health. *Journal of Health and Social Behavior*, 145-161 .
- Yalom, I. (2001). *Varoluşçu psikoterapi*. (Çev. Babayiğit, Z. G.). İstanbul: Kabcı Yayınevi.
- Yıldırım, İ. (1997). Algılanan sosyal destek ölçeğinin geliştirilmesi, güvenilirliği ve geçerliği, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 81-87.
- Yıldırım, İ. (2004). Algılanan sosyal destek ölçeğinin revizyonu, *Eğitim Araştırmaları*, 17, 221-236.
- Yıldırım, M. (2007). *Şiddete başvuran ve başvurmeyen ergenlerin yalnızlık düzeyleri ve akran baskısı düzeyleri açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Yıldırım, İ. ve Ergene, T. (2003). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Yordayıcısı Olarak Sınav Kaygısı, Boyun Eğici Davranışlar Ve Sosyal Destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 224-234.
- Yıldırım, İ. (2010). *Anne Baba Desteği ve Başarı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldız, R. (2013). *Ergenlerde yalnızlığın sır saklama ve denetim odağı açısından incelenmesi*. Eğitim Bilimleri Entitüsü, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Yılmaz E., Yılmaz E., Karaca F. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Genel Tıp Dergisi*; 18(2): 71-79.
- Yörükoglu, A. (1998). *Gençlik çağı ruh sağlığı ve ruhsal sorunları*. (10. Bs.) İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yücel, N. (2009). *Ergenlerin akran ilişkileri ve yalnızlık düzeylerinde evde internet kullanımının etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Wang, M.-T. & Eccles, J. S. (2012). Social Support Matters: Longitudinal Effects of Social Support on Three Dimensions of School Engagement From Middle to High School. *Child Development*, 877–895.
- Weimer, B. L., Kerns, K., A. and Oldenburg, C., M. (2004). Adolescents' interactions with A best friend: associations with attachment style, *Journal of Experimental Child Psychology*, 88, 102-120.
- Windle, Michael. (1991). Temperament And Social Support In Adolescence: Interrelations With Depressive Symtoms And Delinquent Behaviors. *ournal Of Youth And Adolescence*, 21 (81), 1-21.
- Wolchik, S.A., Wilcox, K.L., Tein, J.Y., Sandler, I.N. (2000). Maternal Acceptance and Consistency of Discipline as Buffers of Divorce Stressors on Children's Psychological Adjustment Problems, *Journal of Abnormal Child Psychology*, 28(1): 87-103.

Zimmermann, P. & Becker – Stoll, F. (2002). Stability of attachment representations during adolescence: the influence of ego – identity status. *Journal Of Adolescence*, 25, 107 – 124.

EKLER

EK-1

ÇALIŞMADA KULLANILAN VERİLER İÇİN ALINAN İZİNLER

T.C.
HATAY VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 32889839-604.01.01-E.2332268
Konu : Ayşe Nur ÇETİN'nin
Araştırma İzin Onayı

23.02.2017

İSKENDERUN KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Ayşe Nur ÇETİN'nin tez çalışması kapsamında yürütülen " Ergenlerde Arkadaşlık Kalitesi, Yalnızlık ve Algılanan Sosyal Desteğin İncelenmesi: Arkadaşa Bağlanmanın Aracı Rölü" başlıklı çalışmasını, 2016-2017 yılında İlçeniz İskenderun Anadolu Lisesi, Şehit Yener Anadolu Lisesi, İstiklal Makzume Anadolu Lisesi, İbn-i Sina Anadolu Lisesi, Şemsettin Mursaloğlu Anadolu Lisesi, İskenderun Cumhuriyet Anadolu Lisesi ve Yakup Bozatlı Anadolu Lisesinde uygulamak istediğine dair alınan 21/02/2017 tarihli ve 2229260 sayılı Valilik Onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Kemal KARAHAN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdür V.

Ek :

- 1-Valilik Onayı (1 sayfa)
- 2-Anket Formu (12 sayfa)

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Ürgenpaşa Mahallesi Ayşe
Fitnat Hanım Caddesi 14. Sokak 31010 Antakya/Hatay
Elektronik Ağ : hatay.meb.gov.tr
E-posta : hataymem@mcb.gov.tr - stratejigelistirme31@mcb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin : Ö.ÇOLAK Memur
Tlf. : (0 326) 227 68 68 / 1133
Faks : (0 326) 227 69 69

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 70c9-933a-32fa-9600-ab34 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
HATAY VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 32889839-604.01.01-E.2229260
Konu : Araştırma İzni (Ayşe Nur ÇETİN)

21.02.2017

VALİLİK MAKAMINA

Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı 20156421 numaralı yüksek lisans öğrencisi Ayşe Nur ÇETİN'nin hazırlamış olduğu "Ergenlerde Arkadaşlık Kalitesi, Yalnızlık ve Algılanan Sosyal Desteğin İncelenmesi" başlıklı tez çalışmasını, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında, İskenderun Anadolu Lisesi, Şehit Yener Anadolu Lisesi, İstiklal Makzume Anadolu Lisesi, İbn-i Sina Anadolu Lisesi, Şemsettin Mursaloğlu Anadolu Lisesi, İskenderun Cumhuriyet Anadolu Lisesi ve Yakup Bozathlı Anadolu Lisesinde uygulamak istemektedir.

Söz konusu çalışma ile ilgili olarak komisyonumuzca inceleme yapılmış olup, "Millî Eğitim Bakanlığınının 07.03.2012 tarihli ve B.08.YET.00.20.00.0/3616 ve 2012/13 nolu Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri Genelgesine" uygun olduğundan, ilgilinin İlimiz İskenderun İlçesinde bulunan yukarıda belirtilen okullarda, okul idarecilerinin uygun göreceği tarih ve saatlerde, çalışma yapmasını, olurlarınıza arz ederim.

Mustafa KÖSE
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR
21.02.2017

Kemal KARAHAN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdür V.

T.C.
İSKENDERUN KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 62340095-604.01.01-E.2361409
Konu : Ayşe Nur ÇETİN'in
Araştırma İzin Onayı

23.02.2017

..... MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 23/02/2017 tarihli ve 32889839-604.01.01-E.2332268 sayılı yazı.

Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğünün, 'Ayşe Nur ÇETİN'in Araştırma İzin Onayı' konulu ilgi yazıları ve ekleri ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Alattin KILIÇ
Müdür a.
Şube Müdürü

Ek:
1-Valilik Onayı (1 sayfa)
2-Anket Formu (12 sayfa)

Dağıtım:
İlgili Okul Md.ne

Adres: Çay Mh. Ulu Cami Cad. .No:65 İskenderun/Hatay
Elektronik Ağ:www.iskenderun.meb.gov.tr
e-posta:iskenderun31@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: B.GÜLER-Memur
Tel: (0 326) 614 29 76/150
Faks: (0326) 614 29 73

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 2e6b-97a4-338f-a233-e79a kodu ile teyit edilebilir.

TEZ KAPSAMINDA UYGULAMA YAPILACAK OKULLAR LİSTESİ

1. HATAY - İSKENDERUN - İskenderun Anadolu Lisesi
2. HATAY - İSKENDERUN – Şehit Yener Anadolu Lisesi
3. HATAY - İSKENDERUN - İstiklal Makzume Anadolu Lisesi
4. HATAY - İSKENDERUN - İbn-i Sina Anadolu Lisesi
5. HATAY - İSKENDERUN - Şemsettin Mursaloğlu Anadolu Lisesi
6. HATAY - İSKENDERUN - İskenderun Cumhuriyet Anadolu Lisesi
7. HATAY - İSKENDERUN - Yakup Bozatlđ Anadolu Lisesi

EK-2

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Arkadaşlarım,

Bu anket lise öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri ile ilgili bilimsel bir çalışmadır. Araştırmanın sağlıklı bulgulara ulaşması anketteki ifadelere vereceğiniz cevaplara bağlı olacaktır, cevaplarınızın gerçek anlamda tutum ve görüşlerinizi yansıtması çok önemlidir. **Sonuçlar toplu olarak değerlendirileceğinden isim yazmanıza da gerek yoktur.** Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.

Ankette yer alan soruların tümünü içtenlikle yanıtlamanızı ve gereken özeni göstermenizi diler, ilgi ve yardımlarınız için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

1. Cinsiyetiniz: ( ) K ( ) E

2. Yaşınız: .....

3. Sınıfınız: ( ) 9. Sınıf ( ) 10. Sınıf ( ) 11. Sınıf
( ) 12. Sınıf

4. Anneniz hayatta mı? ( ) Evet ( ) Hayır

5. Babanız hayatta mı? ( ) Evet ( ) Hayır

6. Anne baba hayatta ise; ( ) Evli ( ) Boşandılar

7. Anne: ( ) Öz ( ) Üvey

8. Baba: ( ) Öz ( ) Üvey

9. Anne ve babanızın eğitim durumu nedir? İşaretleyiniz.

Anne

( ) Okuma yazma bilmiyor

( ) İlkokul mezunu

( ) Ortaokul mezunu

( ) Lise mezunu

( ) Üniversite mezunu

Baba

( ) Okuma yazma bilmiyor

( ) İlkokul mezunu

( ) Ortaokul mezunu

( ) Lise mezunu

( ) Üniversite mezunu

10. (Sizinle birlikte) Kaç kardeşiniz? .....

11. Kaç arkadaşınız var? .....

12. Paylaşımında bulunduğunuz, yakın arkadaş seviyesinde kaç arkadaşınız var?.....

EK-3

UCLA-YÖ

	Hiç	Nadiren	Bazen	Sık Sık
1. Kendimi çevremdeki insanlarla uyum içinde hissediyorum.	1	2	3	4
2. Arkadaşım yok.	1	2	3	4
3. Başvurabileceğim hiç kimsem yok.	1	2	3	4
4. Kendimi tek başıyım gibi hissetmiyorum.	1	2	3	4
5. Kendimi bir arkadaş grubunun bir parçası olarak hissediyorum.	1	2	3	4
6. Çevremdeki insanlarla bir çok ortak yönüm var.	1	2	3	4
7. Artık hiç kimseyle samimi değilim.	1	2	3	4
8. İlgilerim ve fikirlerim çevremdekilerce paylaşılmıyor.	1	2	3	4
9. Dışa dönük bir insanım.	1	2	3	4
10. Kendimi yakın hissettiğim insanlar var.	1	2	3	4
11. Kendimi grubun dışına itilmiş hissediyorum.	1	2	3	4
12. Sosyal ilişkilerim yüzeyseldir.	1	2	3	4
13. Hiç kimse gerçekten beni iyi tanımıyor.	1	2	3	4
14. Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.	1	2	3	4
15. İstedğim zaman arkadaş bulabilirim.	1	2	3	4
16. Beni gerçekten anlayan insanlar var.	1	2	3	4
17. Bu derece içime kapanmış olmaktan dolayı mutsuzum.	1	2	3	4
18. Çevremde insanlar var ama benimle değil.	1	2	3	4
19. Konuşabileceğim insanlar var.	1	2	3	4
20. Derdimi anlatabileceğim insanlar var.	1	2	3	4

EK-4

ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ (ASDÖ-R)

	Bana U.Değ.	Kıs men	Bana Uygun
1. Bana gerçekten güvenir	( )	( )	( )
2. Sorunlarımı çözmeme yardım eder	( )	( )	( )
3. Bir haksızlığa uğradığımda beni gerçekten destekler	( )	( )	( )
4. Bana gerçekten değer verir	( )	( )	( )
5. Bana doğru tavsiyelerde bulunur	( )	( )	( )
6. Doğru kararlar vermeme yardım eder	( )	( )	( )
7. Davranışlarımı takdir eder	( )	( )	( )
8. İlgi duyduğum şeyleri yapmama yardım eder	( )	( )	( )
9. Hatalarımı nazikçe düzeltir	( )	( )	( )
10. Beni gerçekten anlar	( )	( )	( )
11. Bana, aile gelirimize göre yeterince harçlık verir	( )	( )	( )
12. İyi ve kötü günlerimde yanımda olur	( )	( )	( )
13. Geleceğimle ilgili planlar yapmamda bana yardım eder	( )	( )	( )
14. Üstün, güçlü yanlarımı vurgular	( )	( )	( )
15. İyi ve kötü yönlerimle beni sever	( )	( )	( )
16. Başarılı olmam için bana destek olur	( )	( )	( )
17. Zaman ayırıp sıkıntılarımı gerçekten dinlemez	( )	( )	( )
18. Arkadaşlarımla ilişkilerimin güçlenmesini destekler	( )	( )	( )
19. Sosyal etkinliklere katılmamı destekler	( )	( )	( )
20. Başarılarımı takdir eder	( )	( )	( )
21. Bana gerçekten güvenir	( )	( )	( )
22. İhtiyaç duyduğumda beni gerçekten dinler	( )	( )	( )
23. Sorunlarımı çözmeme yardım eder	( )	( )	( )
24. Bir haksızlığa uğradığımda beni gerçekten destekler	( )	( )	( )
25. Bana gerçekten değer verir	( )	( )	( )
26. Doğru kararlar vermeme yardım eder	( )	( )	( )
27. Hata yaptığımda bile beni kabul eder	( )	( )	( )
28. Hatalarımı düzeltmeme yardım eder	( )	( )	( )
29. Beni gerçekten anlamaz	( )	( )	( )
30. Gerektiğinde harçlığını benimle paylaşır	( )	( )	( )
31. Derslerle ilgili bilgilerini benimle paylaşır	( )	( )	( )
32. İyi ve kötü günlerimde yanımda olur	( )	( )	( )
33. Bir şeye sinirlendiğimde beni yatıştırır	( )	( )	( )

EK-5**ERGENLER İÇİN ARKADAŞA BAĞLANMA ÖLÇEĞİ**

Aşağıda sizin kendinizi tanımlamanıza ilişkin 23 ifade bulunmaktadır. Lütfen her bir ifadenin sizi ne kadar tanımladığını, ifadenin yanında verilen kutucuğu işaretleyerek belirtiniz. Her ifade için yalnızca bir kutucuğu işaretleyiniz ve hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.					
	Hiç Katılmıyorum	Biraz Katılıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Bir başkasının arkadaşımın yerini alması çok zor olurdu.					
2. Stresli olduğumda arkadaşımın yanımda olmaması beni rahatsız eder.					
3. Arkadaşıma güvenebilirim.					
4. Arkadaşım beni anlamadığında öfkelenirim.					
5. Arkadaşıma bağlı olmaktan hoşlanmam.					
6. Bu arkadaşlık sona ererse üzülürüm.					
7. Arkadaşımın sadık olduğunu biliyorum.					
8. Her zaman arkadaşıma bağlı kalacağımdan emin değilim.					
9. Arkadaşımın daha anlayışlı olmasını isterdim.					
10. Arkadaşımın beni üzen şeyleri bilmesine izin veririm.					
11. Arkadaşımınla çeşitli konularda konuşabilirim.					
12. Arkadaşıma çok fazla yakın olmak beni endişelendirir.					
13. Zor durumlara karşılaştığımda arkadaşımın destek istemem.					

14. Arkadaşım ile iletişim kuramadığım zaman, ona sinirlenirim.					
15. Kendimi arkadaşım olmak istediğim kadar yakın hissetmiyorum.					
16. Ters giden bir şeyler olduğunda arkadaşımı ararım.					
17. Arkadaşımın beni sevdiğini biliyorum.					
18. Kendimi arkadaşım yakın hissediyorum.					
19. Bu arkadaşlık olmasa, güç durumlarla başa çıkmam çok zor olurdu.					
20. Arkadaşlığımızın devam edeceğinden eminim.					
21. Arkadaşım ile birlikte olduğumuzda, gezintiler daha keyiflidir.					
22. Arkadaşımın bana tercih edeceği bir başka arkadaş bulacağından endişe duyarım.					
23. Arkadaşım güvenilebileceğimi biliyorum.					

EK-6

ARKADAŞLIK KALİTESİ ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz.

	1	2	3	4	5	6
	Tamamen katılmıyorum			Tamamen katılıyorum		
1	Arkadaşlarımın verdiği her bilgiye inanırım.					
2	Arkadaşlarım asla sözünden dönmez.					
3	Arkadaşlarımın sırlarımı sızdırmayacağına eminim.					
4	Arkadaşlarım bana asla yalan söylemez.					
5	Arkadaşlarımın tavsiyelerini her zaman dinlerim.					
6	Değerli eşyalarım arkadaşlarımda olduğunda içim rahattır.					
7	Bir arkadaşım okulda problemle karşılaşsa bu durumu hemen arkadaşlarıma bildiririm.					
8	Arkadaşlarım yanımdayken kendimi güvende hissedirim.					
9	Her zaman arkadaşlarımla şakalaşırım.					
10	Arkadaşlarımın ruh hallerini anlarım.					
11	Farklı sınıflarda olsalar bile arkadaşlarımla her zaman sohbet ederim.					
12	Arkadaşlarım ve ben her zaman deneyimlerimizi paylaşırız.					
13	Arkadaşlarımın geçmiş yaşantılarını bilirim.					
14	Arkadaşlarımın önünde komik duruma düşmek beni rahatsız etmez.					
15	Arkadaşlarım beni kolayca affeder.					
16	Arkadaşlarımla fikir ayrılığına düştüğümüzde bunun üstesinde kolayca gelebiliriz.					
17	Arkadaşlarım bana iyi davranır.					
18	Arkadaşlarımla kardeş gibiyiz.					
19	Arkadaşlarım ödevlerimdeki hatalarımı düzeltir.					
20	Arkadaşlarım ödevlerimi tamamlamakta zorlandığımda bana her zaman yardımcı olur.					
21	Arkadaşlarım problemlerimi çözmemde bana yardımcı olur.					

EK-7**ÇALIŞMADA KULLANILAN ÖLÇEK İZİNLERİ**

 Ayhan Demir <aydemir@metu.edu.tr> ↶ ↷ → ...
 Çar 21.12.2016, 10:14
 Siz ↵

 Yalnızlık.pdf
382 KB

 YAL.DOC
40 KB

2 ek (423 KB) Tümünü indir Tümünü OneDrive'a kaydet

Merhaba AyşeNur, ekte ölçeğin makalesi ve kendisi bulunmaktadır. Ölçek maddeler sana bilgi verebilir...
 Kolay gelsin..

Prof. Dr. Ayhan Demir

From: AyşeNUR ÇETİN [mailto:anurcetin@hotmail.com]
Sent: Wednesday, December 21, 2016 1:08 PM
To: Ayhan Demir <aydemir@metu.edu.tr>
Subject: Ynt: Ucla Yalnızlık Ölçeği

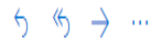
Merhaba hocam,
 Yapmayı düşündüğüm çalışma, lise dönemindeki öğrencilerin yalnızlık düzeyi ve algılanan sosyal desteklerinin yordayıcısı olarak arkadaşlık kalitesi ve özel iyi oluşlarının incelenmesi.

İbrahim Yıldırım <ibrahim.yildirim@gmail.com>

Çar 14.12.2016, 12:19

Siz ▾

İndir OneDrive'a kaydet

Sevgili Ayşenur Çetin,

YL tezinizde kullanmanız amacıyla ASDÖ-R ekte sunulmuştur. Kolaylıklar ve başarılar diliyorum.

Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM

14 Aralık 2016 09:51 tarihinde AyşeNUR ÇETİN <anurcetin@hotmail.com> yazdı:

Merhaba İbrahim Hocam,

Ben Gaziantep Üniversitesi Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Ayşe Nur Çetin. İziniz olursa tez çalışmam için uyarlamış (ya da geliştirmiş) olduğunuz "Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" adlı ölçeği kullanmak istiyorum. Ölçeğin tam metnine ve puanlanmasının nasıl yapıldığına ihtiyacım var. Bu konuda yardımlarınızı bekliyorum. İlginiz için şimdiden teşekkür eder iyi çalışmalar dilerim.

Ahmet Akin <aakin@sakarya.edu.tr>

Cum 18.11.2016, 12:16

Siz

İndir OneDrive'a kaydet

Ölçek ektedir iyi çalışmalar dilerim

18 Kas 2016 13:42 tarihinde "AyşeNUR ÇETİN" <anurcetin@hotmail.com> yazdı:

Merhaba Ahmet Hocam,

Ben Gaziantep Üniversitesi Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Ayşe Nur Çetin. İzniniz olursa tez çalışmam için uyarlamış (ya da geliştirmiş) olduğunuz "Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği" adlı ölçeği kullanmak istiyorum. Ölçeğin tam metnine ve puanlanmasının nasıl yapıldığına ihtiyacım var. Bu konuda yardımlarınızı bekliyorum.

İlginiz için şimdiden teşekkür eder iyi çalışmalar dilerim.

ÖZGEÇMİŞ

Araştırmacı 1993 yılında Kilis'te doğdu. İlköğretimi Kilis'te tamamladı. 2011 yılında Nedim Ökmen Anadolu Öğretmen Lisesi'nden mezun olarak 2011-2015 yılları arasında Gaziantep Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümünü bitirdi. 2015 yılında Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaya başladı ve eğitimine Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı'nda devam etti.

2015 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Hatay İskenderun Sarıseki Çelik İhracatçıları Birliği Recep Sami Yazıcı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde okul psikolojik danışmanı ve rehber öğretmen ünvanıyla göreve başlayarak aynı dönemde Azgınlık Organize Sanayi İlkokulunda da görev yaptı. Araştırmacı 2017 yılından bu yana Kilis 15 Temmuz Şehitleri Ortaokulunda göreve devam etmektedir.

VITAE

Researcher was born in 1993, in Kilis. She completed her primary school education in Kilis. She graduated Nedim Ökmen Anatolian Teacher High School and then she graduated from Psychological Counselling And Guidance in Gaziantep.university between the years of 2011-2015. She attended post graduate education in Psychological Counselling And Guidance branch in Educational Sciences Department in Mersin university and she proceeded her education in Psychological Counselling And Guidance branch in Educational Sciences Department in Gaziantep University.

She has been a teacher as Psychological Counselling And Guidance at Sarıseki Çelik İhracatçıları Birliği Recep Sami Yazıcı Occupational And Technical High School in İskenderun, Hatay. At the same time she has worked at Azganlık Organize Sanayi Primary School within Ministry of education, in 2015. Researcher has been working in 15 Temmuz Şehitleri Secondary School in Kilis since 2017.

